



ARGIA

MAITE AGIRRE
«Antzerkia
menderaezina
dela ahaztu zaie
funtzionarioei»

DOSSIERRA
Euskararen
Normalizazioaren
Legea, opari
gutxiko
urtebetetzea

EKIALDE ERDIA
Arabiar eta judu,
iraganeko lotura
eta etorkizuneko
ametsen artean

MIREN EGAÑA
«Komentzituta
nago Nafarroatik
sortuko dela
Euskal Herri
berria»

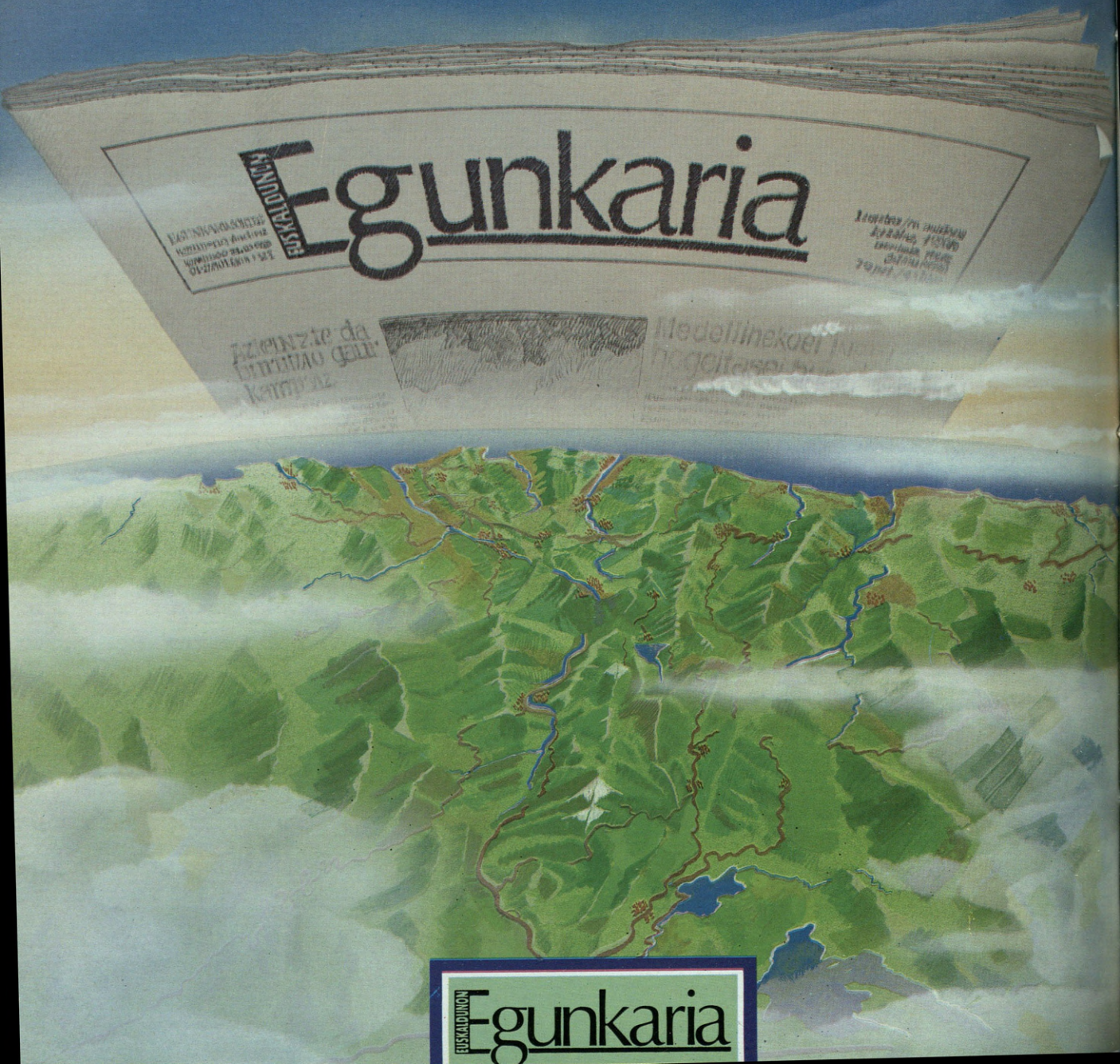


INTSUMISIOA EUSKAL GAZTERIAREN OIHU ANTIMILITARRA

DANTZA SUELTOKO ESKOLAK, URTE OSOA UDAKO TXAPELKETEI BEGIRA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria



Euskal tribuak

AURREKO asteko zenbakian antropologiari buruzko artikulua bat irakurri nuen, nahiz eta geografia eta historia ere izan zitekeen, edo politikazkoa. Eta gutun hau idazten dizuet puntu batekin nere ezadosotasuna adierazteko. Zera irakurri nuen: *bateratua inoiz egon ez den lurralde...*, Pirinio mendikateaz. Eta nik zera diot: ez inongo antropologiarik ezta nik ere, inork ez du datu nahikoa hori baieztatu edo ezeztatzeko; horretaz dena hipotesi eta teoria da; gainera, bateratua egon delako hipotesia aurreratzen dut nik.

Baieztape horri eusteko bi arrazoi ditut. Euskara, zenbat eta zaharrago denboran, orduan eta batuago agertzen da. Beraz, hari hori jarraituz, esan genezake euskaldunak euskalkitan banatzea fenomeno arrunt modura dela. Agian, azken mila urteetan politikoki banaturik egon garelako. Eta hortik euskalkien berezitasunen azaltzea.

Bigarren arrazoi Pirinioetan mendi handi eta erraldoiak egotea, baina bazegoela euskaldunen artean komunikabiderik, balaraz bailara berriak emateko: txalaparta zen, eta kodifikaturik zegoen, gainera. Guzti honekin zera esan daiteke, estatala ez

IRAKUR- LEAK MINTZO

izanik ere, bazegoela euskal herrien antolamendu politikorik. Komunikazioa gurean, gaur egun baino ibiltariagoak ginearik.

Lehen euskal estatua Baskoniako Dukerria izan zen, eta gero Nafarroako Erresuma. Baina politika, ez da txarra gogoraraztea, ez da hasten estatuekin. Eta estatala ez den politika egin da Euskal Herrian, gurean, bai Baskonia aurretik, bai bitartean, eta bai —estutuz gero— Nafarroakoa pikutara joan eta gero. Eta horrelako politika ahaztua izan da, bai marxistengan ere.

R.G.
(Soraluze)

Goraintziak eta animoak Patzikuri!

GIPUTZ-NAFAR. Ez izan zalantzarik —ezta niri beste horrenbeste kasurik—, nafarrek nafarreratik jo behar dute unibertsalitate. Bestalde, eruditua, bertsolaritza bakarrik? Neurosia datu mordo batek osatuko dielakoan! Programa programaren gainean. Kulturatzozaleak, modakoak, sistemari salduak! Edozein ezagutza ustelkeria duk.

Azkenik, *librepentsalariak*. Aske ez denak ezin pentsa. Gaur motel, dena egintzat ematen duk; ezbaian edota zalantzan ezer gutxi. Jendeak ziurtasuna gura dik, eta ez zegok desegurantz handiagorik ezer zalantzan ez jartzea baino. Itxurak!

Patzikuren baimenaz, eta parada hau nere eginez, goraintziak, Jon Sarasuari, Erramun Gerrikagoitiari, Alfontso Irigoieni, Jose Ramon Etxebarriari eta edozein motatako intsumisori: Oteizari, Zavalari, «Egunkaria»-ri, ARGIAri, Euskal Herri Askeari... eta «Egin» jaioberriari?

Pello Sarriegi
(Barrika)

H I R U G A R R E N B E G I A

Sutondoan kontu kontari

BAZEN behin inoiz menperatua izan ez zen iparraldeko herri txikia, bereari eta arerioei eutsi ahal izan ziona menderagaitz egiten zuen formula magiko baten jabe zelako: aldikari txiki bat. Denboraren poderioz (barrutik zein kanpotik hainbat lagunek *pasatutako* denboraren poderioz noski, denborak berez ezer gutxi), hazi egin zen aldikaria, eta gizendu; baina ez koipez eta azukrez, gihar hutsa bilakatu zen.

Antolatu zuen, bere urtebetetzea iritsita, *txokolatada* ederra bere lagun eta senitartekoak gonbidatuz, eta denak gustora

asko etorri gainera. Lagun hurkoak, lagun minak, batzuetan mina ematen duten lagunak eta abar, denak alai eta zoriontsu (azken honek harreman zuzena dauka, proportzionalki zuzena, urdailari emandako plazerrarekin). Ia edozein festa bezalakoxea izan zen —lagunei zor diegun begiruneak galeratzen digu xehetasunak ematea—, denetik egon zen: urtero ordu erdi lehenagorako eserita egoten den tripa zakua, badaezpada bazkaldu gabe azaltzen dena; beti bertsoak kantatzen bukatzen duen urlia; afaria izozten zaion sandia, gau guztia

monologo oso jatorrean euliak ere aspertzen diharduena; afari erdia komunean egiten duen kuku otzara, bere alkandorarekin hitz egiteko ere lotsatu egiten den berendia...

Bada, hori, ia beste edozein festa bezala, zeren eta aldikariak berak opariak jaso beharrean sariak ematen baititu, familian urte horretan ongi aritu direnei (saririk onena, beti bezala, merezimenduzkoa, bilobak aitonari botatzaren dion bertsoa bezala, hunkigarriena). Ipuinean ez dago otsorik ezta sorginik ere, tajuzko amaiera zoriontsu-ikusgarrikerik ere ez. Oso ondo aditzen dute

elkar familia horretan, bereziki *txokolatadetan*. Ez dakiguna da zergatik saria jasotzen dutenek eta emaileek azaltzen duten horrelako txepetxiburu aurpegia.

Agian izango da, aldikariko telebista orrialdeetan horretan diharduen batek esaten duenez, zailena naturaltasuna izatea delako (profesional horrek berak teoria enpirikoki frogatzen digu argazkian). Alegia, familiakoak ez direla argazkietan dirudien bezain memeloak, benetan, guk ezagutzen ditugula.

MIKEL ELORZA

Azaleko argazkia: JAVIER GALLEGO.

7. Politika kronika. GARBÍNE UBEDA.

8. Miren Egaña, Mahai Nazionalako Iparraldearekiko harremanen arduraduna:
«Komentzituta nago Nafarroatik sortuko dela Euskal Herri berria». IXABEL ETXEBERRIA.

10. Politika ttantta.

12. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.

14. Arabiar eta judu, iraganeko lotura eta etorkizuneko ametsen artean. XABIER LETONA.

18. Nazioartea ttantta.

20. Intsumisioa: hiru urteko desobedientzia zibila. RITXI LIZARTZA, IHINTZA OSTOLAZA.

25. Anorexia: gazteengan zabaldu den gaitza. MAITE ARTOLA.

28. DOSIERRA: Nafarroako Euskararen Legea aldatu egingo dela iragarri berri denean:
Normalizazioaren Legea, opari gutxiko urtebetetzea. ALBERTO IRAZU.

34. Maite Agirre: «Antzerkia menderaezina dela ahaztu zaie funtzionarioiei». AMAGOIA IBAN.

40. Kultura Kronika. J.J. PETRIKORENA.

42. Gontzal Mendibil: «Iparragirrerren mezua gaurkotu nahi izan dugu». PATXI SARRIEGI.

45. Dantza sueltoko eskolak, urte osoa udako txapelketei begira. JOXEMI SAIZAR.

48. Getxoko Antzerki Ihardunaldiak, euskal taldeen erakustokia. MAITE LIZARRAGA.

51. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.

52. Kultura Agenda.

56. Kultura Ttanttaka.

58. Aukeran.

72. Denborapasa.

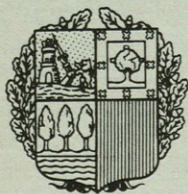
74. Krisia sakona da oso. JOSEBA TOBAR-ARBULU.



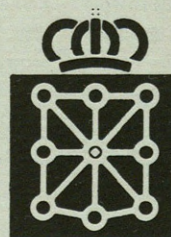
MAITE AGIRRE: Bartzelonara joan behar izan zuen bere bizitza antzerkia zela konturatu ahal izateko. Harrezkeroztik, antzerkigintzaren atal desberdinak jorratu ditu: aktore, zuzendari, irakasle... Denetarik, estilo berriak jorratuz beti, baina bere euskal erroak ahaztu gabe inoiz. Antzerkia zainetan, bizitza antzeztoki erraldoi bihurtu duen emakume hau dugu aste honetako elkarrizketatua erdiko orrietan./**34**



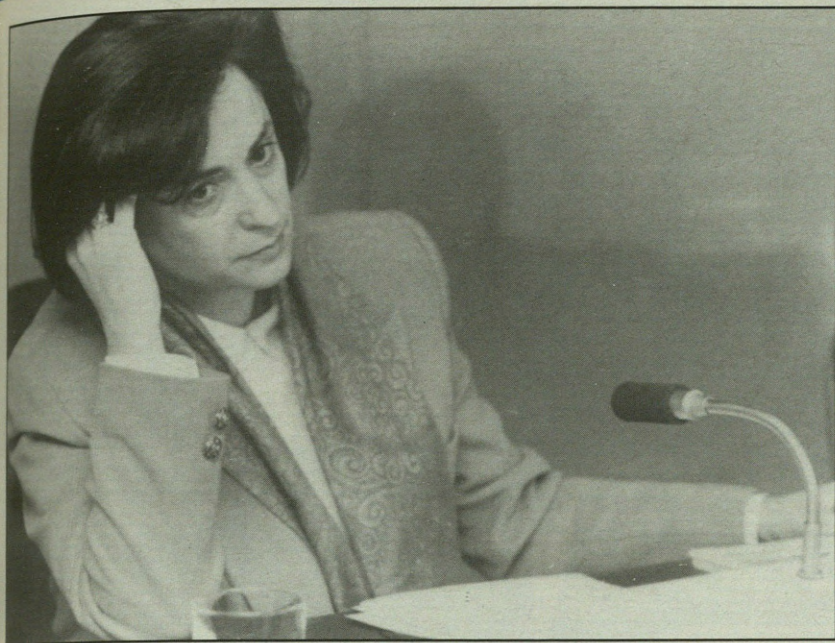
DANTZA SUELTOA: Lehen plazan ikasten zen dantza sueltoa, egun eskoletan irakasten da. Gipuzkoan daude dantza estilo honetako eskolak, eta hauetan aritzen dira gazte asko fandangoa, arin-arina eta porrusalda lantzen. Beren helburu nagusia, udan izaten diren eta Gipuzkoako bikoteez gain, Araba, Bizkaia eta Ipar Euskal Herrikoak parte hartzen duten txapelketetan ahalik eta ondoen aritzea da./**45**



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du



DOSIERRA: Hamar urte betetzear dago Euskararen Normalizaziorako Legea. Nahikoa denbora lehen balorazioak egiteko eta ondorioak ateratzeko. Euskara arloko instituzio zein ekimen herritarrak, orain arte bide desberdinetatik jo dutenak, elkarlanean aritzeko ordua heldu delakoan daude. Hasierako helburuak ez dira bete nonbait, eta atzerapena konponduko lukeen neurri posiblerik ez da oraindik ikusten inondik ere./ **28**



INTSUMISIOA: 1989 urtean hasi ziren azaltzen Euskal Herrian lehen intsumisoak. Soldadutzarik egin nahi ez eta Ordezko Zerbitzu Soziala ere betetzeko asmo falta izan ziren arrazoiak. Harrezkeroztik bidea luzea izan da, baina aurtengoa izan da zalantza barik euskal intsumisoek jasan duten urterik gogorrena. Nafarroan soilik 46 gazte epaitu dituzte, eta Ipar Euskal Herriko lehen intsumisoak ere espetxeratuak izan dira./ **20**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam García, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, 114 Postakutxa Bilbo, Iratxeko Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.



txura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ANTZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45

Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Ultraeskuindarren hotsak

GAIZKI dabil ekonomia. Krisian murgilduta gaudenik ez du inork ukatzen, izatekotan duguna krisia ala errezesioa ote den eztabaidatzen da. Optimistenen ekonomia hurrengo beroaldia 1994eko azken sei hilabeteetarako iragarri dute. Ekonomiaz hainbeste mintzo bagara, beraz, ezin izan ideologiak hiltzorian daudelako bakarrik. Politikarienganako mesfidantza edo proiektu politikoen arteko tarte estua ere izango da.

Orain dela gutxi, Madriletik hontan transferitu zezaten eskatutako INEM horretan, korrika eta presaka hain aldaketa gogorak egiten ikus-teak frogatzen du, erakunde hori lehertzeko zorian zegoela. Nafarroan ere, aspaldiko partez sosen gorabehera ari dira eztabaidan, HBkoak barne. Horregatik egiten da horren harrigarri EAJk, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia, Plangintza eta Ingurugiro saila kentzeko egin berri duen proposamena. PSOEn sartu direlako EE desagertzeak formalki garrantzirik izan dezake, baina Ekonomia sailak

hori baino pisu handiagorik ez baidu... Zer planifikaturik ez dagoenaren seinalea ez ote?

HB-K ere ekonomia alorrean zentratu du Batzar Nazionala, egituraketa berria martxan jarri zenetik lehen. Hego Euskal Herria sendotzeko ekintza batasunerako deia egin zuen bertan. Datozen hiru hilabeteetarako HBren politikaren ardatzak hauek izango dira: egoera sozio-ekonomikoari eman beharreko erantzuna bata, bakearen aldarrikapena bigarrena eta burujabetzaren eskakizuna hirugarrena. Tasio Erkiziak aurreko egun batean puntu horien artean ipinia zuen euskararena ere. EA-EUE koalizioari buruzko aipamenik ere ez zen falta izan HBren ardatzen aurkezpenean. «El Mundo» egunkariak zaparrada hotz batez egin dio agurra koalizioaren bataio publikoari: lehengo EEren zatiketak lagunduko dituen bi alderdietako bakar batek ere ez du diputatu gehiago erdietsiko.

BAINA, ekonomia aipatuta ere, aste osoa arrazismo hotsez gainezka pasatu dugu. Madrilen emakume dominikarraren hilketaren ondoren sortu diren erreazioek gure artean ere izan dute oihartzunik, eta Iruñeko manifestaldi handiena azpimarratu beharra dago. Euskaldunontzat egun triste den azaroaren 20eko horretan, ultraeskuindarren mugimenduak susmagarriak egin zaizkigu.

Beste askoren artean Santi Brouard eta Josu Muguruza hil zituen GAL erakundeari buruzko ikerketa berriro irekitzeko itxaropena biztu zaio zenbaiti, Madrileko poliziburu ohi batek egindako adierazpenei etekinik aterako ote zaien esperantzaz. Baina GALen atzean dauden eskuen jabeak ezagutarazteko eguna ez da oraindik argitu. Ultraeskuindarren harrotzea, aldiz, Europa osoko fenomeno da, eta ultraeskuindarrek estatuekin dituzten loturei buruz plazaratzen ari den zenbait libururi kasu egin behar-ko genioke. Nola liteke Estatu demokratikoa bera antidemokratez baliatzea Estatuaren segurtasuna garrantizatzeke? Gladio bezala GAL, eta abar. Europako ultraeskuindarren harrotze berri honek ez ote du horiekin zerikusirik? Horrek bai, kezkatzen gaitu. Arrazismoaz lehenik ere asko baitakigu. Iruñeko manifestaldi horren bidez ikasi dugu Nafarroako senegaldarren elkarte badela, ijito erromanien elkarte bana Tuteran eta Lodosan. Baina PSOEk ongi jakin du polemika egun horietan euskararen kontrako bere ofentsiban segituz, arrazismoa non dagoen garbi uzten.

Garbiñe Ubeda



Miren Egaña HBko Ipar Euskal Herriarekiko harremanen arduraduna:

«Komentzituta nago Nafarroatik sortuko dela Euskal Herri berria»

Baztan eta Iruña artean bizi izan da ttikitatik 35 urteko emazte gazte hau. Euskara itzultzaile eta teknikari lanbidez, HBko arduradunetarik ezagunena bihurtu da Iparraldeko militanteen artean. Espetxean bost urte igaro zituen, Yeseriasen, eta bertan ukan zuen bere alaba.



«Herri bati zor zaizkion eskubideak ukatzen bazaizkio borroka armatua sortzen da, ez da berez sortzen».

ARGIA. *Ardura hori, Iparraldearekiko harreman arduradun kargu hori hartu baino lehen zer nolako loturak zenituen Iparraldeko jendearekin?*

M. EGAÑA. Iparraldearekiko harremanak ttikitatik bizi izan ditut agian familia-

ren aferengatik. Espainiako Gerra pasatuta, nire aita mendizain egon zen eta Al-dudera, Urepelera, erama-

ten ninduen. Gero Baztanen ere bizi izan naizenez, bada-kizue Baztango jendeak lotura estuak dituela Baigorri-

koekin, alde horretako jendearekin, beraz niretzat hori gauza arrunta izan da beti.

Gero espetxetik aterata Baztango dantza taldearekin, nire lagunekin Iparraldera joaten nintzen eta erre-kuperatu nituen galdutako kontaktuak.

A. *Zure ustez zergatik izendatu da pertsona berezi bat Iparraldearekiko harremanez arduratzeko?*

M.E. Urrats Berri prozesua burutu eta gero, Iparraldeak nazio proiektuan zeukan garrantzia agerikoa zen. Gertakizunek, azken urteetan, garapen desberdina izan dute hemen eta han, eta sumatzen zen arduradun bat behar zela egoera hau hurbiletik segitzeko. Nolabait ere, orain arte egindako lana berplanteatu, sakondu eta Europaren aitzinean daukagun erronkaren barruan bide berriak ireki. Horregatik, garrantzia duelako, arduradun horrek, Mahai Nazionaleko kidea izaten jarraitu du azken aldaketen ondotik.

A. *Zer lan bultzatu nahi*

zenuke?

M.E. Nik badakit, urte askotan Iparraldeko eta Hegoaldeko harremanetan denetarik izan dela, bolada onak, ez hain onak eta txarrak ere. Nik buruan proiektu anitz ditut, afera da proiektu horiek aitzina nola eramán, gure buruetan dauzkagun zailtasunengatik. Lehen momentutik inportantea iruditut zait bertako giroa ezagutzea eta jendearekin harremanetan sartztea. Ez baita jada ordua estrategiaz edo taktikaz hitz egiteko; baizik eta batez ere jendea ezagutu eta nolako gauzak gertatzen diren ikusi eta hortik abiatuz, lan komuna hasten ahal dugun ikusteko. Tenore ezin hobea dugu batez ere Europaren aitzinean herri bat garela adierazteko. Uste dut garai bateko problemak gainditzén ahal ditugula.

A. Norekin dituzu kontaktuak?

M.E. Ofizialak ezker abertzaleko taldeekin, EB, EMA, Patxa-Oldartzen; eta horretaz aparte kultura eta euskara inguruan ari direnekin ere ari naiz kontaktuan.

A. Nola ikusten duzu Iparraldeko panorama politikoa?

■ «Ez da jada ordua estrategiaz hitz egiteko; baizik eta batez ere jendea ezagutuz, lan komuna hasten ahal dugun ikusteko» ●

M.E. Uste dut Maastrichteko aferarekin aukera ederra galdu dugula. Benetan komentzitua nintzen ezker abertzaleak jarrera baterakoi bat erakutsiko zuela erreferendumaren aitzinean, eta gainera denetarik ikusi du-

gu. Arrunt inportantea zen kanpoari begira nazioa garela aldarrikatzea. Panorama konplikatua da baina bideak posibleak dira lanean ari zkeko.

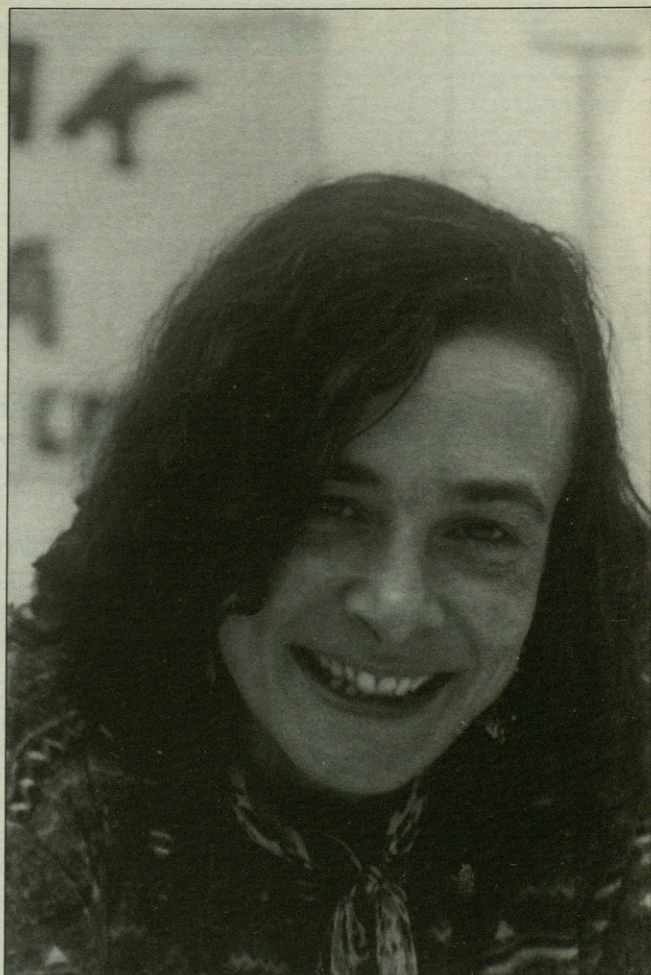
A. Konpara al daiteke Nafarroa Iparraldearekin?

M.E. Ziur naiz, eta Nafarroa mailan lan egiten dugunok hala pentsatzen dugu, benetako lan komuna Ipar eta Hego Euskal Herriaren artean Nafarroatik sortuko dela. Nafarroko izan dugu horrelako lotura bai sentimentuzkoa, baita fisikoa ere, bi aldeetan lan komuna egiteko gogoia, nahiz eta muga hor egón. Komentzítuta nago Nafarroatik sortuko dela Euskal Herri berria.

A. Aste honetan, besteak beste, nafar batzuk kondenatuak izan dira Parisen, zer balorazio egiten duzu horretaz?

M.E. Uste dut epaiketa hau adierazgarria dela, agerian geldituta da ez dituztela bakarrik militante horiek kondenatu, baizik eta populu oso bat kondenatu nahi izan dutela. Frantses Estatua borondaterik eza erakusten du Iparraldeko euskaldunak eskatzen ari direnari begira. Eskarmentuzko epaiketa izan da, Iparraldeko ezker

abertzale guztia kondenatu dute, ezin da populu bat suntsitu. Ez dute horrela akituko ez ezker abertzalea, ez borroka armatua. Nazio guztietan eta Iparraldean ere, populu bat suntsitzen baldin bada, herri bati zor



«Urrats Berri prozesua burutu eta gero, Iparraldeak nazio proiektuan zeukan garrantzia agerikoa zen».

zaizkion eskubideak ukatzen bazaizkio, borroka armatua sortzen da, ez da berez sortzen. Iparraldeko ezker abertzalea kondenak ikusita gogorrago ekinen dio bere izaera borrokari.

A. Zer espazio du zuretzat IK erakundeak Iparraldeko politikan?

M.E. Erantzun gisa ikusten dut Iparretarrak erakundearen sorrera —eta hau iritzi pertsonala da—, eta erantzun gisa segitzen du. IK-koek badute segimendu handia Iparraldeko abertzaleen artean, eta ni ez naiz inor hori epaitzeko, uste dut bertakoek badakitela zer egiten duten, ez du Hegoaldeko batek deus erratera etorri beharrik horri buruz

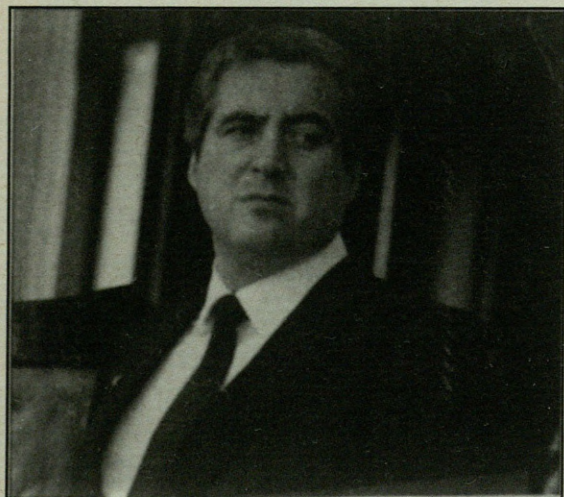
Iparraldekoiei.

A. Euskara izango da, ziur aski, bide komuna egiteko tresna aproposena.

M.E. Hain zuzen ere, azken bolada honetan arlo horretan ari gara lanean, Hegoaldean euskararekin afera handia badugu ere, Iparraldean areagotzen da. Lotsagarria da legerik ez egotea, ofizialtasunik ez izatea, Europako hizkuntzen karta famatua ez izenpetzea. Uste dugu Europako Parlamentuan gure hizkuntzari buruz lan bat aurkeztén ahalko dugula, horretan ari gara zeren eta hizkuntzarik gabe ez baitugu herririk izanen.

Ixabel Etxeberria

E Z P A L A K



■ GAL-EN ATZEAN ENPRESARIAK DAUDELA DIO DEL RIOK

GALek atentatu gehienak burutu zituen garaian Poliziako zuzendari nagusia izan zen Rafael del Ríok Valentziako egunkari bati emaniko elkarrizketan, GALEko arduradunak zeintzuk diren badakiela adierazi zuen. Izenik eman ez bazuen ere, «*enpresariak dira, ETari zerga iraultzailea ordaintzen zietenak, eta horretaz nazkaturik poliziarik legez kanpoko laguntza eskatu zietenak. Dirua jartzeko prest zeuden talde klandestinoak sortu abal izateko. Poliziak ez zien laguntzarik eman nahi izan. Hala ere, polizien artean, kazetari, abokatu edo beste edozein taldetan bezala, beti dago sagar ustelen bat*».

Adierazpen hauek direla eta, berehala erantzun dute hainbat alderdi politiko eta baita abokatuk ere. EA eta IU alderdiak GAL kasua berriro ere zabaltzeko eskatzeko aukera aztertzen ari dira. Amedo kasuko herri-akzioko abokatuak Del Ríoren aurkako kereila bat aurkeztuko dutela azaldu zuen.

■ 166 MILIOI PEZETA ISILEKO GASTUETAN

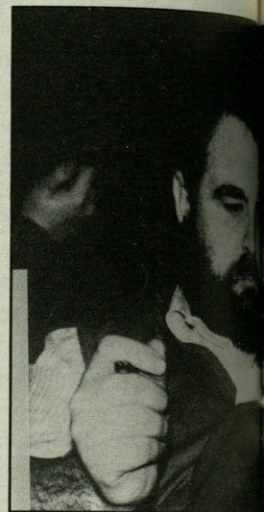
Datorren urterako Gasteizko Gobernuak berriro ere 166 milioi pezeta (8,3 milioi libera inguru) bideratuko ditu isileko gastuetara. Gastu hauetatik gehienak Barne Sailari dagozkio, 145 milioi. Beste 21 milioiak Lehendakaritza Sailera zuzendurik daude. Aurrekontu hauek Juan Maria Atutxa Barne Saileko

kontseilariak azaldu zituen. Atutxak zuzentzen duen saileko isileko gastu gehienak Zerbitzu Zuzendaritzarentzat dira -90 milioi- eta beste 55 Ertzaintzarentzat izango dira. Lehendakaritza Sailean berriz, gastu hauek zerbitzu orokorretzat izango dira. Diru kopuru hau aurten jorratu den kopuruaren parekoa da.

■ ATXILOTUEN % 61EK TORTURAK SALATU DITU

Aurten Lege Antiterroristaren pean atxilotutako 164 pertsonatik 101ek komisaldegian zeuden bitartean tratatu txarrak eta torturak jasan izana salatu dute. Lege honen arabera 48 ordukoa den ohizko atxiloketak, beste 72 ordu iraun dezake. Bost egun hauek izaten dira, eginiko salaketan arabera, tortura gehien gertatzen den epea.

Guzti honengatik hainbat erakundek beraien kezka azaldu dute urte osoan zehar. Hauen artean Amnesty International eta Bizkaiko Abokatuen Kolegioak eginiko txostenetan azaltzen diren salaketak dira aipagarri, besteak beste.



«EE eta PSE nabiko ados gaude zein den euskal arazoaren irtenbidea: autonomia Konstituzioaren barnean».

Mario Onaindia, EEko batzorde eragileko kidea. Egunkaria, 92-XI-15

«EAJk korrupzioa bultzatu eta babesten du, eta instituzioak eta Ertzaintza erabiltzen dituzten bere gai ilunak ezkutatzeko».

Floren Aoiz, HBko Mahai Nazionalako bozeramailea. Egin, 92-XI-15

«Elkarrizketak soilik, eta ez bide polizialek, ekarriko dute pakea Euskal Herrira».

Jose Antonio Pagola, Donostiako bikaria. Deia, 92-XI-15



G O R D E T Z E K O A K

ISUNAK EZ ORDAINTZEAGATIK KONTUAK BLOKATUZ

ELGOIBARKO Udalak bertako bi biztanleen kontuak blokatu ditu herriko kaleetan kartelak jartzeagatik jarritako isunak ez ordaintzeagatik. Jose Antonio Elkoro-Iribe EAJko alkateak gidatzen duen Udalak Kutxaren laguntza izan du hau egin ahal izateko. Honelako kontu blokaketa ematen den lehen aldia da oraingo hau.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Nazionalismoa ez da bide bat, ez nazionalismo txikiak, ez nazionalismo handienak ere, inolako nazionalismok ez bait du inoiz bukaera on bat ekartzen».

Gabriel Urralburu,
PSN-PSOeko idazkari
nagusia.
Diario de Navarra,
92-XI-16

«Autodeterminazio eskubidea onartzea oinarritzkoa da normalkuntza lortu ahal izateko. Posible da biolentzia desagertzea eta, hala ere, normalizaziorik ez egotea.

Horregatik

autodeterminazioa eta independentzia bezalako helburuak kriminalizatzea kezka garria iruditzen zait».

Inaxio Oliberi, EAKo
idazkari nagusia.
El Diario Vasco, 92-XI-15

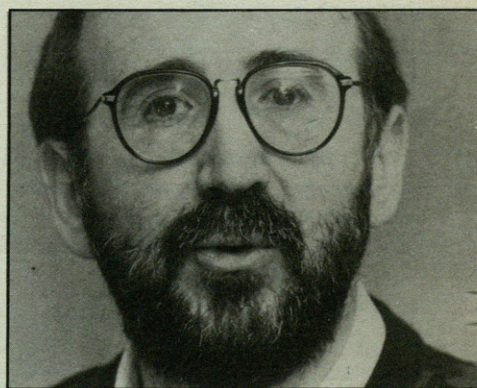
«Espetxera eramaten banaute pertsonalki eta familiaren aldetik oso egoera tamalgarria izango naiz, baina ikuspuntu politikotik oinore bat izango da kolektibo horren barnean egotea».

Joselu Cereceda, KASEko
bozeramailea.
Egin, 92-XI-15



JOSE MARIA BENEGAS

PSOeko gobernuaren hamar urteak ospatzeko Bilbon buruturiko ekitaldian hitz gogorak bota zituen euskal alderdiei zuzenduak. Ekitaldi honetan Jose Maria Benegas, Jose Luis Corcuera eta Ramon Jauregi aritu ziren, besteak beste. Euskal alderdi abertzaleen aurkako hitzaldiak egin zituzten guztiek, baina Benegas izan zen zuzenen mintzatu zena. Bere ustez, «sozialistok egiteko garrantzitsua bete beharko dugu independentismo eta autodeterminazioaren aurka». Bestetik, krisi ekonomikoaren errua ere abertzaleei egotzi zien. EAJk ere ardura handia duela azaldu zuen, «Arzallusek zenbat eta areago hitz egin autodeterminazioaz, orduan eta gehiago urruntzen dira Euskaditik inbertsioak» ●



TASIO ERKIZIA

PP, EA eta HBk berehala erantzun zieten Bilboko mitinean esandakoei. HBren ize-nean Tasio Erkiziak zer esanik izan zuen Benegasen hitzei erantzuteko. Tasio Erkiziarren ustez, «etorkizunean mugimendu independentisten kontra borroka egin beharko dutela esanez PSOEk eginiko adierazpenek golpismoaren aitzindaritzaz hartzeko apustua azaltzen dute, herriaren askatasunaren aurkakoa». Tasio Erkiziarren esanetan independentziarako bideak geldiezinak dira eta subiranotasuna ezinbesteko baldintza da ekonomia suspertzeko. Erkiziarren iritziz, «subiranotasuna eta independentziaren aldeko prozesua martxan dagoen trenea da, eta PSOekoak tren honetara igotzen ez badira, zapaldu egingo ditu» ●

Bizimaila eta independentzia

SOBIETAR batasunarekiko independentzia nahiko prozesu azkarra eta 'samurra' izan zen lituaniarrentzat. SESBen desegite prozesuak ere zerikusi handia izan zuen bide hartan. Horren samurra izango ez zaiona, gainerako herri sobietar ohiei gertatzen zaien bezala, ekonomiaren zulo ikaragarritik ateratzea. Herri zapalduak euren etorkizunaren jabe izan gura dutela argi baino argiago dago. Baina hori ez da nahikoa. Herritarrek, normala, bizimaila mantendu eta hobetu nahi dute, eta hori ez dakarren gobernuak, herriaren egurra izango du lehenago edo geroago. Eta hala behar du gainera.

Hori gertatu zaio Vitautas Landsbergis Lituaniako lehendakariari eta Sajudisi, independentzia bideratu duen talde nazionalista eskuintari. Iragan berri diren hauteskundeetan, legebiltzarreko 141 jarlekuetatik 80 eraman ditu Alderdi Laborista Demokratikoak. Algirdas Brazauskas, lehengo Lituaniako Alderdi Komunistako buruzagiak gidatzen du izaera sozialdemokratadun alderdi irabazlea.

Lituanian eta Herri Baltikoetan oro har gorrotoa diote komunismoari, eta Brazauskas haien buruzagietakoa izan zen. Orduan, nola ulertu bera irabazle ateratzea? Bi arrazoi nagusi

daude. Bata eremu ekonomikokoa. Sajudisek ez du jakin izan egoera ekonomiko larriari irtenbiderik ematen, aitzitik, biziki okertu egin da iaztik gaurdaino. Horrez gain, ez du jakin izan energia eta lehengaien erdia eskaintzen dizkion Errusiarekin harreman txukunik mantentzen. Brazauskasek Errusiarekiko politika pragmatikoagoaren aukera erakutsi du, eta hori funtsezkoa zaio oraindik ere denbora luzez Errusiari lotua jarraituko duen ekonomia dependenteari.

Bigarrenez, Lituaniako Alderdi Komunistak 1989an jada —Ieltsin baino lehenago— SBAKekin (Sobiet Batasuneko Alderdi Komunistak) apurtu zuen jada eta independentziaren aldeko jarrera hartu. Halaber, Brazauskasek behin eta berriro azpimarratu du eurak ez direla komunistak, sozialdemokratak baizik, SBA-

«Babes dezagun Europa» oihupean europarrak atzaparrak erakusten dizkio atzerritarri. Ez dira eraso nazi basatiak bakarrik. Hipokresia kutsu handiarekin, horiek salatzen dituen politika ofiziala ere oihu horren arabera mugitzen da. Alemanian konstituzioa erreformatuko dute errefuxiatuen (finean etorkin) sarrera kopurua

murritzeko. SPDk, sozialdemokraziak, Helmut Kohl kanzelariaren erreforma konstituzionalarekin bat egingo duela erabaki zuen iragan astean ospatutako kongresuan. Espainian ere, eskuin muturreko lerroetatik Lukrezia Perez dominikarra hil zuten. Era guztietako protestak, herritarrek zein ofizialak, baina Espainiako gobernuak, legebiltzarraren babesaz gero eta atzerritarren aurkako legeria zorrotzagoa ageri du. Eta, zer esanik ez, guk, herritarrok ere, ijitoa auzokide dugunean, agerian ala ez baina mutur okerra. Ez, ez da zoro batzuen edo gobernuen kontua bakarrik.



Ron zaharra

Kekin apurtu zutenetik indarrez eutsi dioten bidea. Ez du lan samurra izango, eta seguruenik lituaniar laboristek Errusiarekiko harremanen etorkizunean izango dute arrakastaren giltzari nagusienetakoa.

KOSOVON txinparta txikitxo bat besterik ez da falta. Hego haizea eta lehorteko politikoak arras hedatuak daudenean, Balkanetako suteari hegoekialdeko frontearen indarra emateko ezer gutxi behar da. Europako estatuek eta NBetik serbiarrek Kosovon daramaten politika zapaltzailea behin eta berriro —hori bai, modu antzuean— salatzen duten arren, serbiarrek areagotu besterik ez dute egin euren politika. Gehiengo kosovoarra euren lurraldean baztertu eta erreprimitzeaz gain, serbiarrek batez ere Bosnian landutako garbiketa etnikoari ekin diote Kosovoko zenbait lurraldetan.

Albaniaren erantzuna ez da makala izan: kanpaina horren jarraipena gerrarako arrazoi nahikoa dela beretzat. Baina Albania txiroa da, eta duen armada txiki eta zaharkituak nekez heldur dezake Serbia. Beraz, Albaniak erregioan musulmanen aita defendatzailea izan nahi duen Turkia boteretsuaren laguntza eskatu behar. Abenduaren 20an serbiarrek hauteskundeak izango dituzte, eta orduan ateratzen denak definituko du hein handi batean etorkizunean zer gertatuko den. Slobodan Milosebic lehendakaria eta Milan Panic lehen ministroa aurrez aurre. Eremu oso-rako garrantzi handiko unea.

Negoziaketaren abiadari so eginez, berrikuntza gutxi. Bosniako serbiarrek konstituzio proposamen bat eraman zuten Jugoslavia ohiari buruzko nazioarteko konferentziara, Bosnia estatu subiranoren konfederazio bat izatea alegia. Ez da berria, ordea, serbiarrek proposatutako kantonizazioaren norabide berekoa da.

Lukas Martinez

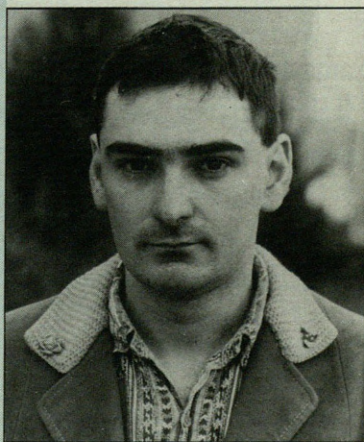
CLINTONEK irabazi du eta denak pozik. Ni ezik, Bushen alde egin nuen postura eta orain pare bat Coca-cola eta kubata bat zor ditut. Reagan-Thatcher aroa itxi omen da eta «gazte erreboltari» bat dugu orain Estatu Batuetako lehendakartzan. Behin marihuana erre zuen tipo bat. Behin bakarrik, kontuz gero, eta «kerik tragatu gabe», berak dioenez. Jazza gustatzen zaio eta Euskadiko Ezkerrako pseudo-objetore horietako bat izateko itxura guztia dauka: Vietnamera ez zen joan, baina orain du orain ordeko zerbitzu sozial eta mundiala egiteko aukeratxoa. Zer esango dizuet ba, ez zait batere gustatzen Clinton hau, goizero *footing* egiten duen tonto horietako bat iruditzen zait.

BUSH ez dut faltan botako, ez, baina Ronald Reagan datorkit burura. Alderatzen hasi eta ez laster konturatzen gara Bill gazteak ez duela azterketa gainditzeko Ron zaharraren ondoan. Hura bai hura. Aktorea, artista profesionala, ez saxofoijole amateurra. Akaso

ez zuen sekula marihuanarik erre, baina Tennessee-ko *bourbon* onaren zale amorratua seguru-seguru (esango nuke Clintonek Fanta edaten duela). Reagan ez zen joaten mezetara, Clinton beti. *First lady* edo lehen damak ikusirik ere, Clintonena puntako abokatua omen da, baina Nancy ere ez zen ergela, eta mafioso batekin (Frank Sinatra) jartzen zizkion adarrak Roni. Bikote dibortziatua ziren, gainera.

EZ dut reaganismoaren moral atzerakoi hipokrita defendatu nahi, baina orain boterera ailegatu den «gazteria *light*» hau ere ez zait gehiegi gustatzen. Ez dakit zer den hipokritago, reaganismoa ala Ameriketatik orain saldu nahi diguten modernokeria berria: «Basic Instinct», adibidez. Hori bada atrebentzia, nahiago dut Ben-Hur. Sharon-Douglas, «*the fuck of the century*», mendeko joaldia. Hori bada Clintonen belaunaldiak duen fantasia sexual goriena, tira, barregarria iruditzen zait. Eta batzuk sinistuta.

CIA guztia Clintonen iragana arakatzen jarri zuen Bushek, trapu zikinak azaleratzeko. Zer atera zuten? Marihuana apur bat. Gizon orok dauka eskeletoren bat armairuan, baina esango nuke Clintonena plastikozkoa dela, Bilboko Gaztetxekoa bezalakoa. Hurrengo batean, badakik Bill, kea tragatu edo hago isilik. PNV kendu Etxe Zuritik eta zer jarri digute bada? Euskadiko Ezkerra. Benetakoa, zatiketa aurretikoa, esan nahi dut.



LUIS FERNANDEZ

Kazetaria

Arabiar eta judu, iraganeko lotura eta etorkizuneko ametsen artean

H amarkada askotako gatazka eta porroten ondoren, Madrilen ekin zitzaion iazko urriaren 30ean Ekialde Hurbileko Bake Konferentziari. Gatazkak berean dirau, baina porrot berbak bere indarra apur bat galdu du urtean zehar izandako negoziazioen ondoren. Alabaina, baikortasun gutxi ageri da orain arte. Negoziazio luze eta gogorak iragarri ziren orduan, eta errealitateak iragarpen hutsalak ez zirela ederto asko frogatu du.

PALESTINAR arazoaren konponketak jarraitzen du izaten Ekialde Erdiko etorkizuneko bake iraunkorrerako giltza. Israelek ondo baino hobeto daki hori, eta apurka bide hori prestatzeki ekin zion Madrilen hasi ziren bake negoziazio hauetan. Dagoeneko, Washingtonen finkatu dira elkarrizketak eta geldo baina urtebetean zerbait aurreratu dela esan liteke.

Elkarrizketa prozesuan zehar Israelek gobernu aldaketa ezagutu du, laboristek Likud koalizio eskuin-tiarra gobernutik aldentu du, Isaac Rabin lehen ministro moduan jarritz. Rabin-ek iragarria zuen jada —horrek eman zion garai-pena— irabaziz gero palestinarrei autonomia eskaini-ko zuela. Israeldarrek eskaintzen duten autonomia eta palestinarrek gura duten independentzia. Beste kos-

ka askoren artean, horra hor zorrotzena.

Akordioa lortu eta bost urteko epearen ondoren israeldarrek palestinarren esku utzi beharko lukete Palestinaren burujabetza. Eta gaur egun Palestinaren burujabetzaz berba egitea, lurralde okupatuez berba egitea da, Gaza eta Zisjordan-aren burujabetzaz alegia.

Hilabete asko ez direla,

kinarazi duenez, autonomia palestinarren buruzko akordioa lortu arte ez du entzun gura ere palestinarren independentzia eskakizunei buruz. Hala ere, berbetan bakarrik oinarrituz, bere adierazpenak esanguratsuak dira: *«Guk basiera-koarekin bastea proposatzen dugu, baina gero ondorengoarekin jarraitzea»*.

Berba horiek, laboristak

■ Laboristen hitz jarioak ezer gutxi esan nahi du israeldarren errepresioa jasaten duten palestinarrentzat ●

Palestinaren independen-tziaz aritzea, publikoki be-deren, deabruaz aritzea be-zalakoa zen Israeleko agin-tarientzat. Gaur egun hiz-kuntz aldaketa txikiak baina esanguratsuak gertatzen ari bide dira. Ordezkaritza is-raeldarrak ordezkari-za ja-

governura iritsi direnetik egin dituzten beste askok bezala, zer esan nahi duten? Ezer gutxi israeldar erre-presio bortitza jasaten duten lurralde okupatuetako pa-lestinarentzat; zertxobait gehiago munduan zehar errefuxiatuta dauden ehun-

daka mila palestinarrentzat, bake iraunkorrerako oinarriak gerra egoeraz gainezka dauden israeldar askoren-tzat; eta bekatur eta traizio-rik gordinena beste israel-dar askorentzat.

Palestinarek, autono-miaz gain, beste eskakizun-ugari bideratu gura dituzte: kolonizazioaren erabateko gelditzea, Jerusalemeko ekialdea barne; indar oku-patzaile israeldarrak lurral-de okupatuetatik ateratzea eta, halaber, horietan izan-go diren hauteskuntzetatik aterako den boterea. 1967an okupatutako lurral-de guztietan erabaki indarra izan dezan; NBERen parte hartzea Israeleko armad-erretiratzean... Baina, guzti horiez gain, eztabaida fun-tsezkoena hauteskunde horietatik aterako den bo-terearen izaeran datza. Pa-lestinarek gura duten mo-duan, legegilea izango da, ala administratzailea, israel-darrek gura duten moduan? Beste modu batera esanda, palestinarrek okupatzaileen aginduen administratzaile hutsak izango al dira?

Israel eta beste estatu ara-biarren arteko negozia-zioetan ere, Siria eta Libano finean, hizkuntz eta jarra-aldaketak nabarmenak izat-

dira azken bi hilabeteetan. Dagoeneko, Siriak jakinarazi du jada Israeli erabateko bakea eskaintzeko prest dagoela, hark Golaneko lurralde guztiak itzultzen badizkio. Isaak Shamir Likudeko lehen ministro ohiak lehendik ere onartua zuen, Israeleko legebiltzarren aurrean, prest zegoela Golaneko lurralde batzuk itzultzeaz. Batera ala bestera, bi estatuetako ordezkariak hizkuntz eta jarrerak aldatzea garrantzitsuak sumatu dituztela adierazi izan dute.

Zerbait garbi badago, Israelen betiko estrategia aurrera ateratzen ari dela, hots, palestinarren arazoa gainerako herri arabiarren negoziazio eremutik aldentzea. Eta lasir Arafar, PAEko buruzagia, beldur da horrekin. «Israelen betiko asmoa izan da gainerako herri arabiarrekiko barremanak normalitzea, baina gure isolamendu eta kalterako».

Israeldarren jarrera aldatzea guzti horien atzean EEBBren presioa ikus liteke. Estatu juduaren egoera

Palestinarraren galtzaile zama

EKIALDE Erdiko Bake Konferentzia Madrilen hasi zenetik —urte bete baino gehiago—, herri palestinarren egoera aldatzeko espero ziren gertaerak ez dute emaitzik eman. Ordutik, orrialde asko idatzi dira gaiaren inguruan, baina Sameer Jibreen-ek, Duha Bandak-ek eta Jumana Budeiri-k badakite prozesua ez dela batere erraza izango eta luzerako dutela euren herria aske ikusi baino lehen.

«Itxaropentsu joan ginen Madrilera eta Washingtongera —esan digu Saamerrek, irakasle palestinarrek—, eta gure ustea da irtenbidea, hau da independentzia, egunen batean helduko dela». Jumana doktoreak esan digunez, «ez dugu abantzi behar Rabin egungo lehen ministroa Shamirren Defentsa ministroa izan zela eta berak ezarri zituela Palestinan inoiz

ezagutu ez diren zigor bortitzak. Ez dugu desberdintasun handiegia sumatu bien artean. Shamir, Rabin baino egiazaleagoa zen, esaten zuena betetzen zuen eta kitto, baina Rabinek egun baten gauza bat esaten du eta burrengoan kontrakoa».

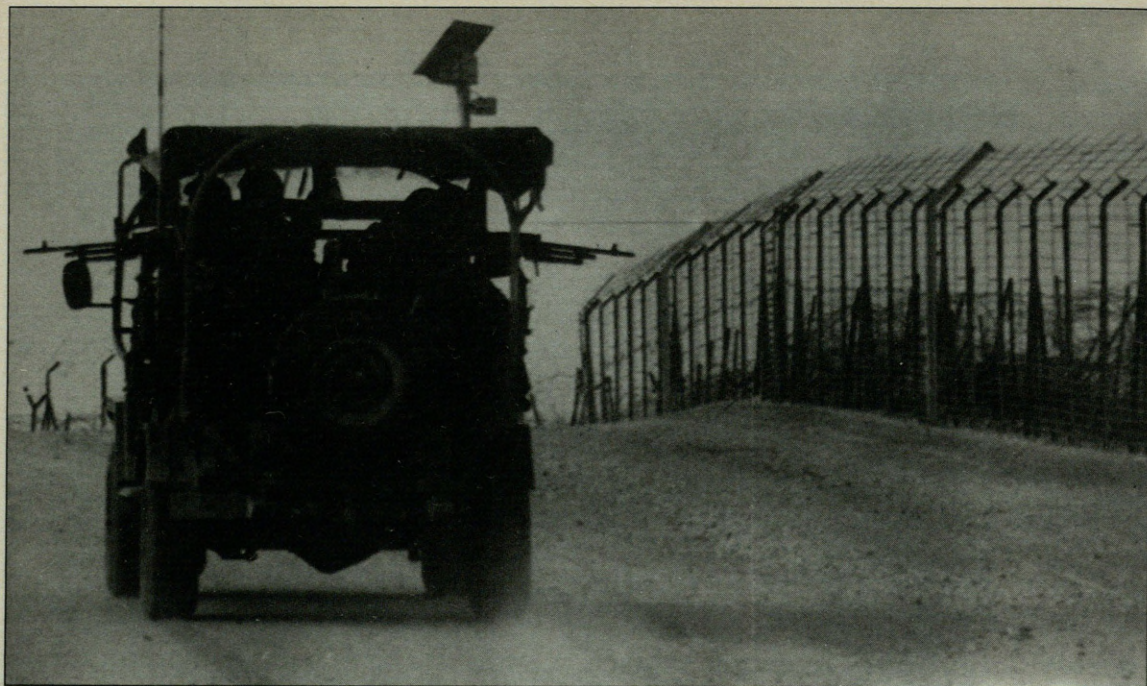
«Lurralde okupatueta eraikitzen jarraitzen dute. Horrek frogatzen du gauzak ez direla gehiegi aldatu», azaldu du Saamerrek. Rabinek ez du dokumenturik sinatu berak agindutako autonomia prozesua zehazteko, «Rabinek ez ditu oinarriak ezartzen, ez du paperik betetzen autonomia hori guk nahi dugun independentziarako bidea dela ziurtatzeko; beraz, administratzaileak palestinarrek izango balira ere, Israelek gure jaun eta jabe izaten jarraituko luke mugagabe. Hori ez da palestinarrok nahi

duguna, eta horretan denok gaude ados. Autonomia independentziarako bide bezala ulertzen dugu. Rabinek bidea dela ez badu frogatzen ez dugu onartuko».

Estatu Batuetan eman den lehendakaritza aldaketak ez ditu liluratzen. «Argi dago, palestinar arazoa —esan digu Duhak, Nekazari Palestinarren Elkartearen bozeramaleak— ez dela konponduko, horrela egiteak Estatu Batuen eta Israelen interesen defentsa ekartzen ez badu. Bush zein Clinton egoteak ez du aldatetarik ekarriko, azken batean, palestinar arazoa konpontzea faktore politiko-ekonomikoei ekarriko dutelako. Dena den, argi dago, akordio batera helduta ere palestinarrok amore gehiago eman beharko dugula, eta nola-bala, zer edo zer galduko dugu beti».

Palestina ez dago barrikarrik, hau da, behintzat, hiru palestinar hauen iritzia. «Palestinatik alde egin dutenak, herrialde arabiarretan daudelako, guztion arazoa bihurtu da. Mariaren joan etorriak ematen diren bezala, herrialde arabiarrek gugandik gertuago edo urrunago daude baina beti gurekin, azken batean, anai-arrebak gare-lako». Bitartean, Intifadak bere bidea jarraitzen du. Saamer-en ustez: «Herri osoa elkartu da Intifadaren inguruan, beharrezkoa dugu gure helburua lortzeko, independentzia alegia».





Laboristen berba eta jarrera aldatetek ez dute zerikusirik lurralde okupatueto errealitatearekin, bertako palestinar gehienek Israeleko armada eta poliziaren erreprezio bortitzaren menpe jarraitzen dute.

ekonomikoa diru sarrera azkarren beharrean dago, eta horiek EEBBetatik etorri behar zaizkio. Israelek gaur egun 7 bilioi pezetako zorra

dauka (350.000 milioi libera inguru), eta beste bilioi bat EEBBetatik 'jaustekotan' dago honez gero. Horrez gain, EEBBetatik 300.000

milioi pezeta sartzen zaskio urtero laguntza ekonomiko eta militarrean. Beste horrenbeste diru jasotzen du entitate pribatuaren kutxetatik.

EEBBek ez dute Israelen 'aitatxo' ekonomikoa izan gura. Are gutxiago orain Bill Clinton lehendakari berriak bere indar guztiak bere herriaren sendatze ekonomi-

buruzko azterketa ugari burutu dituzte (horietako bat Eredu Ekonomikoak, analisi ekonomikoetan ospetsua den erakundea). Ikerketa guzti horien arabera —israeldar ikuspuntutik egindakoak— Israeli lurralde okupatueto garaipen industrialak bultzatzea komeni zaio. Are gehiago, Guy Fayller Tel-Aviveko Unibertsitateko Ekialde Hurbileko ekonomia irakaslearen ustez, «Estatu palestinar independentearen sorrerak, autonomia butsa baino mesede gehiago egingo lioke Israeleko ekonomiarik».

Bestetik, palestinarren etorkizuneko estatu independente hori merkatu ekonomian oinarrituko litzateke. Singapur da haien ereduak: mundu guztira esportatzeko ahalmena duen eremu geografiko txiki batean kokatutako ekonomia indartsua.

«Israeleko ekonomiarentzat, autonomia baino independentzia mesedegarriagoa litzateke» ●

GUY FAYLLER

koan bideratuko dituen. Horretarako funtsezkoa zaio Ekialde Erdiko giro gatazkatsua baretu dadin. Ez da ahanzi behar munduko petrolio erreserben % 65 gordetzen duen eremuaz ari garela. Baina Israeli ere, bere zulo horretatik aterata da-

din ezinbestekoa zaio bakea lortu eta inguratzeko duten herri arabiar aberatsekiko harreman komertzial eman korrei ekitea. Eta horretan ezin dira ahaztu Gaza eta Zisjordanian lurralde okupatuak.

Israelen erakunde desberdinek, azken urteetan Israel eta lurralde okupatueto harreman ekonomikoei



HERNANI, 4

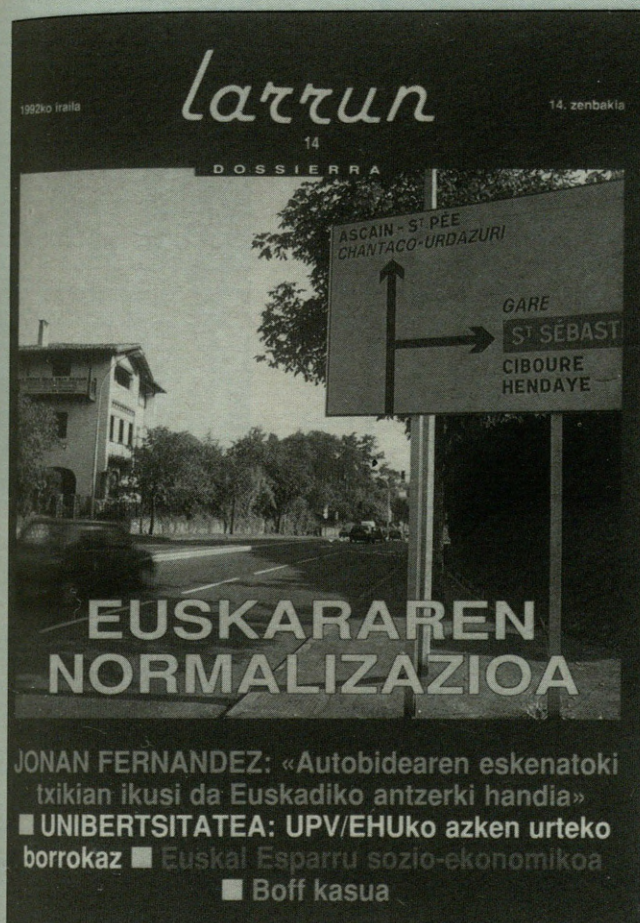
Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Xabier Letona
Myriam Gartzia

Larrun

14. zenbakia
kalean



DOSSIERRA

Euskararen normalizazioa

JONAN FERNANDEZ

«Autobidearen eskenatoki txikian ikusi da Euskadiko antzerki handia»

UNIBERTSITATEA

UPV/EHUko azken urteko borrokaz

ERLIJIOA

Askapen Teologiaren ezbaian, Boff kasua

LANGILERIA

Askatasunerako elkartasun berriak

Euskal nazio proiektu bati buruz

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK
HELBIDEA
HERRIA K.P.
HERRIALDEA
BANKU EDO AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
KONTUAREN ZENBAKIA

(Urtean lau ale. Hego Euskal Herria: 2.800 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera).

LARRUN: Industrialdea, 1 eta 2 pabilioiak, 20.160 LASARTE-ORIA

HISTORIA ETA GERO



■ HONECKERREN BIKOITZAK

GERRA hotzaren kontuak iragan dira, baina oraindik haren arrasto ugari geratzen dira munduan zehar. Horietako da Herich Honecker Eki Alemaniako lehendakari ohiaren epaiketa. Epaietaren zenbait saio burutu dira jada, eta hantxe izan da Honecker, 72 urteko agurea. Baina epaietari gerra hotzaren ezaugarri distiratsuenetakoa falta ez dakion, azaldu da nobela beltzeko elementurik. Epaitagiko eserlekuan jartzen dena ez da Herich Honecker... Horrela azaldu da Alemaniako zenbait komunikabideetan. Bere agintaldian zehar ere izan zituen bera ordezkatzeko zuten zenbait bikoitz, eta argazkikoa horietako bat litzateke. Bere abokatuek ergelkeriatzat jo dituzte notiziok.

■ ZIENTZIA ETA JUDUAK AURREZ AURRE

EZ da gaurko kontua zientzia eta erlijioaren enfrontamendua, edo erakunde erlijiosoekiko enfrontamendua, hobe esanda. Judu ortodoxoak haserre

bizian daude arkeologoeekin; milaka eta milaka judu biltzen dira ikerlari hauek egiten dituzten indusketen aurka. Lan honetan, ikerlariak ez ei dira bakarrik tresna historikoen aurkikuntzara mugatzen, eta ehundaka edo milaka urteko hezurak ere ateratzen dituzte. Erljio juduaren arabera, deshortzitalako gorpuak gero berriro ehortzi behar dira hileta ospakizunen aginduei jarraituz, eta horrela egiten ez bada Jainkoa Lurrera itzultzean hilotz horiek ez dira berpiztuko.

■ TELEFONO EROTIKOAK HIRUGARREN MUNDUAN

HERRIALDE garatuetako familia askotan telefono erotikoen erabilerak egundoko triskantza ekonomikoak eragin ditu. Eta jakina da herrialde garatuek esportaziorako duten ahalmen miraritsua. Brasilen, esaterako, urrian bakarrik Brasilia bertako hiriburuan gazteek Portugaleko zenbaki batera 35.000 dei egin zituzten, 37.800.000 pezetako fakturazioarekin (1.700.000 libera inguru). Nazioarteko iturrien arabera ikastetxeetan zabaldu zen zenbakia, eta gero jakin izan da Portugaleko zenbaki bat zela.

E L E M E N T E



«Kontuan hartu behar da Aravakan bizi den egoera: autoetako gurpilak zulatzen ziren, bortxaketak, droga trafikoa, eta gainera polizia dominikarrei agiriak eskatzean hauek ez zizkieten ematen eta ostikoz erantzuten zieten».

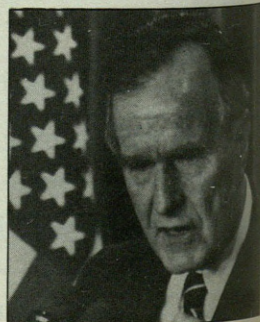
Blas Piñar, Espainiako Fuerza Nueva eskuin muturreko alderdiaren buruzagia.

«Utopien atzean ibili beharrean, palestinarrek hobe egingo lukete palestinar entitate autogobernatua prestatzen jardungo balute».

Isaac Rabin, Israeleko lehen ministroa.

«Iragapen denbora hau latzegia eta krudelegia da».

George Bush, EEBetako lehentakaria funtzioan.



OI HARTZUNAK

GADAFIK MILIOI BANA BANATUKO DIE LIBIAR FAMILIEI

LCKERBIE-KO auzia dela eta, NBEk Libiari jarritako blokaketa ekonomikoak emaitza latzak dauzka libiar ekonomian, nahiz eta hala eta guztiz ere, Magreb osoko bizitza maila handiena duen herrialdea den. Lau milioi biztanle bakarrik bizi dira Libian, hots, 600.000 familia inguru, eta familia bakoitzari milioi bat pezeta (50.000 libera) banatuko dio, petrolio salmentatik ateratako bilioi erdi pezetarekin. Libiaren egoera ekonomiko larria dela eta Gadafi koronelak inmigrazioa bultzatuko du. Irizpide horren arabera, diru banaketak lehenengo inmigratzen duten familien artean banatuko dira.



ELIZA ANGLIKARRA BANAKETAREN ATARIAN

EMAKUMEAK apaiz izateari atea zabaltzeak arazo ugari ekarri dizkio eliza anglikarrari. Sektore kontserbatzaileenek ez dute erabaki hori onartzen, eta dagoeneko lehenbiziko ondorioak ateratzen ari dira. Graham Leonard, iaz arte Londreseko gotzaina izandakoak eliza anglikarra utzi eta katolikoan sartzeko baimena eskatu dio Erromari. Kontua, dena den, ez da oraingoa, Leonardek lehenik ere pentsatua zuen ideia. Orain, emakumeak apaiz izateko eskubidearen onarpenarekin edalontziak gainezka egin du. Eliza katolikoaren baitan Opus Deik duen egoera juridiko bera edukitzea proposatzen du berarekin 1.000 apaiz eraman ditzakeen gotzain honek. Kontrapuntu moduan, EEBBetan gotzain katoliko gehienak emakumeak apaiz izateko eskubide horren alde agertu dira: 163 alde eta 110 aurka, baina erabakia aurrera ateratzeko 190 boto behar dituzte.



«Ez dut uste Puerto Ricon EEBBekin bat egiteko gehiengo nagusi iraunkorrik inoiz egongo denik».

Rafael Fernandez Colon,
Puerto Ricoko
gobernadorea.

«Ezin da esan Txekoslovakian estatu kolpe moduren bat gertatu ezin daitekeenik».

Peter Svec, Eslovakiako
armadako komandantea
eta diputatua.

«Lehendakaritza britainiarrak orain arteko jarraitzearekin jarraitzen badu, Edinburgeko gailurra oso gaitza izango da».

Carlos Westendorp, EKrako
estatu idazkaria.

INTSUMISIOA: HIRU URTEKO DESOBEDIENTZIA ZIBILA



Lehenengo intsumisoak 1989an aurkeztu ziren Euskal Herrian. Orduz geroztik, estrategia honek gorakada handia ezagutu du eta horrek hainbat arazo planteatu ditu: epaiketak ugaltzea, amnistia berria ematea, indarrean dagoen legeria aldatzea... Horretaz mintzatu gara epaile, intsumiso eta intsumisiorako mugimenduekin.

EPAILE baten hitzak dira: «Intsumisoak gora egiten badu, amnistia berria eman edo legeria aldatu beharko da». Edonork esanik ez lukete garrantzi handiegirik izango. Baina une honetan intsumisoen aurkako epaiketak beste inon

Estatu espainiarrean, epaituriko intsumisoak % 2,5 baino ez dira.

Ipar Euskal Herriko lehen intsumisoekin solasean:

«Intsumisioa euskal nazio mailan ikusten dugu»

ARGIA. Zergatik hautatu duzu 11 bilabetez eragozle izan ondoren intsumiso bilakatzea?

INAKI IRIGOIEN. Erran behar da eragozleak Iparraldean kultur taldeetan lan egiten dutela batez ere. Dinamika horretan egon naiz ni ere, baina beste arrazoi batzuk ere kontuan hartu behar dira: zerbitzu sozialak dirauen bi urteetan oinarritzko giza eskubideak galtzen dira eta (bozkatzeko eta greba egitekoak). Estatuak eskulan merke eta fortzatua du justizia militarrek kudeatzen eta zigortzen duen diziplina baten menpe egonik eta, azkenik, Iparraldean zapaltzaile den armadari uko egin behar zaiola uste dut.

A. Jarrera hori izan al da armadaren aitzinean Patxak izan duen bilakae-raren lekuko?

ERIK LEXARDOI. Arrazoi horiek oinarritzkoak izan dira. Gainera, hemengo gazte zehatz batzuen egoera ikusiz, ez dugu baztertzeko hasieran genuen eragozpenaren aldeko jarrera, hau da, desertzioa nahiz aske gelditzeko aukera —baldintzak betez— izatea.

A. Bestalde, zuen atxilo-

keta dela eta, zer aurkitu duzue koartel militar eta presondegiatan?

NIKOLAS PADRONES.

Hasiera batean kasernara eramanez ninduten; eta bitxi gertatzen bazaigu ere, bertan intsumisoekin tratatzen ohitura dute, Jehovahen lekukoak direla eta aspal-ditik intsumisioa hedaturik bait dago.

E.L. Nik desberdintasun bat antzeman dut Bordelako gazte zentruaren eta espetxe zibilaren artean: Bordelen gazteek ez zuten ulertzen nola nahiago nituen espetxeko 10 hilabeteak soldadutzako urtea baino. Gradignan-en, aldiz, euskal preso moduan ikusi ninduten eta kontzientzi preso politikotzat hartu.

A. Justiziari buruz ere zer esanik izango duzue.

N.P. Ezin dugu justizian sinetsi, argi azaldu baitugu intsumisioaren aldeko mugimendua apurtu nahi zuela lehenik guri kondena luzeak ezarri, eta ondoren gose grebara jo eta aitzakiaren batekin libre utzi nindutenean eta, berriro ere beste intsumiso bat espetxeratu dute. Hala ere, Kasazio Gortera joko dugu desertoreei egotzi eta guri leporatzen diguten *obedientzia falta* gainetik kentzeko. Intsumisiorako eskubidea onartua izateko Europako Epaitegi-tara baita Europako Parlamentura ere.

A. Zein ondorio izan du Iparraldean eta Frantzian intsumisioen borrorak?

N.P. Kolektibo batean antolatutako lehenak izan garenez gero, oihartzun

handia izan du. Borroka antimilitarista indartu dugu eta AI nahiz intelektual askoren laguntza izan dugu.

E.L. Hemen, alderdi politikoei ez zuten ikusten egokia intsumisio borroka baina jasan dugu egoera ikusiz, erabateko sostengua lortu dugu: politikariak —Koxe Larre eta Abenberri—, familiak... laborari giroan ere bai.

A. Etorkizunari begira, zein da zuen ikuspegia?

I.I. Epaitegi-tan euskaraz deklaratzeko eskubidea aldarrikatzen dugu. Bestalde, intsumisioa euskal nazio mailan ikusten dugu eta, beraz, Hegoaldekoekiko harremanak prioritariorak dira (Kakitzat, KEM, Jarrai...). Eta Estatu frantziarrean kontzientziatzeko lana egin dugu.

E.L. Bost intsumiso berriak Patxakoak ez izateak erakutsi du ez dela talde bati mugaturiko moda eta pittaka-pittaka, ea herritarrek honen giblean bertze zerbaite badela sentitzen duten.

N.P. Baikor gara badakigulako gure inguruan gazte andana intsumiso izateko prest dagoela, giro abertzaleetik at dagoen antzeko ere izan duten jarrera ikusiz.



Hitz hauek badute loturarik egun Euskal Herriak bizi duen jarrera antimilitaristarekin. Estatu espainia-

rrean 3.500 intsumiso inguru dauden honetan, erdia baino gehiago Hego Euskal Herrikoak dira. Ipar Euskal

Herrian 1992an eman dira lehen intsumiso kasuak eta, espetxe zigorrerako arriskua askoz ere gertauago bizi badute ere, 8 dira dagoeneko bide hori hautatu dutenak. Arrazoi ezberdinak bide dira Euskal Herrian horrelako erantzuna emateko

baino gehiago gauzatzen ari diren Epaitegiko epaileak esaten dituenetan, dimentsio berria hartzen dute. Beraz, Iruñeko 2. Epaitegi Penaleko titularrak, Alvaro Latorre epaileak, eginiko adierazpenek harridura sortzen dute.



Epaiketak ugalduz, agintariek intsumiso izatea espetxera joatea dela adieraziz gazteak beldurtu nahi dituzte.

kontuan hartu beharko direnak: gure artean pazifismoaren oinarriak inon baino garatuago egotea, herri

ezberdin batekoak izateko kontzientzia edukitzea, armada mota guztiei uko egitea...

Intsumisioaren ildotik historia apur bat eginez, Euskal Herria izan zen jarraia hori bultzatu zuen lehen

Intsumisioa: historia luzea Ipar Euskal Herrian

IPAR Euskal Herrian armadari uko egiteak badu aspalditik tradizioz. Izan ere, 1799tik 1810era bitartean, intsumisoak % 55 izan ziren eta 1914-18ko I. Mundu Gerran desertore eta intsumisoak 18.000 inguru ziren. Intsumisio-desertzio tasa handiak lotura hurbila du euskaldunek Frantses Iraultzak indartu zuen *nazio* kontzeptuarekin zuten identifikazio ezarekin eta, bestalde, laborantzak zuen garrantziarekin ere. Gazteak baserrian geratzen ziren eskulan premia zegoelako. Gainera, Hego Euskal Herriarekiko sentitzen zen hurbiltasuna eta Hego Ameriketarako emigrazioak armadatik ihes

egitea erraztu du hein handi batean. Hendaiaiko orduko komisarioa saiatu zen agintaritzaren espainiarrekin akordio batera iristen: *«Espainiako gobernuak desertoreak Ebroren bestaldera bidaliz ezingo dira espainiarrekin euskaraz mintzatu eta baztertuak sentituko dira»*.

Hala ere, 1918tik landa batasun nazionalaren nozioak bere bidea jorratu du gaur egun arte, eta intsumisioa nahiko marginala bilakatzen da Indotxinako eta Algeriako gertetan.

Aipagarria da, bestalde, 1972a arte, Zuberoako nekazari talde batek Frantzia osotik etorritako

eragozleak lanean jartzen zituela bere baserrietan.

1962tik landa, eragozleek berek aukeratzen zituzten zerbitzu soziala egiteko erakundeak, eta 1972ko dekretu berriarekin Estatuak Basoetako Erakunde Nazionalera (ONF) igortzen zituen. Hau ikusirik, 200 eragozlek intsumisioaren bidea hautatu ondoren Zuberoako baserri baten eskakizunari erantzutea erabaki zuten.

Gaur egun, kolaborazio mota hau ia agortu egin da eskualde horretan, batez ere 1983an Eragozle Estatutu berriak berri ere lan egiteko elkarteen aukeraketa eragozleen esku utzi duelako.

herria, 1989an armaden aurkako desobedientzia zibilerrako estrategia moduan erabiltzeko.

Aurretik urte luzeak eman zituzten borrokan eragozleek (Eragozpenerako Mugimenduaren lehen urratsak 1979an eman ziren). Hasieran koordinazio gaberik, 1984ean Kontzientzi Eragozpenerako Legea onartu zenean erantzun kolektiboa ematea erabaki zen eta CNOcek (Kontzientzi Eragozpenerako Kontseilu Nazionalak) ez zuen jartzen arazorik edozein pertsona eragozle izateko.

Baina 1989ko urtarilean, pertsona baten eragozpena onartua izateko arrazoiek eskatzen hasi zen. Arrazoiek ematen ez zituenak soldadutza egitera beharturik zegoen eta bere jarrera justifikatzen zuenak eragozle estatusa lortzen zuen. Beraz, hauxe izan zen intsumisioaren sorrera, soldadutza ez egitea publikoki eta kolektiboki adieraztea eta horrek ekartzen zuen espetxe zigorra onartzea, horrela agintariak indarrean zegoen legeria aldatzea behartzeko. Hiru urtez joan da, beraz, Euskal Herrian intsumisioa indartzen.

Soldadutzaren aurka jarduten zuten taldeak eragozpenaren inguruan biltzea ezinezkoa egin bazen ere, egun Hego Euskal Herrian KEM (Kontzientzi Eragozpenerako Mugimendua), Kakitzat eta Jarrai eta Ipar Euskal Herrian Patxak intsumisioa hartzen dute militarismoaren aurkako estrategia bakartzat.

KEMeko ordezkaria den Txusma Pintorrek adierazi digunez, intsumisioak gora egiteak eragozpenari bideak zabaldu zizkion, *beraz, ulergarria da egun Es-*

INTSUMISIOA ZENBAKITAN (*)

Eragozleak eta Intsumisoak soldadutzari (%)

	1985-88	1989		1990		1991		1992 (urrira arte)	
Araba	471	154	17	384	40	420	53	?	30
Bizkaia	1821	802	75	2276	82	3483	179	?	78
Gipuzkoa	1352	378	46	851	73	1129	239	?	105
Nafarroa	1183	180	42	318	78	471	121	?	62
Hego E. H.	4827	1514	180	3839	273	5503	592	?	275
Estatu esp.	35896	12255	369	26028	500	25761	856	?	?

* -Ipar Euskal Herrian Kontzientzi Eragozpenaren legeriak tradizioa duenez gero, eragozle kopuru handiagoak ematen dira. 1990ean, adibidez, 7.434 intsumiso zeuden eta 1991n 15.382; horietatik bi heren libratzen dira edo ezintasunagatik ez dute egin behar. Beste herenak soldadutza egin behar du eta 2.000 inguru epaituak izango dira (herena Jehovahen lekukoak). Justizia zibilak %38a espetxeratzen ditu eta %25ek baino gehiagok bi urteko espetxe zigorra izaten du.

tatu espainiarrean 120.000 eragozletik gora izatea. Hego Euskal Herrian, 1992an, eragozle kopurua soldadutzara joan behar dutenen %70era iritsiko omen da.

Agintarien aukera bakarra beldurra zen. Zigor selektiboak egitea, hau da, al-dian behin bakan batzuk atxilotzea intsumisioare n gorakada moteltzeko, «baina beldurra eragitea da belburua, inoiz ez baitira egon 10-12 baino gehiago

atxiloturik eta oso gutxi eman dutelako astebete baino gehiago espetxeraturik» dio Txusmak.

1992aren hasieran indarrean jartzen den Zerbitzu Militararen Erreglamentu berriaren arabera, orain arte militartzat joa izan den delitua jurisdikzio zibilerara pasatzen da eta epaitegi arruntetara eramaten, gizartea eta armadaren arteko norgehiagoka baztertuz. «Guk bilatzen duguna gizartean

INTSUMISOAK ORDEZKO ZERBITZU SOZIALARI (%)

	Egin dutenak	Intsumisoak	Ez deituak
Araba	2,66	52,63	44,71
Bizkaia	2,45	41,32	56,23
Gipuzkoa	2,29	59,41	38,30
Nafarroa	4,93	45,83	49,24
Hego E. H.	2,77	48,01	45,24
Estatu esp.	5,13	16,36	78,51

militarren existentziari buruzko eztabaida piztea denez, estrategia aldatzen dugu. Horrela, soldadutzari uko egiteko abisua zuzenean Defentsa Ministerioari igortzen diogu.

Ipar Euskal Herriko errealtatea zeharo ezberdina da. Europako beste hainbat herritan bezala, eragozpenak aspaldidanik du irtenbiderik, arauturik da-

goen Ordezko Zerbitzu Sozialaren bidez. Beraz, Estatu frantziarreko gobernuak eragozleak onartzen dituzten erakunde eta elkartei dirulaguntza ematen dienez gero, zerbitzu sozialaren sarea egituraturik dago.

1991n, hasiera batean intsumiso izan zitezkeen 15.000ko gazte kopurua bildu zen, gehienak Jehovahen lekukoak. Agintariak

■ «Soluzioa ez da intsumiso guztiak espetxeratzea, ezin konpon daiteke judizialki; amnistia berria ematen da edo legeria aldatzen da» ●

ALVARO LATORRE

14.30 - 16.00

KALE KANTOIAN

HERRI Irratia



Laxaro Azkune

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99'8



Hego Euskal Herrian, urteroko zozketara joan behar dutenetatik %70 eragozle bihurtu dira 1992an.

Ordezko Zerbitzua egin edo espetxera bidaltzearekin mehatxatu zituztenean, gehientsuenak *erreformatu* egin ziren eta besteak profugotzat jo zituzten.

1992an, ordea, Hegoaldeari so, aurrerapauso bat eman da Iparraldean. Patxa mugimenduaren inguruan hiru gaztek beren burua intsumisotzat jo dute eta espetxeratuak izan dira. Zigor ezberdinak ezarri zaizkie berehala, baina aitzakia txiki-ekin kalera irten dira. Horietako batek, ordea, espetxean jarraitzen du, baita geroago intsumitu diren

bost gaztetatik beste bat ere.

Bretainian, Lillen... eta beste herrialde batzuetan intsumiso bakar batzuk ere agertzen dira. Bien bitartean, Estatu espainiarrean 1992tik aurrera burutu diren epaiketak —88 aurten— zibilak dira. 1989tik, guztira, 115 (hau da, intsumisoen % 2,5a baino ez da epaitua) besterik ez dira egin.

Epaile baten komeriak

Nafarroako kasua berezia da, herrialde honetan bakarrik 46 epaiketa egin dira

eta. Artikuluaren hasieran aipatu bezala, bi Epaitegi Penaletako batean epaile ari den Alvaro Latorrek hartu du 46 prozedura judizial horietako askoren ardura.

Nahiz eta legeria beteko duen, agintariak intsumisioaren arazoa epaileengan utzi dutela uste du, «horrelako arazo handi baten aurrean beharrezkoa zen legebiltzarrean eztabaida politikoan sakontzea eta kontsentsu bandiako batera iristea. Hala ere, indarrean dagoen legeria zuzen antolaturik dago eta bete besterik ezin dut egin».

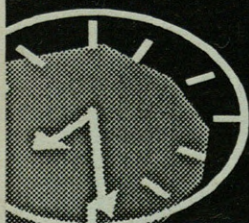
1992tik aurrerako intsumisoei bi urte, lau hilabete eta egun bateko zigorra ezartzea «gebiegizko zigorra iruditzen zait, itzela, baina Epaitegi Gorenak erabakida eta ezin da indultu eman». Hala eta guztiz ere, kondenatuak ez dira zigorrak betetzen ari, «anparo erreturktoa ezarriko dela esan didate eta hori argitu artean ez dut atxilotaririk aginduko». Hasieran esan bezala, amnistia edota legeria aldatzea dira bide bakarra, «soluzioa ez da intsumiso guztiak espetxeratzeko, ezin konpon daiteke judizialki». Azkenik, Ordezko Zerbitzu Soziala egin behar diren aldekoa agertu da.

Eragozpenaren aurkako mugimenduen ustez, Nafarroatik abiatuta, intsumisioa moteltzeko bi bide hautatu dira: epaiketa asko egitea eta espetxearekin mehatxatzea; eta OZS betetzeko 20.000 postu ezartzea. Era berean, epaiketa horien bidez, 1992. urtea baino lehenagoko intsumisoei amnistia antzekoa eman nahi dela antzematen da, 12 hilabetezko zigorrez kalera ateratzen baitira; horrela, kolektiboa ahultzea lortzea espero dutela salatu dute.

Ihaintza Ostolaza
Ritxi **L**izartza

19.00 - 19.30

MUGAZ GAIN



HERRI Irratia



Txema
Auzmendi

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99'8

ANOREXIA: GAZTEENGAN ZABALDU DEN GAITZA

Gizarte modernoarekin batera, gaixotasun modernoak ere iritsi zaizkigu. Anorexia nerbiosoareen aztarnak esate baterako, gero eta nabarmenago ageri dira 14-20 urte bitarteko emakumezkoengan. Noski, honek ez du esan nahi zaharragoengan edota gizonezkoengan hedatu ez denik, baina neurri askoz ere txikiagoan.

JATEARI uko egitearen ondorioz sortzeko arriskua duen gaixotasun honen sintomak ugariak dira. M. Uzkuadun medikuaren esanetan, «sintoma esangura-



Garai bakoitzak bere eredu estetiko berezia izan du. Duela milaka urte goraipatzen zena ez da egun bultzatzen dena. Argazkietako «venus»ak ikustea besterik ez dago.

tsuena gehiegizko pisu galtzea da. Askotan, jateari ezetz esaten hasi aurretik, bulimiaren fase bat baino gehiago ager daitezke. Jokaera aldaketak, hala nola aktibitate fisikoaren gehitze bat. Beste sintoma garrantzitsu bat hilekoaren eza litzateke. Eta azkenik, gorputzaren itxuraren balorapen oker bat». Arrazoi horiexegatik, gaixotasun hau osasun fisikoan baino osa-

sun psikikoan kokatzea komenigarriagoa da.

«Anorexia, perfil psikopatologiko desberdina duen pertsonaren bila abiatuko da; obsesiboak edo depresiboak direnen atzetik adibidez. Bere buruarekiko estima gutxi edota gurasoengandik gehiegizko babesa eskuratu dutenek, anorexiaren preso suertatzeko aukera zabalagoak dituzte», argitu digu Uzkuadun

doktoreak.

Hasiera batean, itxura ederrago bat lortzeko gogoia izan zitekeena, argaltzeko obsesio bilaka daitekeenez, ingurukoen arreta handia eskatzen du. «Terapeutikak bi helburu ditu: bat elikape normal bat berrezartzea eta bestea, gaixoaren autonomi egoera zein bere buruarekiko estima hobetzea. Horretarako, familiaren laguntzaz gain beste bi

Egungo gizartean
gorputz lirain eta
meheak
edertasunaren
adierazgarritzat
hartzten dira.



neurri hartzen dira: elika-
penezkoak eta psikotera-
pia», azaldu nahi izan du
doktoreak. Ibartar gazte
batekin topo egin dugu; be-
re arrebak pasatako espe-
rientziaz zera esan digu:

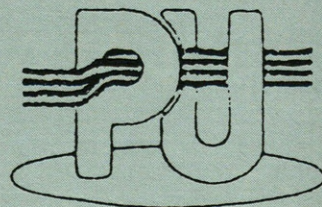
«Nire etxean egunero, baz-
kal ordua iristean, eztabai-
da gogorrak izaten ziren.
Arrebak jan nahi ez, amak
janarazi eta badakizu...
Gainera ez zuen ezertarako
baliö izaten, gero komune-

ra joan eta bota egiten bai-
tzuen. Anaiak eta biok ez
genuen arrebarekin horre-
taz hitz egiten eta orain da-
mutu egiten naiz. Momentu
latz horietan gure beharra
zuela iruditzen zait». Uz-
kudunek gai honen ingu-
ruan, maitasuna eta ulertzea
eskatu behar zaiela adierazi
du. «Noski, horretarako al-
dez aurretik beraien semea
edo alaba gaixo bat dela
jakinarazi behar zaie».

Itxuraren itxura

Argaltzea. Hitz magiko
bihurto zenetik, bere egu-
neroko bizitzari 360 gradu-

ko bira eman behar izan dio
batek baino gehiagok; ira-
ganeko ohitura eta zaleta-
sunak ahaztu, estetikari
kultoa egiteko balio duten
berriak aukeratzeko. Gar-
nera, ez da batere erraza
suertatzen arazoaren are-
rioarekin topo egitea. Urrun
bezain gertu dagoela pentsa
dezakegu. Uzkudunen hi-
tzetan, «ez da oso ondo eza-
gutzen gaixotasunaren eti-
mologia. Hilekoaren ezak,
hipotermiarekin batera,
hots, beti hotzez egotea,
arrazoia aldaketa endroki-
nologiko bat izan zitekeela
pentsarazi dute. Hala ere,
gaur arte ez da hori frogat-
zerik izan». Edota norbaiti



PAPELERA UDALAR

San Migel z/g Tel: 943-80 64 36

errua botatzekotan, gizarte kontsumista aipa genezake baina nork osatu du gizarte hori, guk ez baino? *«Itxurari ematen zaion garrantzian faktore sozio-kulturalek, psikologikoei baino erru handiagoa dute. Gauregun anorexia kasu gehiagoren lekuko gara, konpetibitatea tartean sartzen delako; etengabe gaizki egiten duguna errepikatzen baitzaigu»,* azpimarratu du Uzku-dunek.

■ «Anorexia, obsesiboak edo depresiboak diren pertsonen bila abiatuko da» ●

UZKUDUN DOKTOREA

Euri asko egin du Miloko Venusaren arketipoaren garaitik hona. Hain urrun joan gabe, gurasoengandik entzun izan ditugun *«ab zer emakume ederra»* ez dira hain zuzen guk dugun ereduaren pareko.

Aldaketa guztietan bezelaxe, komunikabideek gai honen inguruan betetzen duten papera oso lagungarri zaigu fenomeno hau azaltzeko. Liraintasunari buruzko milaka iragarki irensten ditugunez, oso zaila izaten da guztiei aurre egitea. Gu-txi batzuek, horiei ezetz esateko ausardia dute. Badi-ra, beren burua ondo elikatu baina kirol praktikaren bidez, gizendu gabe mantentzen direnak ere. Gero hor daude, egunero erregimen ezberdinak probatuz doazen hoiek. Eta azkenik, hain kezkarria bihurtu den aukera hartu dutenak: jateari utzi.

Heriotzeraino iritsi diren kasuak ere egon badaude-

Oroimenaren pasadizu madarikatua

EZ du nahi duela hiru urte gertatutakoa gogoratu baina anorexia jasan zuen. Hamabost urte zituen —batzuek esango dute bizitzaren unerik alaiena dela, ez dut uste berak berdina esango zuenik— eta bat-batean 47 kilo pisatzetik 32raino iritsi zen. Ez digu bere izena eman nahi izan, ezta argazkirik ere, orduan gertatu zena ahaztu besterik ez. *«Abazten saiatzen naiz. Tontakeria batengatik hasi eta asko sufriarazi zidan pasadizu bat bezala gogratzen dut»,* esan digu.

BBB egiteko ikastolaz aldatu behar izan zuen. *«Oso urduri nengoen. Beti potxola izan naiz eta agian horrek konplexuren bat sortzen zidan. Baina ez dut uste hori izan zenik arrazoi garrantzitsuena».* Barazkiak, fruta... ahalik eta gutxien gizenzen zuten jakiez elikatzen zen eta grasa suposatzen zuen guztia alde batera utzi. Jatorduak zoritxarreko orduak bihurtu ziren, eta eztabaida anitz sortu ziren neskato honen jokabidea zela eta. *«Nire izaera ere aldatu zen —azaldu di-*

gu—, askoz ere oldarkorragoa nengoen. Ez nuen gauza handiren beharrik izaten baserretzeko, oso umore txarra jarri zitzaidan». Ia ez jateaz gain, gure elkarrizketatuak kirolari gogor ekiten hasi zen, *«ez nintzen gelditzen. Egunero kilometro asko egiten nituen korrika».* Gaixo psikologiko kasu gehienengan bezala, ez zen berea izan medikuarenera jotzeko erabakia. Izugarri argaldu zenez, *«amak analisi batzuk egin ziezazkidan eskatuzion medikuari, baina erantzunetan anemia pixka bat besterik ez zen agertu».*

Ordurako 32 kilo pisatzen zituen. Medikuek emandako pilulek ez zuten asko lagundu eta zegoeneko askoz ere gutxiago jaten zuen. Egoera areagotuz zihoala ikusirik, ospitalera eraman zuten. *«Psikiatra bat etorri*

zitzaidan, baina honek ere ezer gutxi egin zuen arazoaren konponbidean. Pastila mordoa eman bai, baina alferrik. Geroago, ospitalean nengoela, psikologo eta endokrinologo batek eraman zuten nire kasua. Sueroa hartuz egon nintzen eta transfusio bat ere egin zidaten. Nik uste dut orduan hasi nintzela konturatzen, zein arriskutsua izan zitekeen egiten ari nintzena. Sueroa kendu ondoren, dieta hiperkalorikoak deitzen diren horiek ematen zizkidaten. Psikologoarekin ez genuen nire itxuraz bakarrik hitz egiten. Gai guztiak ukitzen zituen, nire puntu ahula non zegoen jakiteko edo. Eta gero betikoa esaten zidan, ea ez al nintzen nire argitasunaz ohartzen, horrela neure buruari kalte egitea besterik ez nuela lortuko, eta abar».



Anorexia jasaten dutenen artean gehienak neska gazteak dira.

Orain arteko giza legea izan da, bakoitzak daukanarekin ez asetzeari. Anorexia izan daiteke itxurari eskaintzen diogun kultoari

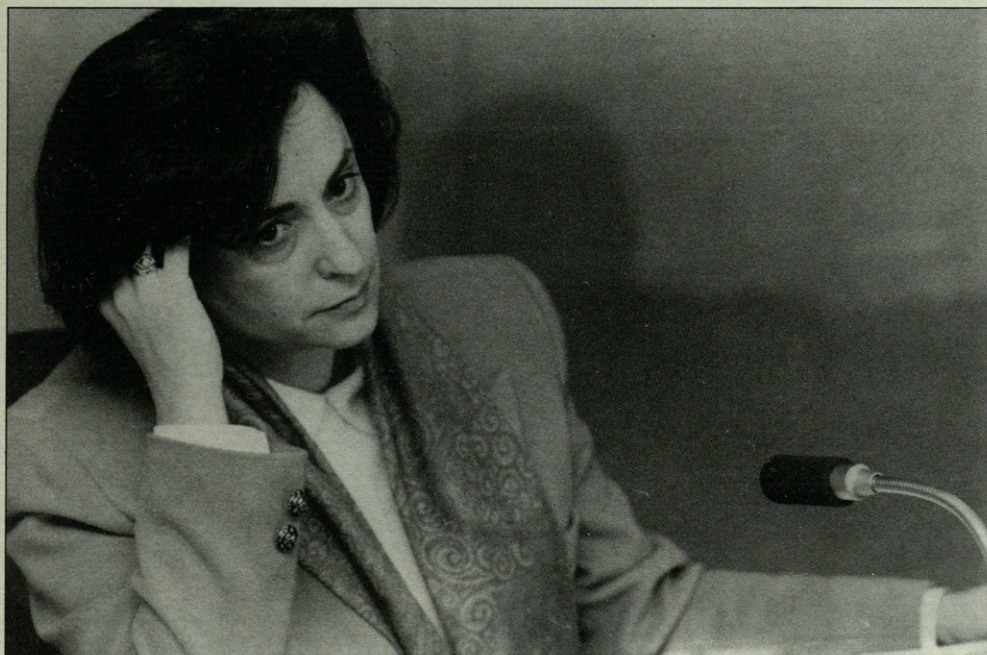
galga jar diezaiokeen elementuetako bat.

Maite Artola

Nafarroako Euskararen Legea aldatu egingo dela iragarri berri denean:

NORMALIZAZIOAREN LEGEA, OPARI GUTXIKO URTEBETETZEA

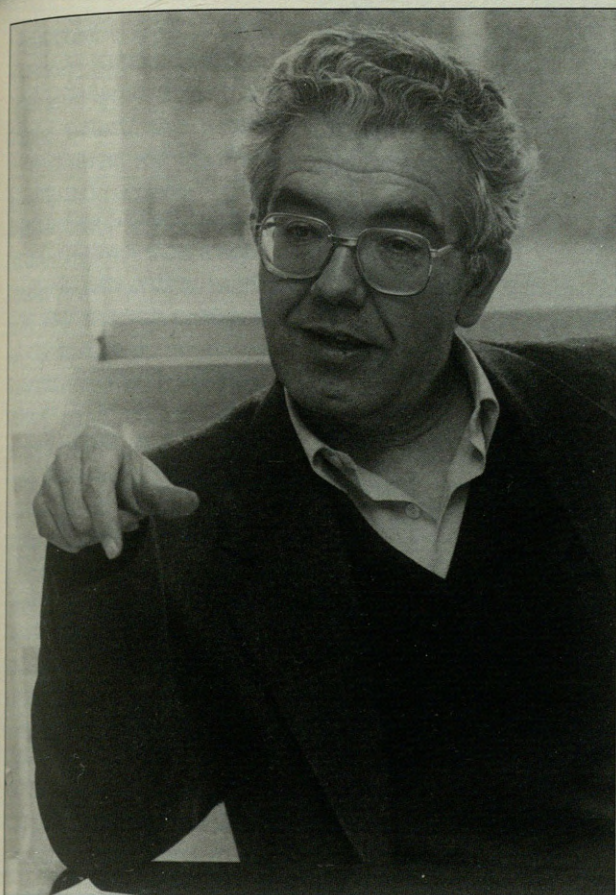
Azaroaren 24ean, Euskararen Normalizaziorako Legeak 10 urte beteko ditu. Ez da txantxetako urteurrena. Egindakoaz eta egin gabekoaz pentsatu eta ondorioak ateratzeko garaia baizik. Euskara eraso bortzitzak jasaten ari den honetan, euskalgintzan ari diren gehienek onartzen dute herri mugimendu eta Administrazioaren arteko elkarlanaren beharra. Atzera begiratzeko sasoia da, balorazioen ordua. Baina, batez ere, datorrenari adarretatik heltzekoa.



HPINK azaldutako datuen arabera, EAeko biztanleen % 43 da Administrazioaren hizkuntz politikarekin konforme ez dagoena. Horietatik, % 44ek gutxiegi egin dela dio. (Argazkia: Olalde)

HAMARKADA joan da. Hamar urte Eusko Legebiltzarrean Euskararen Normalizaziorako Legea onartu zenetik. Atzera begira jarriz gero, ezin esan, ordea, 1982ko azaroaren 24 hartan onartu zen legearen aldarrikapena eta bere aplikazioa besotik helduta etorri zirenik. Historia pixka bat eginez, esan dezagun Espainiako Gobernuak antikonstituzionalitate erreturkua jarri zuela legearen kontra hau onartu eta berehala, praktikan lau urte luzez bere garapena eragozti zuena. Hamar urte joan dira beraz. Bestalde, Nafarroan eta Ipar Euskal Herrian egoera oso bestelakoa izateagatik, Euskararen Lege diskriminatzailea lehenetan eta euskararen lege kanpoko egoera bigarrenetan, hamar urteotan egindako euskararen berreskurapen lana oso testuinguru ezberdinetan eman da.

Nafarroako Euskararen Legea aldatzeko lehen urratsen testuinguruan, eta Estatu frantziarrak hizkuntza



EKBko idazkari nagusia den Paulo Agirrebaltzategiren ustez, «Legearen alderik negatiboen zenbait administrazio publiko eta ekimen herritarren artean izandako zailtasunak eta ezinak izan dira». (Argazkia: Aitor Bayo)

minorizatuaren eskubideen karta onartzeari muzin egin berri dion honetan.

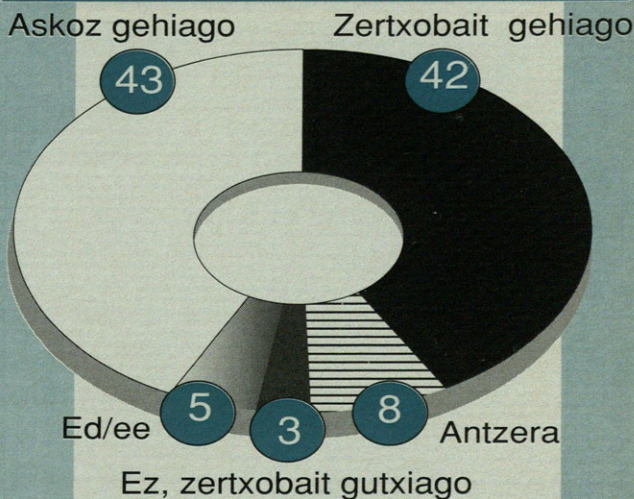
Administrazioa, irakas-kuntza eta komunikabideak dira EAEko Euskararen Normalizaziorako Legearen zutabe nagusiak, eta denean ere azken hamar urteotako lanaren fruituak ezberdinak izan dira. «Legeak oinarritzeko akatsa du —esan

digu EKBko idazkari nagusia den Paulo Agirrebaltzategik—, *espainolari irizpide territoriala eta euskarari pertsonala ematen diolako, eta hor diskriminazioa dagoelako. Dena den, legeak diotena beteko balitz, oraindik asko emango luke. Alde horretatik, aurrera jarrai dezagun esaten digutenean, nabiz eta aka-*

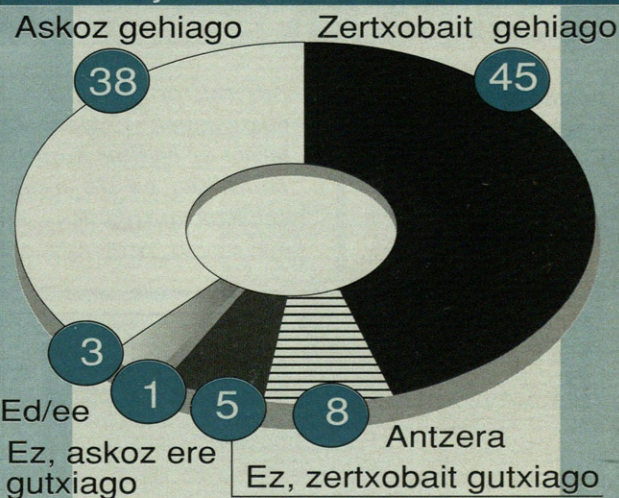
■ «Konfrontaziotik aniztasunean oinarrituriko elkarlanera pasatu behar da, HPIN horretan saiatuko da» ●

MARI KARMEN GARMENDIA

10 urte barru gaur baino euskara gehiago hitzegino da?



Gaur duela 10 urte baino gehiago hitzegiten du jendeak euskara?



I. MARTIARENA

tsak ikusi bai legerian baita aplikazioan ere, barruan lan egiteko prest gaude». Legea, dena den, Pauloren ustez, ez da mitifikatu behar, erlatibizatu baizik. «Eskubideak babestu eta horiek lortzeko bidea ematen digun neurrian aprobe-txatu egin behar da». Maite Zelaia EKBko abokatuaren ustez, «eduki aldetik aukera handiak daude. Baina aplikazio praktikora joatean, gero arazoak izaten dira. Adibidez, Administrazioako perfilen dekretuan

esaten direnak aplikatuko balira aurrerapauso handia litzateke». Udal administrazioei ezartzen zaizkien beharrak askotan ez dira betetzen Maiteren iritziz. «Kasu horretan, adibidez, legearen alde izatekoa da. Besteetan, legea ez da iristen herritarren bizkuntz eskakizunak bermatzera ere, eta ez da eperik jartzen Administrazioa, irakaskuntza, komunikabideak... euskaldundu behar horretan. Zer gertatuko da —jarraitu du Maite Zelaia—



Azken hamar urteotako arazorik mingarrienetako bat AEK-k EAEko instituzioengandik jasandako bazterkeria politika izan da.

Administrazioko perfilen eskakizunak 1994ean betetzen ez badira? Kasu horretarako ez da neurri zehatzik aurrikusten». Administrazio periferiko edo

estatala da itaundutakoen beste kezka bat, euskalduntze planifikaziorik egin gabe dagoela leporatzen baitzaio. Maite Zelaia adierazi digunez, «1990eko

Agindu Ministeriala nabiko orokorra denez, Gobernu Zentraleko edozein delegaziotan eukaldunon eskutideak ez dira bermatzen».

Donostiako Zuzenbide Fakultateko irakaslea den Edorta Kobrerosen iritziz, «legea oso neurri kontsentuatuia izan zen, eta alde horretatik harritzekoa da gaur egun aditzen direnak aditzea». Denboran aurrerago eginez, perfilen sistemaz mintzo zaigu Edorta. «Oso konplikatuia da. Udaletatik hasi, HPINtik pasatu, HAEE eta HABE ere hor daudela, instituzio asko daudelako sarturik. Ondo eginez gero, dena den, ideia ona iruditzen zait, nabiz eta ezin dizudan esan horrek gero nola funtzionatzen duen». Edortak zenbait akats ikusten ditu euskararen normalizazioari buruz.

Ez gelditu azalean zatoz muinera

ELHUYAR 64

1992
URRIA
500 PTA

hilero zure eskutan

ELHUYAR KULTUR ELKARTEA

Asteasuain poligonoa. 14. pabilioia.

Txikierdi auzoa. 20170 Usurbil

Tel. (943) 363040 (943) 363041: Fax-zka.: (943) 363144

Gotzon Egi: «Egitura administratiboak euskara ikastaroak zapaltzeko joera du»

ARGIA. *Gipuzkoako Diputazioko Euskara Sekzioko burua zara, noiz jarri da martxan lapostuen hizkuntz eskakizunen plangintza? Nola joan da orain arte?*

GOTZON EGIA. Iazko otsailean hasi ginen, eta goizenik jarriko derrigortasun datak abenduaren 31n betetzen dira. Olatua, ondorioz, ez da oraindik iritsi. Nola ari den betetzen? Ez erritmo ikaragarrian baina badoa. Sistema honekin lehendabizikoz, arazoarekiko kulturatxo sortzen ari da. Zentzu horretan, Aldundiari, aprobadutxo bat jarriko nioke, besterik ez. Gehiegitan langilea baita plagintzari bultzada ematen diona.

A. *Derrigortasun datak iritsita, jende askok dagokion lanpostu perfila gaintutuko ez balu? Lege-riak ez du batere argi uzten kasu horretan zer egin behar den*

G.E. Funtzio publikoaren legeak dio langilea lanbidez aldatua izan daitekeela, baina oraindik

horren berri ez dugunez ezin dizut esan. Administrazioaren ikuspuntutik ez da horren erraza, non sartuko baikenuke perfila gaintutu gabeko jendea? Inork ez du horretara iritsi nahi, inplikazio larrixeagoak ere izan baititzake.

A. *Zein aprobetxamendu dute euskara ikastaroek?*

G.E. Orain arte ikastaroa hasi duenak bukatu egin du, aprobetxamendu normalez. Kalean ikusten den batez bestekoaren parean. Joan den otsailetik ekainera, klaseetara joan gabeko jendea % 30 izan zen, asko samar.

Horietatik % 90 lan arazoak medio. Horrek ez du ez joana barikatzen, baina zergatia erakusten du. Egitura administratiboak euskara ikastaroa zanpatzeko joera du. Azken eginbehartzat jotzekoa. Nori leporatu behar zaio absentismo hori? Langileari osorik ez behintzat, Ad-

ministratioari puska handi bat bai. Hori da Administrazioaren gaitz kronikotako bat, lanaren antolaketa oso eskasa. Plangintzarik eza.

A. *Erabileraz gutxi samar kezkatzea da plangintzari egiten zaion kritiketako bat.*

G.E. Hizkuntz eskakizunen kontu honek badu arrisku bat, seguru asko hizkuntz politika ofizial guztiaren ispilu ere badena. Gakoa, finean, erabilerak baita. Konforme erabilerak planik ez dagoela, baina ez dago legerik eta ez dago gobernurik jendearen kontzientziaren gainetik pasatuko dena.

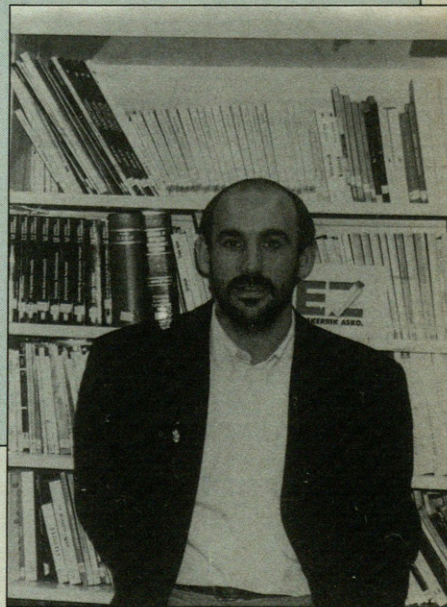
Elkarlanaren beharra

IPKo Mari Karmen Garmendia idazkari nagusiak, hiru puntutan laburbildu dizkigu Administrazioaren azken hamar urteotako lorpenak: «Hizkuntz transmisioaren galera prozesua gelditu egin da, eta euskaren presentzia hizkuntz funtzioetan asko handitu. Azkenik, euskarak lurralde berriak irabazi ditu, eta bihurtu kale giroa eta euskaraz hitz egiten ez zen bainbat herritara zabaltu». Hizkuntz transmisioari dagokionez, hezkuntza munduan, B eta D ereduen aldeko eboluzio nabarmena izan da. 82-83 ikasturtean, A eta X ereduak % 75 ziren —azken eredu honetan euskara gai bezala ere ez da ematen, dena gatzelaniaz

da—, eta B eta D % 25. Aurtengo ikasturtean, berriz, A eta X ereduak % 44era jaitsi dira, eta B eta D % 56ra igo. Hamar urteotan B eredua % 180 hazi da, eta D eredua berriz, % 86,66. Ildo horretatik, A ereduaren 'egokitzearen' aldekoa azaldu izan da askotan M.K. Garmendia. Datuok argigarriak dira 100.000 euskaldun gehiago omen garen honetan, nondik datozen ikusteko.

Mari Karmen Garmendia azaroaren 13an Eusko

Legebiltzarrean aurkeztutako datuen arabera, iaz duela 11 urte baino 100.000 euskaldun gehiago zegoen EAEn. 1981ean euskaldunak 448.156 ziren, biztanleria osoaren % 21,5. 1991n, berriz, 548.100 lagun (% 26,7). Honen arabera, euskal hiztunen konpurua % 24 hazi da hamarkada honetan. Inkesta Eustatek hamar urteotan jasotako eta 1986ko erroldatik ateratako



Gipuzkoako Diputazioko Euskara Sekzioko buru den Gotzon Egiari, erabileraren arazoa larria iruditzen zaio.

Julen Arexo-Leiba: «Herri mailako trinkotzetik nazio mailako trinkotzera pasatu behar dugu»

ARGIA. Nola baloratu zenuke azken hamar urteotan EAEko Administrazioak euskararen normalizaziorako eginiko lana?

J. AREXO-LEIBA.

Erabateko aitortpena egin diet bertan aritu diren euskaldun osoei, instituzioetatik kanpo aritu direnei aitortzen diedan adina. Zeintzuk diren onak eta zeintzuk txarrak eztabaida antzua da, gaur egun inoiz baino gehiago denok bait gara beharrezko. Lan horrek irakas-kuntzan eta kulturaren izan du eragin handiena, baina Barne Sailan —Ertzaintza kasu— eta lan munduan, ia batere ez. Esaldi batekin laburbilduz, beharrezkoa dena egitea ez da nahitaez

aski egitea.

A. Mari Karmen Garmendiak emandako datuen arabera euskal biztunen kopurua % 24 bazi da 1981etik 1991 bitartean. Nola baloratu zenuke urrats hori? Zein jarrera du egungo euskal bizkuntz komunitatea euskararekiko?

J.A. 100.000 horiek zein taldetik zein taldera pasa ote diren da kontua, elebidun hartzaileen edo elebidun orekatuen multzora. Dena den, bi gauza; batetik erdal elebakarren multzoa txikitzen joatea gauza ona dela; bestetik zalantzan nago dauzkagun tipo linguistikoa euskararentzat orekatuak ala desorekatuak ote diren. Dauzkagun euskaldunetatik zenbat dira gauza bai arlo informal eta formalean euskaraz aritzeko? Azken batean euskararen optimizaziorako hiru talde ditugu: euskaldun elebakarrak, euskaldun elebidunak eta elebidun orekatuak. Jarrera aldetik, ez dut behar adinako interesik ikusten. Gainditu gabeko gutxiago-

tasun konplexu horrek hor segitzen duela uste dut. Erdal elebidun funtzional horiek tipo linguistikoa nola orekatu? Herri mailako nukleo generatiboa beharrezkoa da horretarako.

A. Nola uztar daiteke herri mugimendu eta Administrazio Publikoaren arteko elkarlana? Zein adostasun puntu lor daitezke?

J.A. Lehen gauza euskaldun osoen elkarrekiko onarketa da, ezinbestekoa euskaldunon gune trinkotua lortzeko. Horretarako ahalmenik ez duenak, dinamika berria oztopatu egin behar baldin badu, hobe da utz dezan. Bigarrenik, herri mailako trinkotze horretatik nazio mailako trinkotzera pasatzeko, herri mailakoa egin beharko lehenbizi; zeren nahiz eta herrietan elkarrekin, euskara zerbitzuak eta abar izaten diren, indarrak sakabanaturik izaten baitira. Hor gune berean eragin beharra dago. Horretan ere bat etor gaitzekela uste dut. Hirugarren puntua erabilerarena da, ahal eta beste areagotu behar dena. Azkenik, ezingo dugu inoiz ahaztu nazio linguistikoa EAEtik kanpo dagoela. Horrek ere denak biltzen gaitu.

datuak batuz burutu da.

Bestalde, HPINk iaz burutu eta «Bat» aldizkariak oraintsu plazaratutako ikerketa batetik ateratako ondorioak aztertuz gero, EAEko biztanleen % 24 euskalduna da. Elebidun har-

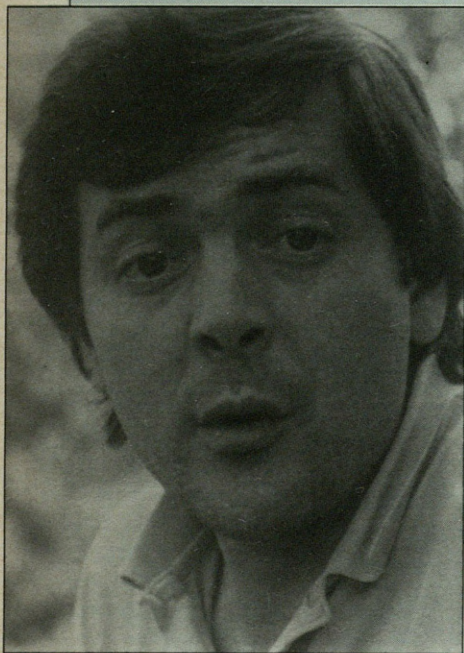
tzaileak —euskaraz ulertu baina hitz egiteko gai ez direnak— % 9, eta erdaldun elebakarrak % 67. HPINren bigarren inkesta hau, 16 urte gorakoen artean egina da, eta bigarren honetan 'ia euskaldunen' kopurua txikiagoa da. Metodologiaren

• EUSKARAREN NO

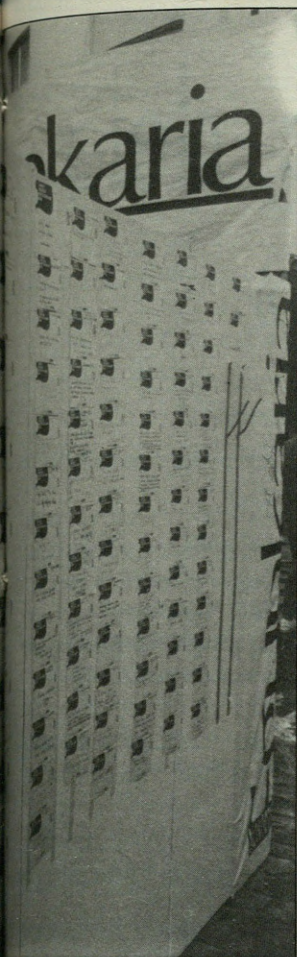


arabera, beraz, emaitzak ezberdinak dira.

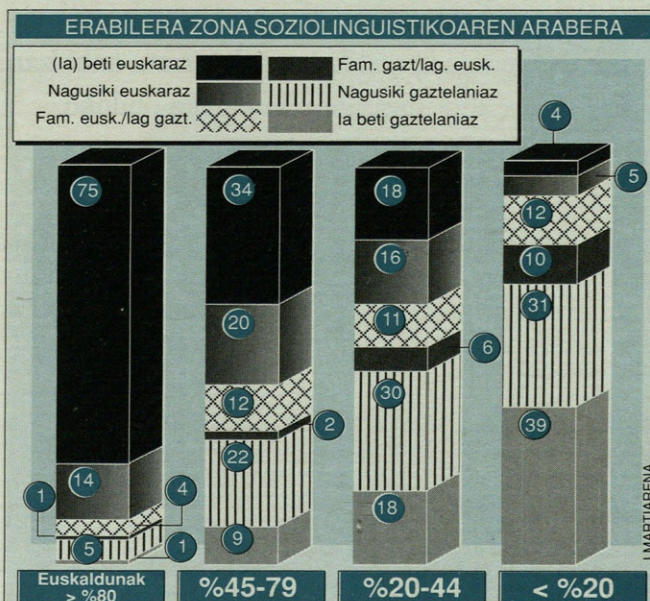
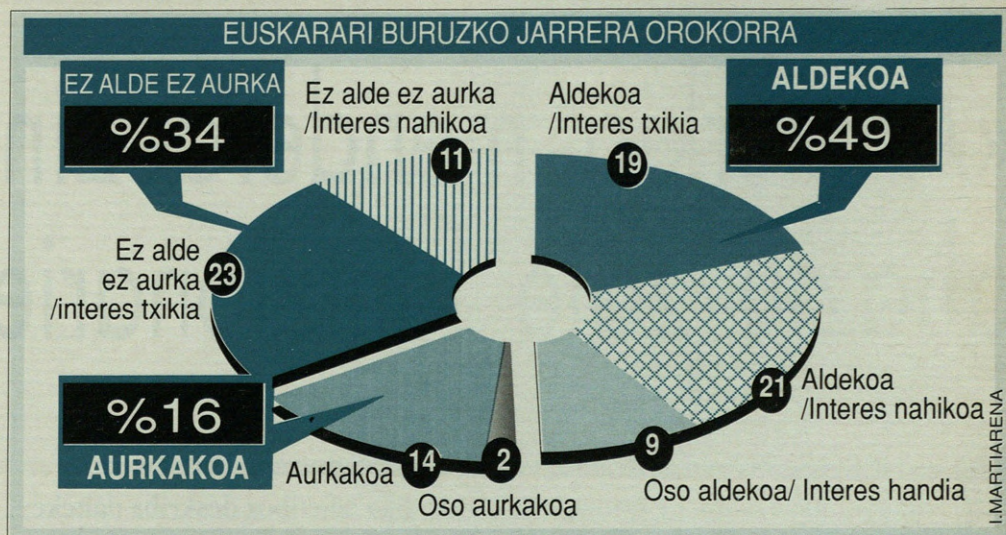
Administrazioko hizkuntz plangintzaz galdetuta, Mari Karmen Garmendiak malgutasunez jokatu dela erantzun digu: «Plangintzaren helburuak bete abal izateko, ez plangintza bankaz gora botatzeko. Derriortasun epeak luzatuko dira, beharrezkoa denean». Administrazioa hizkuntz erabilerari buruz bi ohar: «Epe motzeko lehenbizi, euskara benetako zerbitzu bizkuntza da. Bestalde, —jarraitu du— erabilerak euskaldun kontzentrazio maila handia eskatzen duenez, tokian tokiko azterketa egin beharko da, egoera ikusita, bizkuntz erabileraren plangintzaren



Julen Arexola-Leiba AED elkarteko partaidea da, bere ustez herri mailako trinkotze prozesua ezinbestekoa da.



«Euskaldunon Egunkaria»,
dudarik gabe,
komunikabideen arloan
izandako lorpen urrietatik
garrantzitsuenetako bat da.
(Argazkia: Ander Gillenea)



HPink burutu eta EKBko «Bat» aldizkarian argitaratu den ikerketan, zona linguistiko ezberdinen arabera euskararen erabilera maila aztertzen da. Grafikoan ikus daitekeenez, zenbat eta zona erdaldunagoa izan, orduan eta txikiagoa da euskararen erabilpena. Euskararen batez besteko erabilpenaren datu orokorrekin, familian edo lagunartean beti edo ia beti euskaraz mintzo direnak % 33 direla dioskute, batez ere euskara egiten dutenak % 15, eta batez ere gaztelaniaz % 37.

EKBko Paulo Agirrebal-tzategik, legearen azken hamar urteotako fruituak eta hutsak aipatu dizkigu: «Telebistarena lorpen handia izan da. Alfabetatze-euskalduntzean, HABEren bitartez, mundu hori pixka

bat zabaltzea lortu da, bai-na AEKrekin dagoen arazo mingarriak hor dirau. Komunikabideetako beste lorpen handia, 'Euskaldunon Egunkaria', herri ekimenatiki etorri da». Pauloren ustez ez dago HPINren lana

ukatzerik, baina legearen babesean sortutako era-kundeen kontraesana aipatu digu. «Maila handian erdalduna den Ertzaintza eta oraindik ere hutsune asko dituen Administrazio Publikoa. Legearen alderdirik negatiboena, herri dinamika eta zenbait administrazio publikoren artean gertatu diren zailtasunak eta ezinak izan dira».

Hutsak aipatzean beste hirukotea jarri du Mari Karmenek mahai gainean: «Euskal eta erdal bizkuntz komunitateen artean izan den jauzia; epe ertain eta luzeko helburuei begira gaitasunaren plangintzatik erabileraren plangintzara pasatzea; eta, hirugarrenik, euskal komunitatearen barruan izan dugun zatiketa». Herri mugimenduak eta administrazio publikoen artean eman den erabateko etenaz eta horren konponbidez galdetuta, giroa aldatu beharra dagoela esan digu. «Konfrontaziotik aniztasunean oinarrituriko elkarlanera pasa behar da. HPIN bala saiatuko da».

Alberto Irazu

«Antzerkia menderaezina dela ahaztu zaie funtzionarioei»

Agerre kolektiboaren sortzailea, euskal antzerkigintzako pertsonaia esanguratsua, aktorea, zuzendaria... Hamaika adjetiboz deskriba daiteke bere bizitza antzeztokiaren inguruan eratu duen emakume hau. Antzerki jenero tradizionalen ikertzailea eta aldi berean apurtzailea, itxura hauskorreko zaraustar honek estetika eta estilo berriak jorratu nahi izan ditu beti bere lanetan. Bere azken lana, guretzat osatu digun ondoko monologo antzeko hau.

ARGIA. *Bartzelonan izan zenuen antzerkiarekin lehen barremana. Ordutik urte asko pasatu dira eta hainbat lekutan izan zara.*

MAITE AGIRRE. *Bartzelonatik Italiara joan nintzen, ikastaro bat egitera, eta azkenean zazpi urtez geratu nintzen. Han jorratu nuen*

benetan profesionalki antzerkigintza. Bitartean Parisera ere joan nintzen, baina oso laburra izan zen han eman nuen egonaldia. Ita-

liatik Euskal Herrira etorri nintzen.

A. *Kanpoan egin zenituen urteetan aktore lanetan ibili zinen, baina hona beltzean zuzendaritza ere jorratu zenuen. Zergatik aldaketa hori?*

M.A. *Antzerki nortasuna aurkitu ahal izateko. Erroak aurkitu nahi nituen, eta horretarako ikertzen hasi nintzen. Eta zuzendari lanetan hasi.*

A. *Zeure taldea ere sortu zenuen, Agerre izenekoa. Zein helbururekin?*

M.A. *Antzerkia egiteko estilo bat jorratu nahi genuen. Batzuei gustatuko zaiena edo ez, baina batez ere nortasun bat eman asmoz. Garai hartan sortu zen Jorge Oteizaren eskultura baten inguruan sortu genuen tetralogia. Horrek taldearen epe garrantzitsu bat bete zuen. Lau antzezlan hauek «Pelotari» izan zuten amaieratzat. Tetralogiaren azken lan honetan, besteetan ez bezala, Oteizaren eskultura ez zen jadanik antzeztokiko zati bat.*

A. *Ondoren euskal antzerkigintzako testuen berreskuratzeari ekin zenioten. Baina ikuspegi berri batetik bartuta.*

M.A. *Bai, eta hor, nahi-*



«Inteektualak izaten saiatuko bagina, orduan bai antzerkia hondoratuko litzatekeela».

taezkoa zen bezala, pastoralen munduarekin egin genuen topo. Tragikomedia bat aukeratu genuen, «Panzart» izeneko. Iñaki Mozos-ek berreskuratu zuen testu hau, XIX. mendeko erdialdetik desagertua baitzen jenero hau. Hor amaitu zen taldearen ziklo bat. Eta ondoren saiatu gara bertakoak diren jeneroak lantzen. Tesuinguru horretan xaribari bat landu genuen.

A. Arazoak izan dituzue gainera lan hori taularatze-ko.

M.A. Foru Aldundiak ikasketxe zein euskaltegieta n zirkuitu antzeko bat osatu nahi zuen gazteei euskal antzerkia hurbiltzeko, eta xaribari hau oso egokia zelakoan ginen, baina aukeraketaz arduratzen zenak, Lide Aranak, gazteentzat ez

■ «Antzerkiak ausardia exigitzen du, eta herri antzerkigintza hori da, arauen haustura» ●

zela aproposa pentsatu zuen. Garai batean zentsuratu ziren, beren pikardiagatik, eta egun ere, XX. mendearen amaieran, zentsuratu egiten dituzte. Ez dut ulertzen.

A. Zein lan duzue orain esleu artean?

M.A. «Molly Bloom» izeneko monologo bat. James Joyce-ren «Ulises» liburuko azken atalean azaltzen da. Irlanda sinbolizatzen du. Duela egun gutxi antzeztu digu Donostiako Kultur Patronatuko Jon Urbietaren aurrean, eta putaño bat bes-

terik ez du ikusi. Uste dut hori nahikoa adierazgarria dela jada. Bera bezalako askok Euskal Herriko antzerkigintza programatzen dutela pentsatzea!

A. Horren ondorio al da bide berriak jorratzea? Arte munduko arlo desberdinekin nabastea zuen lanak?

M.A. Beharrak birtutea

sortzen duela egia da. Oteizarekin, Bixente Ameztoy, Koldo Jauregi... Guztiekin harremanak izatea nahitezkoa da, euskal antzerkiak ez duelako beharrezkoa den azpiegitura. Eszenografo egokirik ere ez dago, eta hutsune hori betetzeko espazioa eta estetika menperatzen dituztenekin aritu behar dugu. Horrek antzer-

«Eszenografo egokirik ez egoteak espazioa eta estetika menperatzen dituztenekin aritzera eramán gaitu».





«Kultur programatzaileak harroak bihurtzen ari dira antzerkiko profesionalekiko».

kia egiteko estilo berezi bat sortzen du, hemengo talde batzuen ezaugarri bilakatu dena ia.

Oteizarekin beste zer bait gertatu da. Lan bat prestatzen ari ginen, eta erakusketak batean, bere eskultura ikusi genuenean, egokia zela guztiz pentsatu genuen, eta lan horren inguruan sortu zen tetralogia bat.

A. Estetika hainbeste zain-

tzeak ordea izango ditu bere alde txarrak.

M.A. Egia da beti saiatu garela ohizko arauak apurtzen. Oteizaren eskultura-ekin, adibidez, eskultura bera zen agertokia. Antzez-toki barruan. Kezkak dira, lana egitean sortzen direnak, eta erantzun interesgarriak izan ditzaketelakoan aurrera egiten dugu. Beste artistekin aritzeak aukera

desberdinak sortarazten ditu.

Antzerkia hori da, azken batean, gauza berriak eza-gutu asmoz itsasoratzea. Nahi duzun jeneroa erabil dezakezu, baina beti ausardia eta lotsagabekeriarekin fisiko zein intelektualki inposatzen zaizuna apurtu asmoz. Antzerkia beti da rebeldia ekintza bat.

A. Ikusleak, ordea, prestatu-rik al daude apurketa horretarako?

M.A. Ikuslegoa asko mistifikatu izan dela uste dut. Ikuslegoa ez da existitzen. Ikusleak dira existitzen direnak. Ikuslegoa entelekia bat da. Ikusleak beren bizitzak eta arazoak dituzten pertsonak dira, gu bezala. Eta une konkretu batean antzerkia ikustera doaz, antzezlanek esaten dietenaren zain. Batzuek ongi hartzen dute ematen zaiena, beste



NORTASUN AGIRIA

Zarautzen jaio zen, esan nahi ez duen urte bateko irailaren 5ean ● Bartzelonara Psikologia ikasketak egitera joan eta antzerkirako jaio zela ikusi zuen ● Antzertin irakasle lanetan aritzen da sarritan ● Peru edo Boliviara joan ahal izatea nahiko luke ● Toribio Alzaga irakurtzea gustoko du ● «Aktoreak masokistak dira, beraiei gogor egitea eskatzen dute»

batzuek ez. Hori bakoitzaren gauza da. Baina antzerkikira irekirik joan behar da, inozentzia berreskuratu asmoz. Gustatuko zaie edo ez, baina zerbaiten bila joan dira. Hori eman behar zaio, inozentzia. Intelektuala kizaten saiatuko bagina, orduan bai antzerkia hondoratuko litzatekeela.

A. Herri antzerkiak azken aldian ezagutu duen gorakadak ba al du zerikusirik inozentzia horrekin?

M.A. Antzerkia konplizitatean ere oinarritzen da. Jarrera ausart bat exigitzen du. Eta herri antzerkia hori da. Egun batez aktore dena hurrengo egunean bere ikusleen artean ibiliko da erosketak egiten. Hori da benetako apurketa. Beraiek dira ausartenak, antzerkigintzan aritzen direnen artean modernoena. Eta profesionalak ez izateak abantaila ematen die, ikusleekiko konplizitatea, beren herrikoen aurrean antzezten dutelako.

Herriko okina markesa bihur daiteke egun batez, eta hori apurtzailea da. Ausarta. Hori da antzerkiaren zentzu gorena. Okinak badaki arauak hausten ari dela, eta ikusleek ere bai, eta hor sortzen da konplizitatea.

A. Zergatik ez doa jende bera antzokietara orduan?

M.A. Oso erraza da, beraientzat antzerkia bizitzea baita. Eta hor datza antzerkiaren indarra. Herri antzerkiak antzerkiarekiko zaletasuna sortzen du, eta hori da inoiz galdu behar ez dena. Zoritxarrez, horretarako gizartearen alde ludikoa indartu behar da, eta herri honek dituen arazoez ez dute ludikotasunerako tarte handiegirik uzten.

Euskaldunak beti izan gara izaeraz oso ludikoak,



«Antzerkia, azken batean, gauza berriak ezagutu asmoz itsasoratzea da. Nahi duzun jeneroa erabil dezakezu, baina beti ausardia eta lotsagabekeriarekin, fisiko zein intelektualki inposatzen zaizuna apurtu asmoz».

eta apurtzaileak eta lotsagabeak antzerkian. Horregatik zentsuratu zituzten garai batean. Birjintasunaz edota birtuteaz hitz egiten zuten pastoralak bakarrik utzi zituzten Elizakoek.

Oinarrietara itzultzen ari dira, baina beste ikuspegi batetik.

A. Ez ote da gaur egun eskaintzen zaiena ez dutela gustoko? Egileek ere hor izan

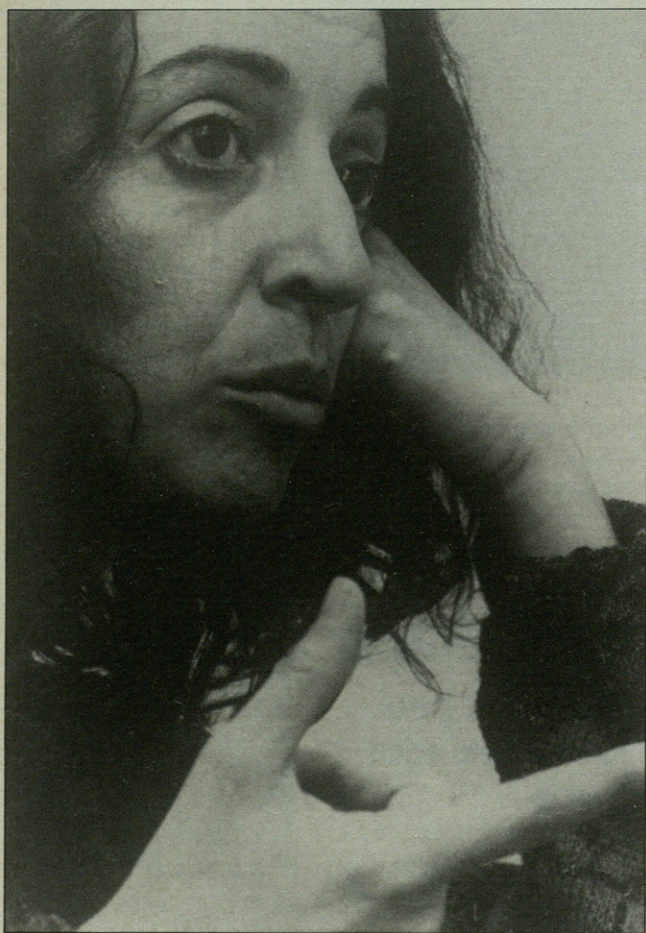
herrialde bat besterik ez da. Beraientzako antzerkia ez da lehentasunezko zerbait, eta horrekin ez dut esan nahi antzerkia instituzionala izan behar denik, baina kultur arlo desberdinak bizituko dituzten instituzioak beharrezkoak dira. Dirua falta denean antzerkiak jasaten ditu lehenik mozketak. Horrela nola lortu jendeak antzezlanak idaztea? Sortzaileek dirulaguntzak behar dituzte. Gure lanez harro egotea lortu behar dugu. Bitartean, Joseba Arregik euskal antzerki taldeek nortasunik edo baliorik ez dugula dio. Horrelako jarrerekin ezin da zaletasunik piztu.

■ «Antzerkia menderatu nahi da; garai batean Elizak bete zuen lan hori, eta egun funtzionarioek betetzen dute» ●

Gaur egun gazte jendea bertsolaritza, antzerkia, musika eta antzeko ekimen ludikoetan parte hartzen hasi da berriro ere indar berriekin. Hausten ari dira.

dezakete zeresanik. Ba al da euskal antzerkigilerik?

M.A. Badira, baina zer aukera dituzten ikusi behar da. Euskal Herria, instituzioentzat, antzerki arloan,



«Gure lanez harro egotea lortu behar dugu; eta bitartean, Joseba Arregik euskal antzerki taldeek nortasunik edo baliorik ez dugula dio. Horrelako jarrerekin ezin da zaletasunik piztu.»

A. *Euskal antzerki talde askok kanporako bidea ere hartzen dute. Zergatik?*

M.A. Adibide gisa, Ur taldeari jazotakoa dugu. Argentinara joan eta izugarriko arrakasta izan ondoren, hona itzuli dira. Adierazgarria da hara joan baino lehen hemen antzezteko arazoak izana; eta orain, Jon Urbie-

duko duen? Eta kalitatea zer? Horrekin ez dut esan nahi lan horiek kalitaterik ez dutenik, baina ausardia pixka bat ere eskatu behar zaie agintariei. Antzerkia menderatu nahi da. Garai batean Elizak bete zuen paper hori, eta egun funtzionarioek betetzen dute.

Antzezlan bat prestatu eta aurrera ateratzen duzu, eta ondoren, jendea aurkeztu nahi diozunean, izugarriko trabak dituzu. Donostia, adidez, harresi bat da bertako taldeentzat. Patronatuak eraikitzen duen harresia apurtu behar dute.

A. *Horren aurrean sorturiko sare alternatibo batelaz hitz egin al daiteke? Sortu berria da Antzerkia Bilbon plataforma.*

M.A. Antzerkia menderaezina dela ahazten zaie funtzionarioei, eta horrelako plataformek beren fruituak emango dituzte.

■ **«Ikuslegoa entelekia bat da; ikusleak beren bizitzak eta arazoak dituzten pertsonak dira, gu bezala» ●**

tak dio utzi beharko zaiela beren obra hemen antzeztan. Nor da programatzaile bat, zer den ona edo zer txarra erabakitzeke? Iraingarriak dira, harroak bihurtzen ari dira profesionalekiko. Salduko duena bakarrik programatzen dute, baina zer dakite beraiek zer sal-

A magoia | ban



EKO ATEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU



EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR



EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA



AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA



EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ



SUPER ANDONAEGUI; C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA



MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE



**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI



EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN



EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO



EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA



SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRENERIA



EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRENERIA



EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ



EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA



SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA Jaletxearen atzean)
HONDARRIBIA



BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA



EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA



EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

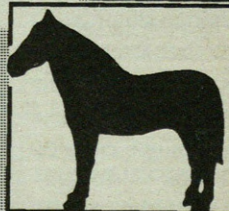


EKO AIETE
Etxaidi Sola
AIETE - DONOSTIA



BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN



EKO



SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRENERIA

Laurehun harriez osatu duten bisontea amaitu du Talde Lan-ek. Oiartzungo herrian, Aiako Haitzetarako bidean, aurki daiteke bi urtez edo luzatu duten lanaren emaitza. Dirulaguntza kaskarren ondorioz, pentsatu baino denbora gehiago eman dute eskulturaren eraikitzen. Talde lanean, beti ere. Hiru errenteriar aritu dira: Joseba, Kokolo eta Saturnino. Lehendik antzerki eszenografian aritutakoak, ingurunean pixka bat aldatzeko jarrerari eutsi diote oraingoan. 100 kiloko 262 harri baliatu dituzte bisontearen osatzeko. Institutuzioen laguntza eza salatu dute azkenez, obraren eskubideak Oiartzungo Udalaren gain



Edozein nafar euskaraz

NAFARROAN ate berria ireki diote euskarari. Parlamentuak hala erabaki du ia aho batez hartutako erabakia medio. UPNren kontrako jarreraz. Euskararen dinamika oztopatzetik, Erreinu Zaharreko bazter guztira lege zabaltzea behar luke hurrengo urratsa. Hor dago gakoa edo auziaren iltzea. Alderdi politikoen nahiz ordezkari sozialen kontsentsua izango da horretarako giltzarria. Premiak —errealitateak— eta legeak bat egingo duten argitu beharreko in-kognita. Azken batean, atea ireki bai baina zirrikitu batetik erreparatuko diote batzuek. Guztiz ireki eta haize berria aho betez jaso nahiko dute besteek. Gutxieneko eskubide ukaezinezkoa abiapuntutzat hartzen ba-

da, adostasunaren mugarrria non jarri argi dago, baina. Rodriguez Otxoak aipatzen dituen aritmetika kontuen emaitzaz ari naiz: «*Euskaraz mintzatzaren ez den edozein nafarrek gabezia nabaria du bere baitan*» onartzetik, edozein nafar euskaraz mintza dadin legezko babes ematera, hain zuzen.

Alderdiko haize zakarrek txapela

erantzarazi diote oraingoan lehendakariari. UPNren ezezko botoak mesede gutxi egiten dio ireki den prozesu honi. Aldaketa oztopatu eta galgatzeko jarrera, Lege berria zapuzteko estrategia gordinaren baitan kokatu du UPNk. Alderdiaren etengabeko sokatiran ez dirudi Allik amore emateko intentziorik duenik, alabaina, eta euskararen esparruan argiro nabari

daiteke, bestelako tesiak nagusitu dira orain arte: «*Ez ireki atea inola ere eskaleari, dagoen lekuan ondo dago eta*». Azkenez, PSOEren oniritziak, zer pentsatzekorik ematen du. Euskararen aurkako jarrera itxjak defendatzetik gaur egungo ikuspegietara dagoen tartea neurtzen zaila den arren —Nafarroari begira diot—, arrazoi berrietara hur-

T E R M I N O L O G I A

Bukatu. Zerbaiti amaiera eman, zerbait burutu. Amaitu.

Bukatu da. Hamabi urteren ondoren, dirurik ez eta akabo. Eskela txiki bat jartzeko aukerarik ezean desagertu da. Betirako. Yauzkari. Dantza talde profesional bakarra zen Nafarroan. Ez zaizkie dirulaguntzak murriztu. Inola ere ez. Dirulaguntzarik ez zuten jasotzen, lehendik ere. Egutero, lau orduz entseietan. Hutsaren truke. Azkenean lurrera jausteko. Iragarritako heriotz krudela. Irailean utzi zioten entseiatzeari. Salatzeko adorerik ez baina, ez beste okasioetako grina, arazoaren berri eman eta jendea ohartarazteko. Iraila beltzez zetorren hamabi urteren ondoren. Gobernuak bizkar eman eta inolako babesik ukatu zion urteetan Yauzkari; badakizue, artegintzaren esparruan ez dago inor ezer egitera behartuta. Are gutxiago krisiaren kanpai hotsek arretea beste norabaitera bideratzen dutenean.

biltzeko seinale ere bada erabaki hau.

EAEko eremu politikoan gora eta behera ari zaizkigu euskarari buruzko datuak. Gobernukideek, dantza sueltan jardun dute, bi ildo diferentean berri emanez. Mari Karmen Garmendiak, 10 urte eta gero, 100.000 euskaldun gehiago dagoela esanez, defendatu du hizkuntz politikaren egokitasuna. Zifrok bide onetik garamatzatela. Ezetz esan dio PSOEk eta errealtate soziolinguistikoaren neurketa zehatzagoa eskatzeaz gain, egungo euskalduntzeak praktikan ez dituela herritarrak erakartzen eta hizkuntzaren gaineko planteamenduak egokitzearen aldeko hitza luzatu du. Hamar urtekoari behetik jarri nahi dio langa PSOEk. Euskalduntze epeak luzatu eta eskaera eta helburuak apaldu. Diskurtso hori utzi du agerian Mari Karmen Garmendiari erantzun dionean. EAJren diskurtsoaren oinarrietan antzeman ahal izango dugu, aurrera begira, egungo eztabaida honen kea nongo sutatik datorren, aurretik itzaltzen ez bada, bederen.

Eskolaren Itunaren gainean Jose Luis Avilaren, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza sailburuordearen perla

**Alderdiko haize
zakarrek txapela
erantzarazi diote Alliri
Euskararen Legearen
aldaketarako tenorea
iritsi denean ●**

preziatua dugu azkenerako: «Akor-diorik ez da lortuko bezkuntza sektoreen esku uzten bada». Bejondeio-la! Hasieratik baztertu dituzten sektoreen errealtatea ukatzeko modu fina haxe. Buesarekin alderatuz gero, Avilak moko finagoa duenik ezin ukatu. Bestearen eskola bera dakar, baina.

J.J. Petrikorena

UHAITZANDIKO URAZ BUSTI

Euskara, Paristik Bilbora

PARISEN pasa berria zaigu Filipe Bidarten eta IK-ko beste lau gizonen auzia. Politikoa izan dela, dudarik ez. Baina bere tokia ukan du hor kulturak ere, ta ez ttikia, horretan sustraitzen baita euskaldungoa eta beraz euskal borroka. Euskaraz mintzatzeko baimena eskatu dute hastetik bost akusatuek. Eskubide natural hori ukatu die epailegoak. Paperez *frantsesak* garen euskaldunekin horrela usatzen du, nahiz espainiar paperak dituztenekin euskara onartzen duen, batzutan behintzat, *arrotzak* direlakoan. Frantses hizkuntza bakarrean hertsirik egon behar dugu Frantziako herritarrok!

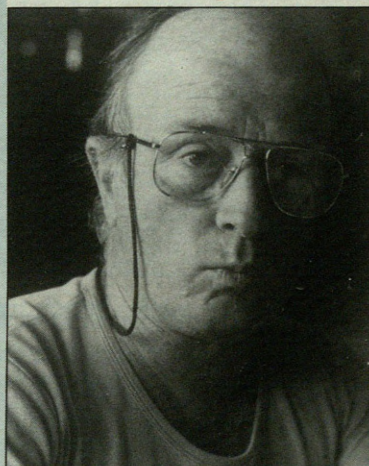
Horretan, beste orotan bezala, oso gogor agertu zaigu Errepublikako prokuradore-fiskala: bigarren mailako hizkuntza dela euskara... Status ez araudirik ez dutela Frantzia *eskualdeetako* mintzairek... (Beraz ezin dela publikoan euskaraz egin). Baina hain zuzen, hori da, jauna, auzia dakarrena! Izan ala ez izan, hara euskaldunen funtsezko auzia.

Gero, bere azken peredikuan, bestela mintzatu zaigu prokuradore-akusatzaila: egin zitazkeen kontsezio guziak eginak zizkiela euskaldunei Frantziako gobernuak (euskal kultur etxea, Seaskarekiko hitzarmena, Zuberoa Baionako komertzialdegia loturik). Oker eta makur zabiltza jauna! Gauza asko ahazten duzu: bereziki Errepublikako azken bi presidentek hitzeman zizkigutenak, Giscard-en euskal kulturaren karta, Mitterrand-en bilinguismoa eta euskal departamendua... *Hizkuntza minorizatuez* Europako legea ez duela bete nahi Frantziako gobernuak... Europar bakarra dela Frantzia, Turkiarekin, bere eremuan minoriarik ezagutzen ez duena... Beste araudi eta laguntzarik duela hegoaldean euskarak, nahiz arazo larriak badituen hor ere...

Ahazten duzu, prokuradore jauna, hastean erran zenuena: Statusik ez dutela Frantziako Errepublikan *eskualdeetako* hizkuntzek. Kontraerrana eta borondate txarra, horiek dituzue gure ganako bekatu xumeenak. Nazioaz duzuen ikuspegi totalirarioa, zentralismoan haragitua, hara zuen bekatu originala, guretzat hilkorra eta mortala, beste guzien iturria. Deitura du *le jacobinisme*. Hitz bitxia benetan, azaldu beharra, hegoadeko haurrideentzat.

«Anaientzat» idaztera nindoan, baina hor daude arrebak ere, euskaldunen gehiengoa osatzen dutela gainera. So beltza eginen zidan Emakundek, arrazoin osoz. Emakume bat badugu azkeneko Euskaltzain. Gure hautuan Frantziako Akademia baino hobeki gobernatu ginela erraiten zigun batzuei, Oihenarten omenaldian, Mauleko auzapezak. Pentsa zergatik? Baina beste merezirik badu Euskaltzain berriak: edozein gizonek bezainbat gutienez, bestela ez baitzen aipatuko ere.

Haren sarrera Bilbon ospatuko dugu, Euskaltzaindiaren egoitzan, hazaro honetako 27-an, hilabeteko azken ostiralez. Gertakari bikaina, kasik bere auzokoak bezain matxista den Euskal Herrian. Horri esker, hilabetez atzera dezaket *jacobinisme* famatuaren azalpena, abenduan oraino bizirik baitateke zoritxarrez Frantziako sistema erdirakoia.



JEAN LOUIS DAVANT

«Iparragirre hegalaria» disko eta bideoa plazaratu berri ditu

Gontzal Mendibil: «Iparragirreraren mezua gaurkotu nahi izan dugu»

Lan oparoa burutu berri du Gontzal Mendibil kantariak. «Iparragirre hegalaria» izenburua duen udan Zeanurin izandako herri antzerki musikaren kantuak disko berri batean bildu ditu, eta baita bideoz jaso ere, Euskal Telebistak abenduaren 25ean eskainiko duena. Guzti honetaz gain, Gandiagak idatzitako hainbat letrarekin gabon kantuez osatutako beste disko bat ere laster kaleratuko du, eta beste hainbat proiektuez ere mintzatu zaigu ondoko elkarrizketan.

ARGIA. Momentu honetan lanean bete betean omen zabiltza.

GONTZAL MENDIBIL. Egia esan, gauza askotan ari naiz. Aspaldidanik lana pilatuz joan zait, eta azkenik, «Iparragirre hegalaria»-ren musika grabatu berria dugu. Udan Zeanurin egindako herri antzerki horren musika diskoratzea pentsatu genuen; horretarako, Iparragirreraren hamabi kantu eza-gunenak hartu eta beste batzuk ere musikatu genituen. Dokumentu gehienetan galdutzat emandako Iparragirreraren kantu eta olerki pila errekuiperatu ditugu, antzerkiari begira ideia berri batzuekin, eta bere poesia musikatu egin dugu.

Dakigunez, Iparragirrek berak kantuak ez zituen

partituretan idazten, eta ziurrenera, garai haietan Iparragirrek beste modu batera egingo zituzkeen, baina nola gaur egun hainbat galdutzat ematen diren, ahalegina bilketa lanean egin nahi izan dugu. Diskoa bikoitza da; 26 kantu biltzen ditu eta, azken batean, guk eskaini nahi izan duguna ez da Iparragirre soil soilik, bere bertsio asko eginak baitaude, baizik eta «Iparragirre hegalaria», Zeanurin egindako antzerki musikal horretan bildutakoa.

A. Bilketa lanaz aparte, beste zerbait ere garrantzia berezia emango zenioketen?

G.M. Karakter berezia eman nahi izan diogu diskoari. Orkestrazioan, Bilboko Orkestra Sinfonikoak parte hartu du, eta ez dakit inoiz egin den horrelako orkestrazio handi batekin Iparragirreraren musikarik. Gainera, hirurogei laguneko abesbatzak ere parte hartu du, eta Zeanuriko ekitaldian, guztira, 150 antzezle izan ziren «Iparragirre hegalaria» egiteko.

■ «Euskal Telebistak euskal kulturarekiko ardura bat baduela uste dut, eta hori eskatu behar zaio; kultura bizia dena, gehiago indartu beharko luke» ●

A. Zein da kantuetan agertzen den gaiaren ardatza?

G.M. Hau egitean, Zeanurin egindako herri antzerkia izan da gure erreferentzia bakarra. Jose Migel Elbira, Getxoko Antzerki Eskolako zuzendaria, eta bion artean gidoia eta ia estrukturtazio osoa egin genuen. Zortzi hilabeteko lana izan da egindakoa, eta Iparragirre gaurkotu nahi izan dugu. Zentzu honetan, gure asmoa, oraindik bizirik dagoen Iparragirreraren mezua berreskuratu eta indartzea izan da. Iparragirre mitifikatua ere egon da eta, gure lanean, bere biografia erabat errespetatu dugu. Euskal literatura eta arte mailan ibilitakoak eliz kutsukoak izan direneko kontua ere apurtzera dator Iparragirre. Horretaz gain, beste askok ez bezala, euskaraz egin zituen bere idazki ia guztiak. Nazionalismoa, kontzeptu bezala, sortu aurretik ere deskubritu zuela esan daiteke. Nazioen Ligaren alde ere egin zuen, eta hori Sabino Arana sortu aurretik egin zuen. Gaur egun ere begira



«Eguberrietarako, gabon kantuak biltzen dituen disko bat ere aterako dugu Gandiagak idatzitako hainbat letrarekin».

zer aipatzen den Euskal Herrian.

A. Bere garaia *aurretik* ibili zen, *beraz*...

G.M. Nik uste profeta izan zela bere garaian, aitzindaria. Nazionalismoaren harriak jarri zituen. Euskaldunon arteko batasun kutsua beharrezkoa ikusten zuen orduan, beste hainbat gauzen artean, eta hori ere gaurko gaia da.

A. Zein beste lanetan ari zara *epe motzari begira*?

G.M. Musikatik bizitzeko oso zaila da, gure merkatua oso mugatua delako. Horregatik, beti proiektu berrietan sartuta ibili beharra dago. Eguberrietarako, gabon kantuak biltzen dituen disko bat ere aterako dugu Bitoriano Gandiagak idatzitako hainbat letrarekin. Arantzazun izan nintzen orain hilabete batzuk, eta

«Iparragirre hegalaria»ren muntaiaren prestaketaz aspertzen nintzenean horri ekiten nion. Zortzi kantu dira, Gandiagaren hitzak dituztenak, eta beste lau, dagoeneko ezagunak direnak. Hurrengo urteari begira, bestalde, nire sorkuntza lanez osatutako disko bat aterahi nahi nuke.

A. *Disketxe berri bat sortzeko astia ere ba omen duzu.*

G.M. Konpetentzia ona dela uste dut. Betidanik izan dut nire gauzak neure kontura egiteko gogo. Norbere lanean sinestean dago gogoa. Keinu izena jarri diogu, eta lehenengo produkzioa Iparragirrerena izan da. Hankak, hala ere, lur gainean dauzkate, eta badakit zaila gertatuko dela proiektu hau aurrera eramatea, baina gogotsu nabil. Esate baterako, euskal kantautoreak Keinun grabatzea nahi nu-



Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4

Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56

2004 DONOSTIA

ke..., gehiago elkartzeko bidea eman lezake.

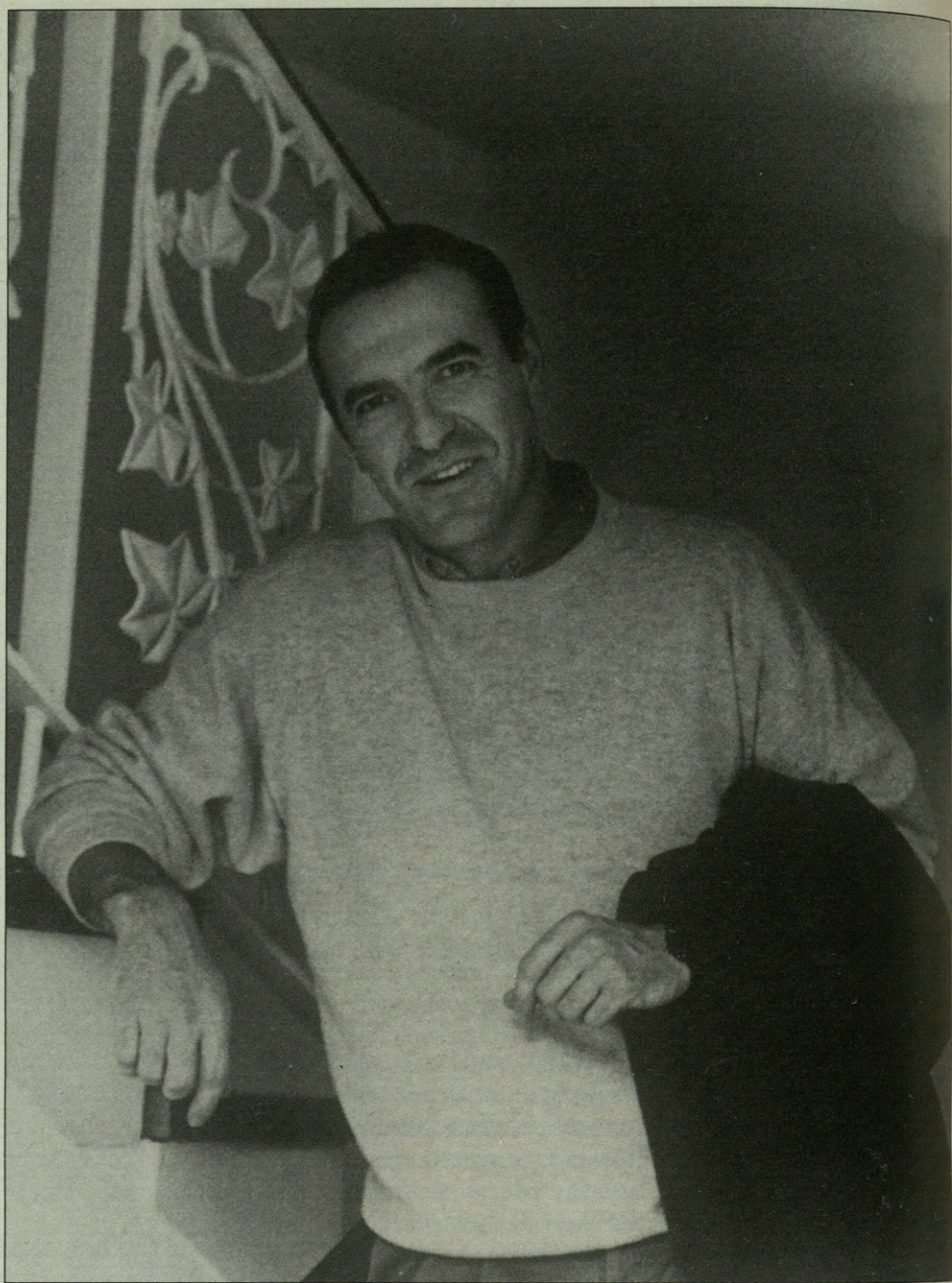
Aurten adibidez, oso kantaldi gutxi izan dira, eta gehienak kexu direla ematen du; soluzioak behar dira. Gure artean ere baterago ibil gintezke. Bakoitza bere bideetik doala ematen du, eta

■ «Keinu izena jarri diogu disketxe berriari; norbere lanean sinestean dago gakoa» ●

hori aldatzera jo beharko litzateke. Harreman sendoagoak beharko genituzke eta horretarako ahalegina egin. Protestak dauden artean behintzat!

A. *Euskal komunikabideek euskal musikarekiko duten tratamendua egokia al da?*

G.M. Bi norabide bereizi behar dira; batetik, guk eskaintzen dugun lana ea zer nolakoa den. Eta bestetik, ea laguntza handiagorik eman al daitekeen. Nire ustea da guk eskaintzen dugun musika, oro har, nahiko maila onekoa dela. Bestetik, nahiz eta jakin gure produktua minoritarioa dela, badago irratietan oihartzuna... gehiago batzuetan besteetan baino. Telebistak, egia esan, tratamendu oso eskasa ematen digu. Noizbait zer-bait atera, baina oso gutxi. Nik uste, ez eskaparate moduko flash batzuk bota, bai-zik eta euskal musikaren mugimenduan gehiago sartu beharko lukeela. Bertso-laritzarekin egiten duen bezala, esate baterako. Zeren eta azken batean, eskaria eskaintzen denaren araberakoa izaten baita... Beste proiektzioa eduki dezaketen programak behar dira, ez



«Udan, Zeanurin egindako herri antzerkiaren musika grabatzea pentsatu genuen; bere kantu eta olerkiak errekuperatu ditugu, antzerkiari begira ideia berri batzuekin».

flashak botatzea. Ez bakarrik kantari, kantuak nondik datozen azalduz eta abar, nork ez luke entzungo edozein kantariaren ordu erdiko saioa?

Telebistak euskal kulturarekiko ardura bat baduela uste dut, eta hori eskatu behar zaio. Eta kultura bizia dena gehiago indartu beharko luke, egiten duena baino gehiago. Gainera, jendeak

ondo hartuko lukeela uste dut. Baita prentsan ere, euskal kultura minoritarioa dela ikus daiteke, oso gutxi dira salbuespenak.

A. *Geroari begira nondik jo beharko luke euskal musikak?*

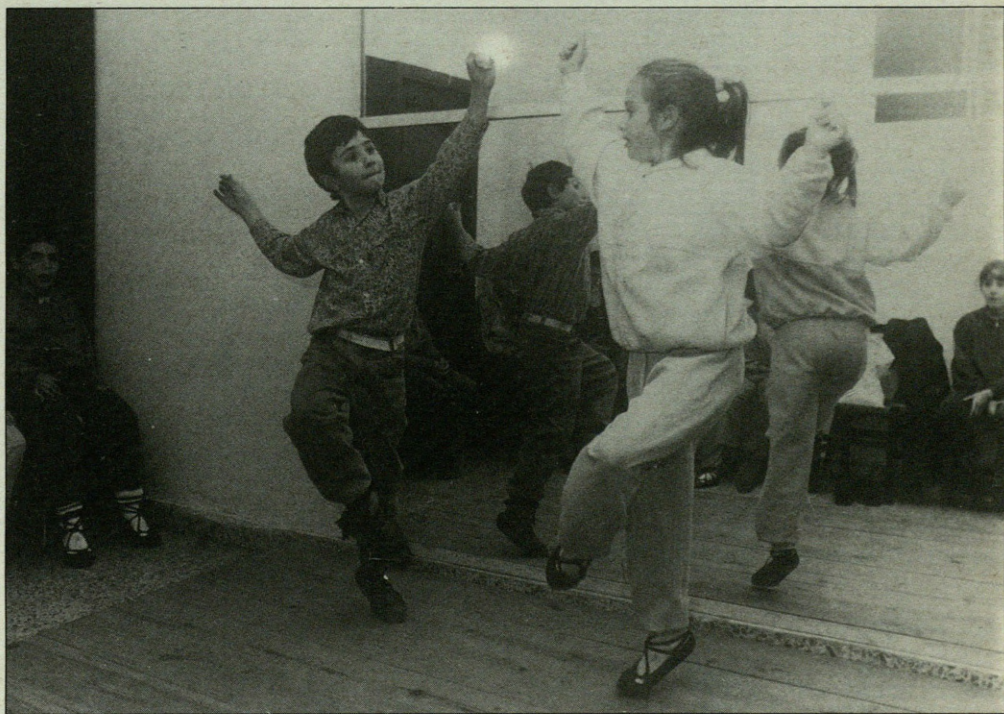
G.M. Jendea erakarri behar dugu, kantaldi gehiagoko behar dira eta entzuleekin komunikazio hurbilago

bat lortu behar dugu, eta hori «Iparragirre hegalaria»-k lortu duela uste dut. Jendea hunkitu egin da, hori izugarria da; hori da arrakasta azken batean! Eskaintza hontzetatik ihes egin behar dugu, ez bakarrik kantatu, gure burua gehiago inplikatu behar dugu kantariok.

Patxi Sarriegi

Dantza sueltoko eskolak, urte osoa udako txapelketei begira

Uda partean izaten dira dantza sueltoko txapelketak. Herriko plazako taularen gainean biltzen dira leku askotako bikote gazteak fandangoa, arin-arina eta porrusalda eskaintzeko, gero puntuazioa emango duen epaimahaiaren aurrean. Pauso dotoreak behar bezala ikasteko, bikotearekin batera dantzatzeko, musikaren erritmoa egoki eramateko, urte osoan aritzen dira lanean Gipuzkoan dauden zenbait dantza eskolatan.



Haurren txapelketetan istilu asko izaten dira dantzarien gurasoekin. (Argazkia: Joxean Goya).

DANTZA sueltoko txapelketak bi ataletan egiten dira: 15 urte artekoak alde batetik, eta hortik aurrerakoak bestetik. Legazpi, Mendaro, Irun, Zumarraga, Astigarraga, Donostia, Erreterria, Gaintza, Zarautz, Ordizia, eta beste herri batzuetan ere egiten dira, baina Segurakoa da Euskal Herriko Txapelketa, ekainean. Horretarako prestatzen dira batez ere bikote guztiak.

Isaac Agirre eta Belen Sagarzazu azkoitiarrek eraman zuten azkena hogei bat bikoteen artean. Garaikurra eskuratzeko hiru urtean jarraian, edo bestela bost urtean irabazi behar da Segurakoa. Bat falta zaio aipaturiko bikoteari, horregatik beste urte batean ere, azkena, aurkeztuko direla esan digu Belen Sagarzazuk.

Bigarrenak Eduardo Murumendaraz eta Amaia Agi-

rre bergararrak izan ziren. Hauek irabazi zuten Gipuzkoako Txapelketa. Azken urteetan, askotan txapeldunak izandako Antton Mendizabal eta Amaia Ilarreta donostiarrak ere ezin ditugu ahaztu —orain utzita dukaite, Amaia haurdun dagoenetik—. Ikusten denez, bikote onenak gipuzkoarrak dira, eta herrialde horretakoak izaten dira txapelketa horietako partaide

Epaimahaietako arauak bateratu beharra

DANTZA sueltoaren arazo nagusia zehaztu gabe egotea da. «Aurrekuan epaimahaiak badaki zer puntuatu: txorrotxak nola itxi, eta abar, baina fandangoan bakoitzak bere erara egiten du», esaten du Lurdes Esnaola lezotarrak. Bere eskolakoak, txapelketan musika entzuten hasi eta berehala hasten dira dantza egiten, beste batzuek berriz bi edo hiru konpas itxoiten omen dute dantzan hasteko, eta bere iritziz hori ezin da berdina puntuatu. «Gu asko arriskutzen gara eta hori ez da baloratzen», salatzen du.

Epaimahaiko partaideak aurkitzeko zailtasunak aipatzen ditu Axen Egaña Euskal Dantzarien Biltzarreko idazkariak. «Istilu eta oztopo besterik ez dute izaten». Bizpahiru bikote oso onak eta gainerakoak hain onak ez direla uste dute denek; baina Esnaolaren ustez, batzuetan

izena eta estiloa baloratzen da, ez dantzariak oholtza gainean egin dutena. Batzuek oholtza gaineko zeregina oso ondo betetzen dute. Beste batzuetan konpenetrazio handia dago bikoteko partaideen artean. «Okerreko bankarekin dantzan hasita ere irabazi zuten duela urte batzuk», salatzen du urte askotan Jose Juan Ugalderekin txapelduna izan den lezotarrak.

Pauso bakoitzari zailtasun bat eman, zailtasunak mailakatu eta horren arabera puntuatu behar omen da, patinaian bezala esate baterako. Bere ustez ezin daiteke berdina puntuatu pauso zaila edo erraza egitea. Denbora gehiena dantzan nork pasatzen duen ere kontuan izan behar dela dio Esnaolak. Pauso nekagarriena kzeintzuk diren, nahasketak nola zigortu behar diren, zortzi pauso desber-

dinak egitea, dantzarien irakasleak epaile ez izatea eta abar. Irizpide guzti horiek bateratu behar direla esaten du.

Musikak ere garrantzi handia omen du: motela edo azkarra den, ezaguna edo ezezaguna. Entzuten ez duten leku batera eraman beharko lituzkete dantzariak bere iritziz, bertsolariak bezala. Guzti honen inguruan hitz egiten

Elkartzeko gogoa nabari da; agian Dantzarien Biltzarrak arazoari kirtenetik heltzeko garaia da ●

teko elkartzeko gogoa sumatzen du Esnaolak, Dantzarien Biltzarra inoiz ez da horretan sartu eta beharbada arazoari kirt-

netik heltzeko garaia da.

«Lezoko txapelketan sistema berria jarri genuen: bost epaileetatik puntuazio handiena eta txikiena kendu genuen. Denek zorionak eman zizkiguten. Ezinezkoa dena da lau epailek bati ematea garaipena, besteak beste bati eta azken honek irabaztea txapelketa», dio haserre samar. Txapelketa guztietan epaimahai berdina izatearen aurka dago.

Dantzarien jatzkera aparte saritzen da lehiaketetan eta horretan aritzen da Axen Egaña, Dantzarien Biltzarreko idazkaria. Gero eta gehiago saiatzen direla onartzen du, baina garai bateko baseritarren jatzkera erresetatu behar dela dio. «Harmarriak bordatuta, mantala txiki txikiak, minigonak, eta horrelakoak basieratik baztertu egiten ditugu», azaldu digu Egañak.



Euskal Herriko Txapelketa Seguran izaten da, horretarako prestatzen dira bikoteak.

gehienak. Hala ere Araba, Bizkaia eta Ipar Euskal Herriko bikote batzuk ere agertu izan dira.

Belenen aita, Julien Sagarazu, izan zen bere irakaslea eta oraindik ere mutilen erakusten jarraitzen du 72 urterekin. Belen Azkoitiko Ikastolan aritzen da 80 nekarekin. Mutil ezaren arazoa aipatu zigun, beste dantza irakasle askok bezala. Bera, lehen, Zarauzko Gabota akademiara joaten zen dantza klasikoko pausok ikastera eta hobetzera, baina orain ez.

Osintxun irakasten duen Daniel Azpiatzuk hogeitabikote ditu ikasle helduen mailan, eta haur pila. Bere

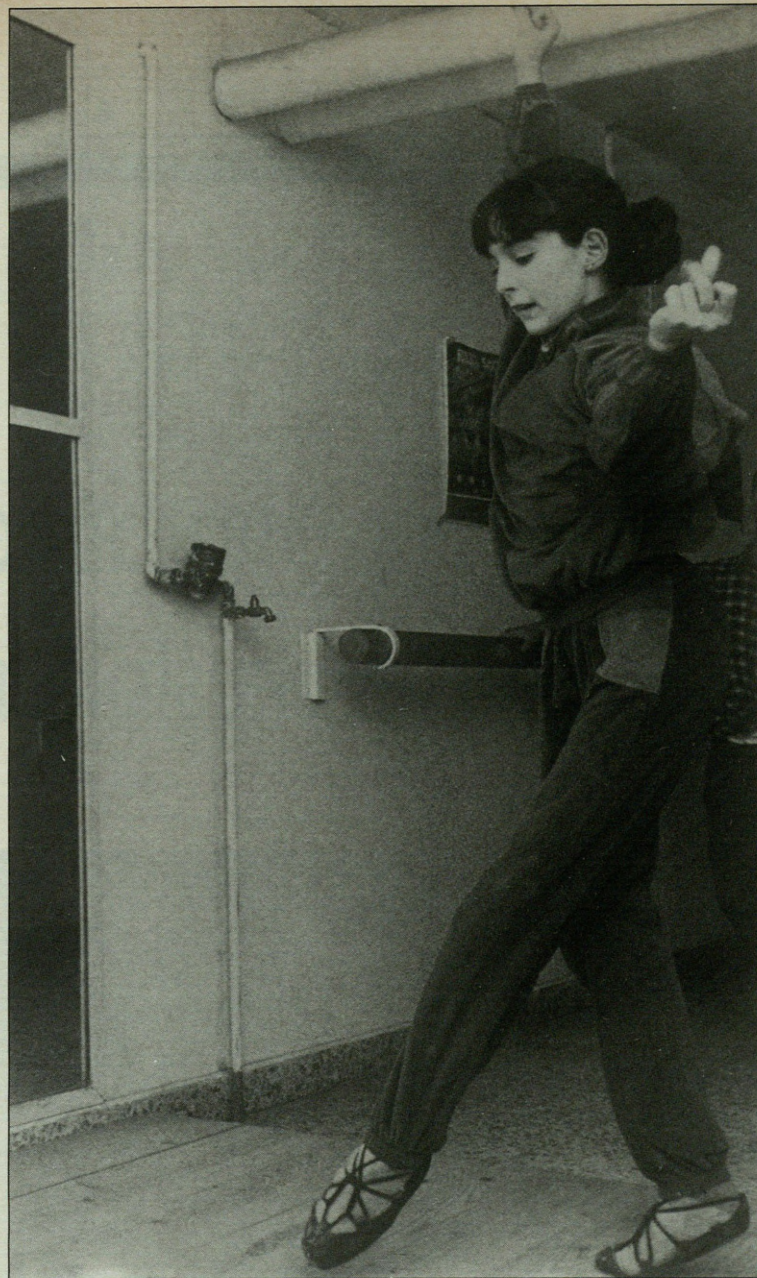
osaba Moisesek utzi zue-
nean hasi zen horretan,
baina lana txandatan egiten
duenez, ezin du berak nahi
bezala aritu. Lehen aipatu-
tako Eduardo eta Amaia be-
re ikasleak dira eta Bergaran
burutzen den haur mailako
Euskal Herriko Txapelketa-
ko irabazle asko ere bai.

Lehen, plazan ikasi

Lehen plazazuk pozik azaltzen di-
gunez: «Bederatzi urte da-
ramatzat dantza irakasten
eta biru urtean ezik, haur
lehiaketa beti nire ikasleek
irabazi dute: Aitzol Ena-
josune Sarriegi eta Jon
Aranburu-Maite Lazkano
bikoteak».

Bergara eta Idiazabalgo
dantzari gaztetxoek erama-
ten dituzte sari gehienak.
Lehenbizi pausoak erakus-
ten dizkie, atzetik aurrera,
teknika, eta abar. Gero mu-
sikarekin entseiatzen hasten
dira eta dantzariak bere es-
tiloa hobetzen. Irakasle
gehienek ispiluarekin en-
seiatzen hasi direla aitortu
digute, eta barra ere askok
erabiltzen omen dute. Nor-
malean, hilabete pare bate-
ko atsedena egiten dute ne-
guan eta gero asteen bi aldiz
aritzen dira, baina uda in-
gurutzen denean gehiago-
tan.

Lezon Lurdes Esnaola ari-
zen da dantza irakasle mo-
dura eta guztira 127 haur
ditu Muriska taldean. Dan-
tza sueltoan serio hasi baino
lehen gurasoei udako tx-
apelketetara joateko kon-
promezua eskatzen die Es-
naolak. Helduen mailan di-
tuen bi bikoteek bere gisa
entseiatzen dute gehiene-
tan, ordutegi arazoengatik.
Sakrifizio handia eskatzen
du dantza sueltoak. Orain
dantzan hasi baino lehen



Bilakaera handia
jasan du dantza
ikasketak azken
urteotan:
gimnasia, barra,
ispilua, balet
pausoak... Asteen
bi aldiz entseiatzen
dute eta uda
inguratzen denean
gehiago; udako
igande
gehienetan
horretan aritzen
baitira. Sakrifizio
handia da eta ondo
ez dabilzanek
berehala utzi
egiten dute.
(Argazkia: Joxean
Goya).

izerditan zaude gimnasia-
rekin, eta nire bikoteak
nahiko etsita daude» dio
lezotarrak.

Hernaniko Juan Sarriegik
bederatzi urterekin hasi eta
37rekin utzi zion dantza-
tzeari. Orain zortzi haur bi-
kote eta helduak diren beste
bi bikote ditu. Hasieran,

**■ Txapelketetan,
Bergara eta
Idiazabalgo
dantzari gaztetxoek
irabazten dituzte
sari gehienak ●**

talde dantzak irakasten diz-
kie hurrei (sardin saltzai-
leena, arkuak) eta dantzari
sena ikusten badu dantza
sueltoa. «Lehen, plazan
ikasten genituen dantza
hauek, baina orain irakatsi
egin behar dira. Jende gu-
txiago aritzen da, baina
maila asko hobetu da.
Lehen entseiatu gabe ate-
ratzen ziren plazara» adie-
razi digu Sarriegik.

Gimnasioan, barra, jau-
ziak, puntak, pausoak eta
erritmoak lantzen dituzte.
Gero musika eta pauso be-
rriekin hasten dira. Urnie-
tako ikastolan aritzen da eta
dirulaguntza ezaz kexu da.
Txapelketa eta erakusketak

dira diru iturri bakarrak. «Sa-
ririk ez badute lortzen,
dantzariak gogaitu eta utzi
egiten dute» esan zuen.

Haurren gurasoen arazoa
utzi nahi izan dugu azkene-
rako. Irakasle gehienek ai-
patu diguten arazoa da.
Haur mailako txapelketa
gehienetan sortzen dena.
Beraiek dantzariak izan ga-
be, bere semea edo alaba
onena dela uste omen dute,
besterik ez omen dute ikus-
ten. Eta saririk gabe geldit-
zen badira, orduan sortzen
omen dira haserreak eta ke-
xuak.

Joxemi Saizar

Abenduaren 4etik 8ra bitarte burutuko da 10. edizioa

Getxoko Antzerki Ihardunaldiak, euskal taldeen erakustokia

Getxoko Kultur
Etxeak urte osoan
antolatzen dituen
antzerki
emanaldien
gailurra dira
Antzerki
Ihardunaldiak.
Aurten
hamargarren
edizioa izango da
eta bertan Euskal
Herriko talde
ezagunek parte
hartuko dute.
Emanaldiak, hiru
areto
ezberdinetan
burutuko dira; eta
nahiz eta talde
berririk ez egon,
izango da
estreinaldirik
abenduaren 4ean
hasi eta 8an
bukatuko den
jaialdi honetan.



Trapu Zaharra taldeak «Oido cocina» bere azken lana antzeztuko du Getxon abenduaren 6an.

EUSKAL antzerki taldeak ezagutza ematea eta bultzatzea helburu duen jaialdi honen hamargarren edizioa burutuko da aurten. Zazpi milioi pezetako (350.000 libera inguru) aurrekontua duen edizio honetan hamahiru taldek parte

hartuko dute. Aurrekontuaren zati bat Getxoko Udalak jarri du eta bestea Bizkaiko Foru Aldundiak.

Hasiera batean, leku askotako taldeak aritzen ziren Getxoko Antzerki Ihardunaldietan, baina duela hiru bat urte, euskal taldeak soi-

lik ekartzea erabaki zuten antolatzaileek. Ekimen honen bidez hemengo antzerki taldeak bultzatu nahi dituzte. Hala ere, jaialdian euskaraz eta gazteleraz aurkeztu dira lanak. Ihardunaldien arduraduna den Iñaki Zaituaren ustez: «Guk

euskal taldeak ekaritzen ditugu baina obra batzuk gazteleraz izaten direnez, ikusle batzuentzat bizkuntza aldetik izan daitekeen muga hautsi egiten da».

Egitaraua prestatzeko garaian saiatzen dira adin guztietako ikusleentzat egokiak diren emanaldiak prestatzen. «Jendearen barrera nabiko ona izaten da. Orain dela bi urte, antzeztokiak ia beterik egon ziren», esan digu Zaituak.

Edizio berri honetan ez da talde berririk egongo eta parte hartuko dutenak nahiko ezagunak dira euskal antzerkigintzaren munduan: Karraka, Trapu Zaharra, Tanttaka.... Iruñea aldetik, hemen nahiko ezezaguna den Matxin-ek «Jolaskera» obra antzeztuko du. Estreinaldien atalean, Karraka taldeak «Hoy ultima funcion» ikuskaria aurkeztuko du.

Hiru antzeztoki

Obra honen bidez emango zaie hasiera Getxoko Antzerki Ihardunaldiei. Aurreko urtean ez bezala, edizio honetan ez da kafe antzerkirik izango.

Antzeztokiak hiru izango dira: Zabala eskolak, Getxo Antzokia eta Nikola Deuna Enparantza. Leku ezberdinak izango dira antzeztan ezberdinentzat. Zabala eskoletan, adibidez, Peter Roberts, Koldo Amestoi eta Matxinek antzeztuko dituzte beraien lanak egun ezberdinetan; Getxo Antzokian, Karraka, Tanttaka, Taun Taun, Trapu Zaharra eta Teatro Gasteiz taldeak arituko dira; eta azkenik, Nikola Deuna enparantzan, Bvb, Salitre, Hika eta Tira Ta Afloja taldeen ikuskariak ikusi ahal izango dira.

Tanttaka taldeak «Adagio Violentissimo» eskainiko du Getxon:

«Beste lekuak baino garrantzitsuagoa da guretzat Getxoko jaialdia»

ARGIA. Zein jenero jorratzen duzue obra berri honetan?

TANTTAKA. «Adagio Violentissimo» komedia bat da, hilketa eta ikerketa komedia bat. Jose Antonio Vitoria eta Garbi Losadak asmatutakoa. Lehenengo zatian, musika boskote bat agertzen da. Zuzendaria- ren aurka daude eta hil nahi dute. Bigarren zatian, asmo horren inguruan mugitzen da dena.

A. Laguntzarik jašo ahal duzue lana prestatzeko?

T. Gipuzkoako Diputazioak eta Espainiako Kultur Ministerioak eman digute laguntzarik, baina Eusko Jaurlaritzak aurtien ez. Aurrekontuak murrizten doaz eta asko nabaritzen da. Obrak aurrekontuaren arabera moldatzen ditugu. Ondorioz, ikuskari handiak egiten ditugu batzuetan eta txikiak besteetan.

A. Zer esan nahi du zuentzat Getxoko Ihardunaldietan parte hartzeak?

T. Bi partaide bertakoak gara, Algortakoak. Beste lekuetara berdin joaten gara baina guretzat beste lekuak baino garrantzitsuagoa da Getxo. Obraren gazteleraz egingo dugu, baina aurretik euskarazkoa Iruñean antzeztuko dugu. Guretzat oso egun berezia izango da. Honetaz gain, oso inportantea da Getxoko jaialdia, Espainia guztiko programatzaileak izaten baitira bertan.

A. Aurrekontuen murrizketak direla medio, nola ikusten duzue antzerkiaren etorkizuna profesional gisa jardun ahal izateko?

T. Beti esaten da oso txarto dagoela baina gu horri esker bizi gara eta jarraitzea espero dugu. Kontratazioen aldetik oso gaizki dago. Ekoizpen- rako ematen duten diru- laguntzen bitartez obra txikiak edo handiak egin ditzakezu, baina gero saldu egin behar dira. Gobernu eta udalen aldetik kontratazioa egon behar- ko litzateke.

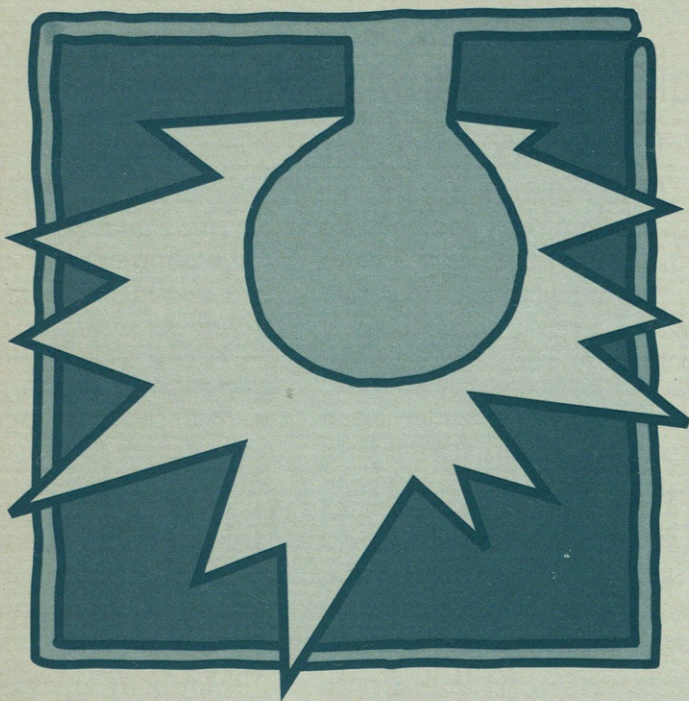


Hilketa eta ikerketa nahastan dituen komedia entretenigarria da Jose Antonio Vitoria eta Garbi Losadak sorturiko «Adagio Violentissimo», Tanttaka taldearen azken muntaia.

egoera egokiena ez izan, aurrekontu murrizketak direla eta, taldeek aurrera jarraitzen dute eta lan onak eginez gainera. «Horrelako gauzak egiten dituzunean lortzen duzu beste herrietan dauden programatzaileak obrak ikustera etor daitezen. Orduan errazagoa da beste herrietan lanak saltzea. Beste herrieta-

ko jendearekin egoten gara, kontatzen diegu gure jaialdiko egitaraua, eta esaten diegu ibardunaldietara etortzeko eta antzeztan ikusteko. Nabarmena da guzti hau. Taldeek gure topaketetan parte hartu nahi dute», dio Zaituak.

Maite Lizarraga



asteroko **ARGIA**

ARGIA: Industrialdea 1-2. Lasarte-Oria 20160.
Telefonoa: 943-371545 / Faxe: 943-361048

**Harpidedun berriei
Olentzero aurreratuko zaie**

**Egin zaitez
harpidedun, eta
EGUTEGIA
dohain jasoko duzu**

ARGIAREN HARPIDEDUN
IZAN NAHI DUT

(astekariarena eta
urtekariarena)

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

TELEFONOA

HERRIA

PROBINTZIA

BANKU edo AURREZKI KUTXA.
.....

SUKURTSALA

KONTU KORRONTEAREN Zka.
.....

SINADURA

Harpidetza Sariak: (48 ale eta urtekaria)

Hego Euskal Herria: 10.300 pzta.

Ipar Euskal Herria: 685 libera.

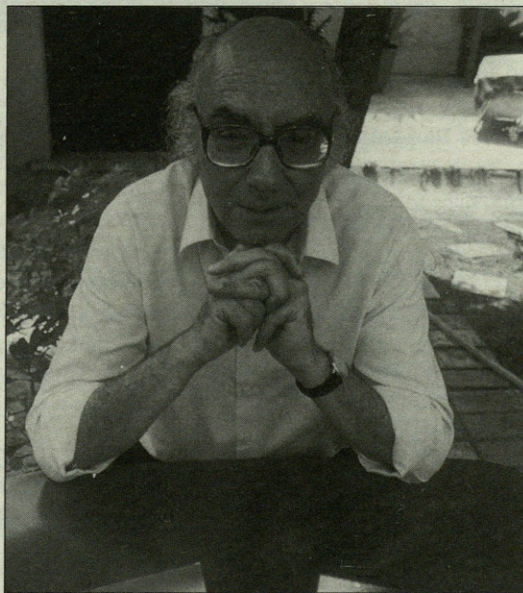
Estatu espainiarra: 10.300 pzta.

Beste atzerriak: 13.450 pzta.

Airez: 21.300 pzta.

Saramago eta Hrabal Italian sarituak

Palermonean banatu ziren hilaren 14ean, Nazioarteko Mondello literatur sariak. Aurtengo aukeratuen artean, T. Ben Jelloun, Bohumil Hrabal eta Jose Saramago agertzen dira.



Norberaren burua eta inguruko mundua ulertzeko idazten dela dio Saramagok.

IDAZLE italiarren artean, Ottiero Ottierik eskuratu du sari nagusia «L'infermiera di Pisa» narrazioarekin, eta Alesandro Serpieri itzulpenekoa Shakespeare-ren sonetoekin. Obra oso baten onespene gisa banatzen den Epaimahiaren saria, Fernanda Pivanoen- tzat izan da.

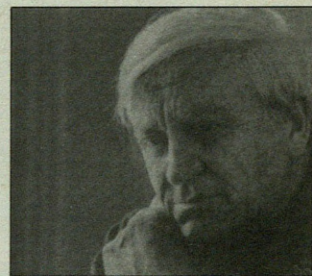
Italiatik kanpoko idazleei dagokien- ez, lehen aipatutako Saramago, Ben Jelloun eta Hrabalek gain, Kobo Abe, Germaine Greer eta Wilson Harris izan dira aukeratuak, eta ohizko bazkari protokolarioaz gain, hitzaldi eta mahainguruak antolatu dira Palermone saritutako idazleen lana ezagutarazte- ko.

Jose Saramagok bere herriko litera- tuari egindako onespene azpimarra- tzen zuen izendapenaren berri izanda- koan: «Portugalen eta Portugalen idaz-

ten dut. Jende hau eta bizkuntza hau dira nire lehenengoak eta behatokia. Po- zik nago sari honek literaturgintza portugaldarrerako duen garrantzia- gatik, betirako Europa zabarreko han- dien artean egon arren, marjinaliza- tua izan bait da».

Idazle lusoak iragarri zuenez, dato- rren urtean XVI. mendeko anabaptisten hilketei buruzko lan dramatikoak pla- zaratuko du. «In nomine Dei» izenburua duen obra hau Münster hirian (Alema- nia) estreinatuko da 1993ko urrian, Azio Corghik sortutako musikarekin.

J.M. Heritz



Maurice Ohana musikaria hil da Parisen

Casablancan jaio, Frantzia bizi eta bere burua katalantzat jotzen zuen Maurice Ohana musikaria hil da, 78 urte zituela, minbiziak jota. Musikari haundi honek utzitako lanen artean aipatzekoak dira Lorcaren testuan oinarrituz burutu zuen «Llanto por Ignacio Sanchez Mejias», eta Rostropovitxentzat idatzitako biolontzelo kontzertua.

Merce Cunninghamen azken koreografia

«Enter» du izena Merce Cunningham koreografo iparramerikarrak estreinatu berri duen azken lana. Ordu beteko dantza honetarako ordenagailuaren laguntza izan du Cunninghamek, mugimendua bera aztertzeke xedez, baina informatika hotzari imajinario handia erantzen dio amerikarrak, benetako maisu-lana lortuz.

Z I P R I Z T I N A K

AZAROAK

28

■ SAGRARIO SAN MARTINEN MARGOAK IRUÑEAN

1989 urtetik hona, Sagrario San Martin pintoreak egin dituen zenbait lan ikus daitezke egunotan Iruñeko Pintzel arte galerian. Azaroaren 28a arte zabalik egongo den erakusketa hau, burutzen duen lehenengoa da. Bere estiloa haurren marrazki eta margoetan oinarritzen da.

AZAROAK

29

■ MATISSE-REN MARRAZKIAK BILBON

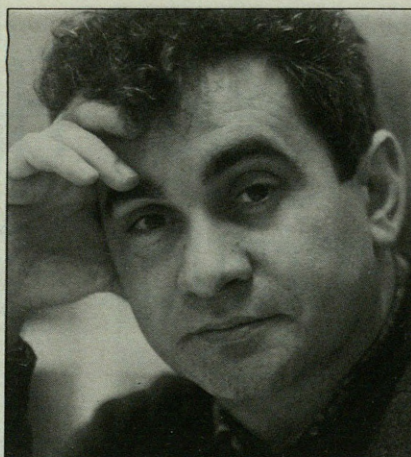
BILBOKO BBKren aretoan, azaroaren 29a arte egongo da Henry Matissek egindako marrazkiak ikusteko aukera. Bertan, hainbat liburutan agertzen diren bere lanak ikusi ahal izango dira, **James Joyce-ren «Ulyses»** eta **Charles Baudelaire-ren «Las flores del mal»** idazlanetakoak besteak beste; baita artistaren argazkiak ere.

■ VICTOR ULLATE BALETA ARRIAGAN

BILBOKO Udaleko Kultura eta Turismo Sailak antolatuta, azaroaren 27tik 29ra bitarte arituko da herri honetako Arriaga Antzokian, **Victor Ullate Baleta**. Bilboko Udalak azaroan kudeatuko dituen ekitaldien artean, Barrainkuako Kultur Etxean, ostiralera arte egongo da zabalik **El Desvan** elkartearen erakusketa; eta Mesedetako Kultur Etxean, azaroaren 30a arte ikusi ahal izango dira Josu Rekalderen margoak.



ALAKIKETAN euskal dantza ikuskaria ikusi ahal izango da abenduaren 5ean, Donostiako Victoria Eugenia Antzokian. Juan Antonio Urbeltzen zuzendaritzapean arituko dira dantzariak, Gipuzkoako Diputazioa, Donostiako Udal Patronatua eta «Euskaldunon Egunkaria»ren laguntzaz A&M Kultur Promotorak antolatu duen ekitaldi honetan.



BERNARDO ATXAGAK hitzaldi bat emango du Pariseko Sorbonne Unibertsitatean abenduaren 3an, arratsaldeko 7etan. Pariseko Euskal Kultur Bidean zentroak antolatu du ekitaldi hau, eta bertan Florence Delay idazlea izango da aurkezlea. (Argazkia: Carlos Villagran).

AZAROAK

30

■ TXOTXONGILOAK SESTAON

TOLOSAKO Nazioarteko Txotxongilo Jaialdian parte hartu ondoren, Sestaon arituko da Bihar taldea. 1979an sortu zen talde honek bertan aurkeztuko du bere azken obra den **«Cantervilleko mamua»**, Oscar Wilde-ren ipuin ezagunean oinarritutako lana. Obra honetan, kolorezko argijokoak, itzalargiak, sonorizazioa eta efektu bereziak erabiltzen dituzte.

■ TAPIESEN ERAKUSKETA BERRIA BILBON

URRIAN zabaldu zen «Celebracio de la Mel» eta gero, Antoni Tapiesen beste erakusketa bat ikus daiteke egunotan Bilbon. Windsor aretoan, azaroaren 30a arte baitago zabalik Tapiesek egindako «Obra grafika 1991-92». Kataluniako pintoreak **azken bi urteotan egin dituen obrek** osatzen dute erakusketa hau.

ABENDUAK

1

■ UEU-REN JARDUNALDIAK ARRASATEN

UDAKO Euskal Unibertsitateak **Donostiako 8. Jardunaldiak** antolatu ondoren, abenduaren 1 eta 10ean burutuko ditu **Arrasateko 3. Jardunaldiak**. Abenduaren 1ean, Jose Luis Ormaetxea Gasteizko Irakasle Eskolako irakasleak «Arrasateko toponimia» lana aurkeztuko du. Hitzaldiaren hasieran toponimiaz eta honen balioaz mintzatu ondoren, Arrasateko leku-izenak nola bildu dituen azalduko du, eta zeintzuk izan diren bere helburuak, metodologia eta arazoak lana egiteko garaian.

■ FRANCESC MORERA-REN ESKULTURAK HONDARRIBIAN

ASTEAZKENERA arte ikusi ahal izango dira Hondarribiko Medievo arte galerian Francesc Morera eskultorearen zenbait lan. Azaroaren 7an zabaldu zen erakusketa hau, egunero, arratsaldeko 5.30etatik gaueko 21.30ak arte ikus daiteke.

■ ROBLES ARANGIZEN MARGOAK DONOSTIAN

IRKUS Robles-Arangiz pintorearen 28 obra osatzen dute abenduaren 3a arte Donostiako Goyaz galerian egongo den erakusketa. Bertan, Zuberua, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko **ne-kazari eta arrantzale giroak** islatzen ditu. Lan hauetan ikus daitezkeen, pintore bilbotar honen ideia inpresionismora heltzea da.

■ NICANOR ZABALETAKO FINALA

POLONIAKO bi biolontxelojole (Barbara Switalska eta Lukasz Szyrner), biolinjole ukrainiar bat (Alina Komissarova) eta biolontxelojole errusiar bat (Emil Rovner) arituko dira Nicanor Zabaleta lehiaketaren seigarren edizioko finalean. Abenduaren 4ean, **Donostiako Victoria Eugenia**n izango da finala, eta bertan milioi t'erdi pezetako (75.000 libera inguru) saria eskuratuko du irabazleak.

■ ARTISAU ERAKUSKETA DONAMARIAN

ABENDUAREN 4ean zabalduko da Donamariako bentan **jaki eta artisautza** jorratzen dituen erakustazoka. Bertan, inguruko herrietako produktuak ikusi eta erosteko aukera izango da.



JULIO KAGETA, Piztiak, Sociedad Alkoholika eta Reincidentes taldeek joko dute abenduaren 5ean Ondarroako polikiroldegian. Gaueko 10etan izango da, «Insumisoei epaiketarik ez!» izenburupean, Ondarroako Talde Antimilitaristak antolatu duen zuzeneko emanaldi hau; eta sarrerak 800 pezeta (40 libera inguru) balio du aurretik, eta 1.000 pezeta leihatilan. (Argazkia: A. Lakunza).

Miguel Arretxe: «Talde txikiei zuzenduriko saila zabaldu dugu Tolosako Txotxongilo Jaialdian»

ARGIA. Azaroaren 27an hasiko da Tolosako 10. Nazioarteko Txotxongilo Jaialdia. Zeintzuk dira aurtengo edizioko berrikuntza nagusiak?

MIGUEL ARRETXE. Azpimarraztekoa da, alde batetik, aurtengo den Japoniako taldea, beren kultura eta gurea oso ezberdinak direlako; eta bestetik, Italiako antzerkia lantzeko asmoa. Italiako lau konpainia daude egitarauan. Jaialdian normalean ez da izaten hainbeste talde herri beretik, baina egokia iruditzen zaigu herri batean egiten dena sakonago eza gutzea. Aurtengo edizioan, Italiako antzerki tradizionala eta garaikidea ikusteko aukera izango da.

Aurtengo, gainera, talde txikiei zuzenduriko sail bat zabaldu dugu. Sortu berriak diren edo zirkuitoetan ez dauden taldeek osatzen dute saila. Horrela, ezagunagoak diren profesionalekin batera aritzeko aukera



eskainiko diegu. Dei zabal bat egin ondoren, azkenik bost taldek parte hartuko dute jaialdian.

A. Aurtengo ere mundu osoko taldeek parte hartuko dute.

M.A. Japonia, Italia, Frantzia, Argentina, Valentzia, Bulgaria, Kanaria Irlak, Katalunia, Alemania, EEBB eta Euskal Herriko taldeak arituko dira. Lehenengo epearen bukaera izango da hamargarren edizio hau, eta jaialdia finkatuta dagoenez, baditugu hurrengo hamar urteetan gauzatuko diren ideia berriak.

L I B U R U A K



«DOKUBERRIAK». EKB. 1.
ZENBAKIA. 12 orr.

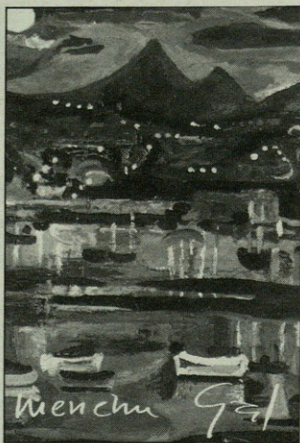
ORAIN dela bost urte EKB bere Dokumentazio Zerbitzua antolatzen hasi zenetik, zerbitzu honen azpiegitura osatzen joan da erakundea, eta hau dela eta argitaratu berri da aldizkari honen lehenengo zenbakia. Aldizkariaren helburua euskalgintzan ari direnentzat baliagarri izan daitekeen informazioa eskaintzea da, jasotzen dituzten materialen berri zabalduz.

EKBren Dokumentazio Zerbitzuak atal ezberdinak ditu informazioaren arabera: prentsa zerbitzua; herrieta-ko jardueren, euskalgintza-rako materialen nahiz atzerriko hizkuntzen datu-ba-seak; eta aldizkariaren artxi-boa. «Dokuberriak», datu-base horietan sartzen den materialaren berri emateko komunikazio tresna bihurtu nahi du EKBk; eta honekin batera, beste informazio batzuek ere izango dute beren lekua bertan. Besteak beste: aldizkaririk interesgarrienetako aurkibideak,

zenbait libururen erreferentzia bibliografikoak eta jasotako azken liburuak.

«ZE HAR». ARTELEKU. 18.
ZENBAKIA. 27 orr.

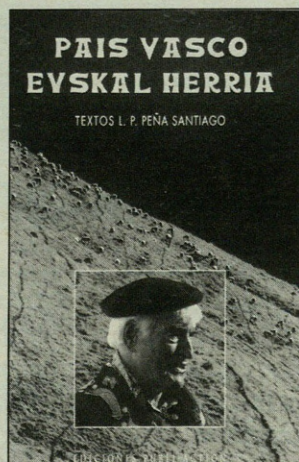
ARTELEKUK plazaratu duen azken zenbaki honetan Pepe Espalio-ri egindako elkarrizketa agertzen da, Artelekun dagoen Manolo Quejido-ren tailer bereziari buruzko artikulua, eta Donostiako Zinemaldian burutu zen *carrying* ekitaldiari buruzko erreportaia. Baita beste zenbait idazlan, Artelekuren jarduera egitaraua, eta hainbat arte galeriarena ere ■



«MENCHU GAL».
KUTXA. 260 orr.

GREGORIO Diaz Ereño eta Maria Camino Paredes Giraldek idatzi duten liburu honetan, Menchu Gal pintorearen bizitza eta lan artistikoa azaltzen dituzte. Kolorietako irudien laguntzaz, artistaren ekoizpen laneko epeak, kolorea lantzeko modua, eta jorratzen dituen jeneroak agertzen dira:

erretratoa, bodegoia, akua-rela eta beste hainbat. Baita orain arte burutu dituen erakusketak ere ■



«EUSKAL HERRIA». L.P.
SANTIAGO. PUBLI-ACTION. 176
orr.

FORMATO handiko lan honetan, Euskal Herriko zazpi probintzietako ezaugarriak azaltzen dira Luis Pedro Peña Santiagoren testuak eta Jean-Marc de Faucompret nahiz Didier Sorbe-ren argazkien bitartez. Bi argazkilariek bost urtez egin duten lanaren emaitza da «Euskal Herria». Bertan, herri honetako itsasoa, mendiak, herriak, bailarak, jaiak, ohi-turak, dantzak eta jokoak agertzen dira ■

«KEZ EGINDAKO ERRETRATUA». BILL S. BALLINGER.
ITZULTZAILEA: JOXEMARI
ITURRALDE. IGELA. 347 orr.

BALLINGERREK idatzirikoan artean, kritikoek liburuaren onenetakoa dela azaltzeko inolako zalantzarik ez duten honetan, emakume fatal horietako bat azaltzen

zaigu. Krassy Almauniskiren historia kontatzen zaigu, eta jaio zen Chicagoko auzategitik irteko duen gogoaren atzean inguratzen duten gizonen ergelkeria azaltzen du Almauniskik ■

«HITZ HITS; PAPEREKO MIHISELAN LITS». ARANTZA
ETXEBURUA. KUTXA. 47. orr.

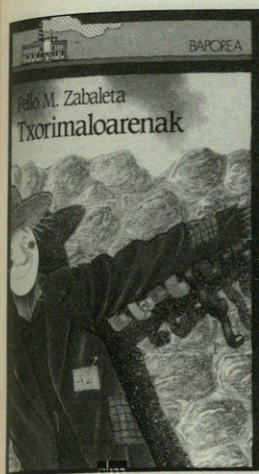
IRUN Hiria literatur sarian iaz irabazle suertatu zen Arantza Etxeburuaren 21. olerki eskaintzen dizkigu liburu honek. Intimismoz beteriko poemetan, bizitzako gorabeherak azaltzen zaizkigu ■



«AZALGORRIDUNAK».
XIMUN ODRIOZOLA.
GERO. 193 orr.

EUROPARRAK Amerikaren lehenbiziko aldiz heldu zirenean hasten da liburu honetako istorioa. Kimu sailerko lan honetan azalgorridunek jasan behar izan zuten zapalkuntza azaltzen da. Legearen aurkako, odoltzale eta anker agertu izan zaizkigu Amerikako azalgorridunak; eta liburu honetan, berriaz, nork eta zein eskubidez

egindako legeak jasan zituzten adierazten da, eta nola beren herri eta lurralari eutsi zioten. Herri batek izan duen buruzagirik jatorrene-takoen bizitza eta heriotza ere ezagutu daitezke ■



«TXORIMALOARENAK».
PELLO M. ZABALETA.

SM. 104 orr.

«Izotz-kandelak» argitaratu gabe utzi zuen elaberria da. Bertan, apaiz baten bizitza eta gorabeherak kontatzen ditu. Inaki Seguiolak prestatu duen edizio honen bigarren zatia, Gipuzkoako Gobernadoreari eta beste zenbait jauntxori Nemesio Etxanizek bidali zizkien eskutitzek osatzen dute. Hauetan, euskara eta euskaldunen zapalkuntza sala-

tu eta herri honekiko errespetua eskatzen zuen. Eranskin gisa, Seguiolak zenbait agiri prestatu ditu ■

**«ANTZERKILANDIA». MON-
TXO ITURBIDE. ITZULTZAI-
LEA: PATXI ZUBIZARRETA.**

ELKAR. 92 orr.

UMOREA lantzen duten bost antzerki lan laburrez osaturik dago Xaguxar saileko liburu hau. Hauetan, lapur bat

dela medio zinema batean sortzen diren iskanbilak; rock talde bateko partaideen pasadizuak; senargai baten bila mendira joaten den neskatxa baten istorioa; eta hazi nahi ez duten haurrak nahiz basoan galtzen diren bi neskatilen gertaerak ere agertzen dira. 10 urtetik gorako haurrentzat egokia, bakarka edo taldeka irakur daiteke liburu hau ■

B E G I B E L A R R I L I T E R A T U R A

«KOKODRILO KOKOLIBURU». EGILEA:

JORDI GARCIA VILAR.

EUSKARATZAILEA: EDORTA JIMENEZ.

ARGITARATZAILEA: EDICIONS DE LA

GUERRA/BERENGUER.



Irakurketaren eztenak eta laztanak

AZKEN bolada honetan bi testu labur iritsi dira nire idazmahaira. Batetik, eta Valentzia aldetik, ongi idatzi eta egoki ilustraturiko ipuin bat, Jordi García Vilaren *Kokodriilo Kokoliburu*; bestetik, hau ere Herrialde Kataluniar batetik, CLIJ (Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil, 43. zka.) aldizkarian datorren artikulua interesgarria, Victor Morenoren «Del horrible peligro de la lectura»; bi testu labur eta kontrajarrak.

Edorta Jimenezek itzulitako ipuinean, aspertuta zegoen herri baten istorioa kontatzen zaigu, eta asperdu-

ra hori, gogaitasun hori nola burruka-tu zuten argitu. Horretarako hiru osagai behar omen dira: parke eder bat, liburutegia eta kokodriilo bat daukan urmahela. Eta zer gerta daiteke kokodriiloari liburutegian sartzea bururatzeko zaionean? Bada ikaragarri irakurtzaletuko dela, eta horixe da hain zuzen ere egilearen asmoa, Valentziako Eliana herria bezala, gu denok irakurtzaletzea. (Irakurketez ari garela, esan beharra dago ipuinari berari azken irakurketa falta zaiola, hartara ez bainuke horrelakorik topatuko: «eraso bizi», ergatibo markaren baten hutsunea, 1967 eta 1987 data nahasketa...).

Artikulu berriz, ironiaz eta zorrotasunez idatzia datorkigu. Egilearen ustetan, gaur egun eskoletan egiten diren irakurketek ez dute jakinmina, sentsibiltatea eta gogoetabidea pizten. G.C. Lichtenbergen aforismoen haritik, Morenok irakurketaren dialektika, kritikotasuna eta aktibotasuna proposatzen ditu... baina irakurketaren apologia egin gabe. Bere iritziz, eta Stevenson aipatuz, «liburuak bere estiloan dira onak, baina nekez izan daitezke bizitzaren ordezkioak. Eta batek neurri gabe irakurtzen duenean, pentsatzeko asti gutxiarekin geratu ohi da.».

Bi testu, beraz, eta bi jarrera; elkarren kontrakoak eta elkarren osagarri; gozagarriak eta eztabaidagarriak.

PATXI ZUBIZARRETA

IDAZLAN hau izan zen iazko Baporea Haur Literatur 4. Lehiaketako finalista. Bertan, egurrezko hanka tinko batez lurrean sarturik dagoen txorimaloa da protagonista, eta berarekin egoten den jendea. Kanpotik mozturiko itxura dauka txorimaloak, eta barnea lastozkoa, baina barrutik samurra eta alaia da. Geldirik egon arren, ikusi, entzun eta sumatu egiten du inguruko guztia. Dena den, benetako txorimaloa da, bere lana ondo egiten dakiena ■

**«IZOTZ-KANDELAK/GO-
BERNADORE JAUNARI».**

NEMESIO ETXANIZ.

ELKAR. 296 orr.

NEMESIO Etxaniz (1899 - 1982) apaiz euskaltzale eta langile nekagaitza izan zen. Ipuin, antzerki, olerki, kan-tu, irati-gidoi eta abar idatzi zituen. Agintariekin beti borrokan, euskara bultzatzen saiatu zen frankismoaren garaian.

T E I L A K



■ EUSKARAREN LEGE BERRIA NAFARROAN

NAFARROAKO Parlamentuak Euskararen Legea aldatzeko erabakia hartu du UPN ez beste alderdien aldeko botoekin. Alderdietako ordezkariak osaturiko lan taldeak bideratuko duen ponentzia jorratzea izango da hurrengo urratsa, ondoren, lege proposamena gauzatu eta Hezkuntza Batzordean lehenago eta plenoan jarraian eztabaidatzeko. UPNk adierazi duenez, ez du talde horretan parte hartuko.

■ «IPUIN KONTARI» GIPUZKOAN ZEHAR

GIPUZKOAKO Foru Aldundiak, Bibliotekarien Elkartearekin batera, hasi berri du abenduaren 23a bitartean iraungo duen «Ipuin Kontari» deitu ibilaldia. 33 herri txiki nahiz handitako liburutegiek parte hartuko dute gazetxoentzat pentsatu den ekimen honetan. Ipuin kontalariak, Peio Añorga, Virginia Imaz, Maria Aramendi, Isabel Agirresarobe, Idoia Azkarate eta Agurtzane Intxaurreaga izango dira.

■ KLASIKOAK S.A. PROIEKTUA

FILOSOFIA eta giza zientzia unibertsaleko 100 obra, hamar urtetan, euskaratzeko asmoz ia zko irailean sortutako Klasikoak argitaletxe pribatuak, Durangoko Azokarako izango ditu kalean bere lehen lau liburuak, Gil Bera (Montaigneren «Entseguak»), Xarriton (Mororen «Utopia»), Mendiguren (Nietzscheren «Honela mintzatu zen Zaratruta») eta Kintanak (Camusen «Sisyforen mito») itzuliak. Harpidetza izango da liburu hauen salmentarako baliatuko den sistema, urtero hamar liburu plazaratuko dituela Xabier Mendigurenek koordinatzen duen lantaldeak.

■ BILBOKO ANTZERKILARIAK BATERA

ANTZERKI munduak bizi duen egoera larriari aurre egiteko sortu da «Antzerkia Bilbon» elkargunea, zeinean 15 talde bildu diren, antzoki egonkor bat, areto balioanizduna, auzo, elkarte eta kultur etxeetako programazioetan

E R R A N A K E R R A N

«Gaur edozein bertsolari gazte jainkoa balitz bezala ikusten du bere burua, bertsu bizkeran usariorik egon dela pentsatu ere egin gabe. Hutsetik sortu eta perlesiak jotako bizkera darabilen gazte horrixe ematen zaio punturik gehiena bertsuak epaitzerakoan».

Patziku Perurena, idazlea, El Diario Vasco, 92-XI-18.

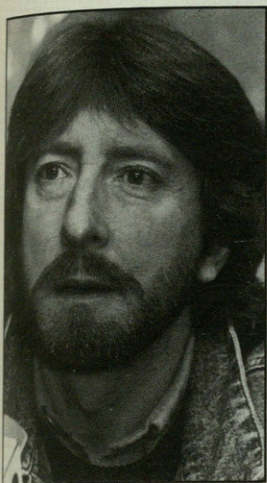
«Burokrata batek errealitate kulturala ulertzeko zailtasun handiak ditu. Aktoreak, autoreak, teknikoak eta ekoizleak dira errealitate horren berri zuzena dutenak. Baina ez Parisen, Polonian edo hemen ez dituzte kontuan hartzen».

Tadeus Wolsky, Karrakaren «Gaur, azken funtzioa» obrako zuzendaria. Egin, 92-XI-16.

«Putat bat naiz, alokatzen naute, baina gero eta esperientzia gehiago dut eta badakit nire lanean zer den oinarritzkoa».

Manolo Gil, bideogilea. Egin, 92-XI-15.





«Tristeziaren estetika gustoko dut. Nazio ez normal eta arazoz beteriko baten ondorio logikoa baino ez garela uste dut».

Benito Lertxundi, kantaria.
El Mundo, 92-XI-14.

«Publizitatea egiterakoan gehiegizko begirunea dago euskararekiko».

Alvaro Gurrea, publizitate egilea.
Egunkaria, 92-XI-14.

«Akordiorik ez da lortuko bezkuntza sektoreen esku uzten bada».

Jose Luis Avila, EAEko Hezkuntza sailburua.
Deia, 92-XI-15.

«Inguratzen gaituen jendeak ero samar gaudela penisatzen du».

Marta Zabaleta, pianojolea.
El Mundo, 92-XI-15.

«Euskararen kontuan, ez botz ez bero, ez alde eta ez kontra dagoen % 40ri esker onartu dira euskararen aldeko legeak, baliabideak eta neurriak».

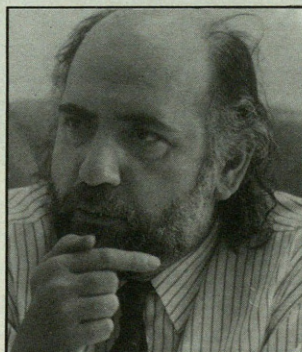
Mikel Atxaga, kazetaria.
Deia, 92-XI-17.

TXUTXU - MUTXUKA

SUSA ALDIZKARIAREN 29. ALEA DURANGON

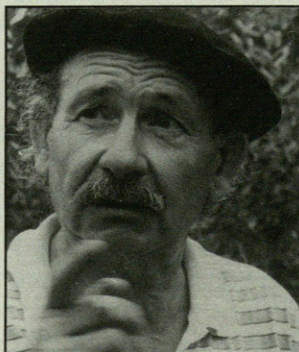
SUSA aldizkariaren 29. alea Durangoko Azokan izango da salgai. Gai monografiko bati eutsi dio oraingoan ere: Polizia. Amerikari zuzendutako azken alearen ondorengo honetan hainbat luma ezagun eta berri aurki daitezke batera. Joseba Sarrionandia, Jose Luis Otamendi, Itxaro Borda, Bego Montorio, Xabier Olarra, Fermin Muguruza, Andres Gostin, Mikel Elorza, Amagoia Gurutxaga eta Andoni Tolosak idatziriko testuez osaturiko aldizkariak Emilio Lopez Adanekin, «Beltza»rekin, egindako elkarrizketa nagusia eta separata berezia dakartza gainera, azken hau «Euskal narradore on eta gaiztoei buruzko txostena» izango dena.

NOR - NORI - NOR K



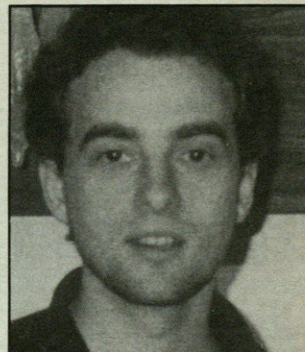
L. ITURRI

gidari duen Bilboko Laburmetraien 34. Festibalak azaroaren 30ean emango dio hasiera aurtengo edizioari. Abenduaren 4a bitartean, 40 filme ikusi ahal izango dira bertan, Arriagako zuzendariaren esanetan «denak kalitate handiko ekoizpenak». Ikusle nahiz komunikabideen arreta eskasa gaitutuko al ditu?



A. IBARROLARI

Gasteizko kale hainbat zabaldu dizkiote bere obrak bertan paratzeko. Ibarrolaren burdin nahiz zurezko eskulturen bidez eman zaio hasiera, hain zuzen, «Vitoria Arte Gasteiz I. Bilkura» ekitaldiei. Honekin batera, artea gaitzat hartutako erakusketa eta solasaldiez hornitu da Bilkurako eskaintza ●



A. LASPIURREK

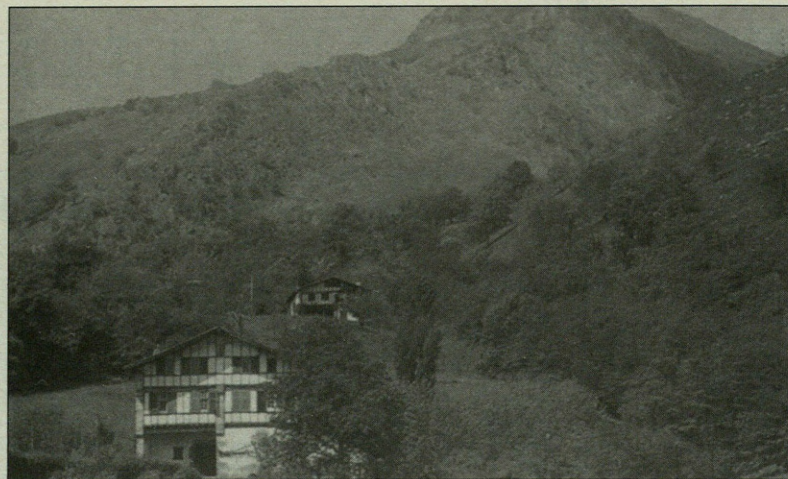
eraman du Euskal Artearen 4. Biurtekoaren lehen saria, eskultura sailean. «Zornotzarte» izenez, Zornotzako Udalak eta «Lurkoi» Arte Plastikoen tailerrak antolatzen duten lehiaketa hau ideia berriak jorratzera datozen artista gazteen topaleku bilakatu da. Iñaki Saez izan da bestalde, pintura saileko irabazlea ●

Pirinioak eta kostaldea menperatzen dituen tontor ederra

ITSASOA eta Pirinioak lotzen dituen Larrun, 900 metroko Euskal Herriko mendi berezia dugu. Lapurdi eta Nafarroa arteko mugan dago Larrun mendia eta baditu berezitasun batzuk; hauen artean nabariena muturre-rainoigotzen den trena da, inolako zalantzarik gabe.

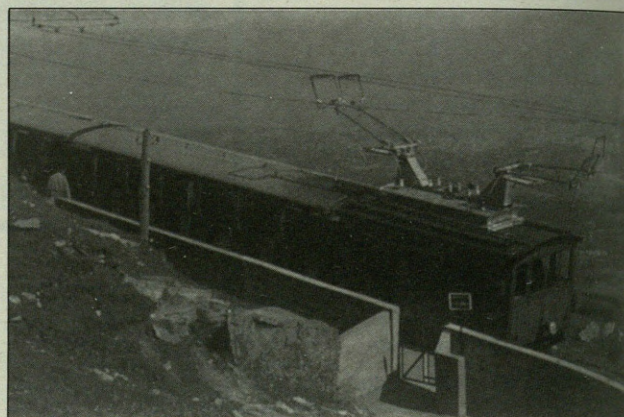
Oinez ibiltzea gustoko ez baduzue trena aukera ona da. San Inazio izeneko lepotik ateratzen da trena, 169 metroko altueratik. Bertara iristeko Azkainetik Sarara doan errepidea hartu behar dugu. Lehenengo trena goizeko hamarretan iriteten da eta ordu erdi behar du gailurrera iristeko. Jende asko igotzen da Larrunera eta beraz, ez da harritzekoa izaten jende ilara luzeak topatzea trenera igotzeko orduan.

LARRUNERA oinez igotzeko, berriz, aukera ugari ditu ibiltariak toki askotatik igo baitaiteke mendi hau. Larrunen inguruan gauza interesgarri ugari daude eta horregatik komenigarria litzateke denboraz joatea eta inguruak ikustea.



Gaurkoan proposatuko dizuegun igoera egiteko Urruñatik Azkainerako bidea hartu behar da eta Azkainera iritsi baino 4 kilometro lehenago, Trabenia izeneko lekuan hasten da igoera, Olhetatik hurbil. Hemendik hegoaldera mendirantz abiatzen diren errepideetako bat hartuko dugu, biak elkartu egiten baitira beranduago.

Hemendik, ibaiaren ez-kerraldetik jarraituko dugu. Bidea jarraituz gero, GR-10 izeneko bidean sartuko gara eta ondorioz seinale gorri



eta txuriak jarraitu behar ditugu. Hiru Iturri izeneko lepoan azalduko gara.

LEPO honetatik aurrera La-

Nafarroa eta Lapurdi arteko muga den Larrun mendia oso garaia ez bada ere, bere gailurretik kostaldeko herri ugari eta Piriniotako mendi asko ikus daitezke. Gainera, oinez ibiltzea gustoko ez dutenak trenaz igo daitezke.

rrun mendiaren aldapa gogorrenak geratzen zaizkigu. Hala ere, igo baino lehen ezkerreant, Haltzandia mendirantz, zortzi cromlech ikus daitezke. Haltzandiaren tontorrean Napoleonen ejertzitoak naturaren berezitasunak erabiliz eginiko gotorlekua ikus daiteke. Iparraldean, berriz, izar itxurako beste gotorleku bat.

Larrun igotzeko, berriz ere, Hiru Iturri lepora bueltatu behar gara eta bertatik tontorrera. Larruneko tontoretik Euskal Herriko leku ugari ikus daitezke. Kostaldeko herri ugari eta Piriniotako Orhi eta Anie mendiak, besteak beste ■

Larrun inguruko herriak

LARRUN eta bere inguruak ikusteko egun osoa hartzea komeni da. Horrela, ibiltariak badu Larrunen gailurrean bazkaltzeko aukerarik, Nafarroako aldean hiru taberna daude, eta «Larrun-gain» izenekoan bazkariak ematen dituzte.

Beste aukera bat, Larrun igo ondoren Azkainera abiatzea izango litzateke. Azkainen hainbat jatetxe daude eta aukera ugari dago. Azkaineko eliza, zubia eta frontoia aipagarri badira ere, herria bera

oso polita da eta bertako inguruak ikusi beharrekoak dira.

Larrunetik jaisterakoan Azkaine aldera jo beharrean Sarara joan gaitezke. Bertako etxe ugari XVII. eta XVIII. mendeetan eraikiak dira eta oso bitxiak dira. Baina Sarara joanez gero ezinbestekoa da bertako kobazuloak ikustea. Kobazulo hauek Saratik sei kilometrorra daude eta historian zehar gizakien bizileku izatetik karlisten arma gordeleku izatera iritsi ziren.

MOKO FINA

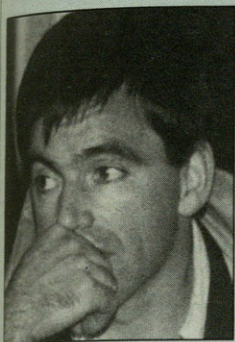
● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

SABEL FINA

HURA OTORDUA!

ANJEL ARROSPIDE

Aizkolaria



Bertako janaria beti

AIZKORA esku artean ibiltzeak apetitoa gehitu dio Euskal Herriko txapel-dunari. Plateretan jartzen dioten edozer jaten omen du, eta betiko sinesturak hautsiz, okela ez da bere dieten osagaiarik nagusia. Potajea, arraina, barazkiak... Okela ere bai, noski, baina ez indarra egiteko, gustokoa duelako baizik. Bertako sukaldaritzako plateren kalitate ona aldarrikatzen du, eta ondo jan nahi duenean kostaldere joaten da.

Orioko «Katxiña» jate-txea du gogokoena, edota Getariako kaia inguruan dauden jatetxeetako edozein. Lehorrekoa izanik itsasoko fruituez gozatzea inoiz ez dagoela gaizki eta. Gozozale amorratua, pastel zein arroz-esnearen aurrean ahoa urez betetzen omen zaio, eta azukreak energia emateak aitzakia aproposa eskaintzen dio. Guztia ardo beltz on batekin lagundua!

Aneta gainerrea

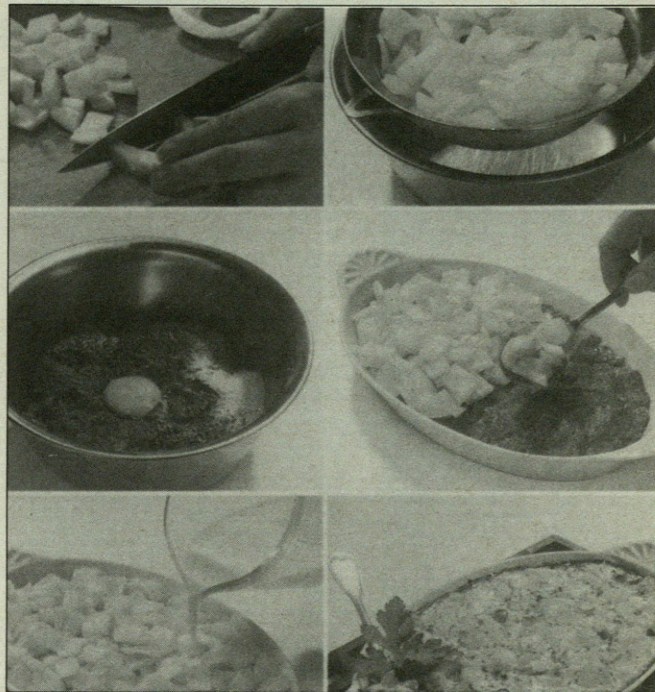
OSAGIAK

LAU LAGUNENTZAT

600 gr aneta ● tipula-gatza ● 80 gr ogi arrailatu ● 2 koilarakada txikitutako perrexil ● 1/8 litro ur ● kilo bat haragi pikatu ● koilarakadaxo bat olio dietetiko moldea koipeztatzeko ● arrautza bat ● 2 koilarakada esnegain mikatz ● 10 gr irin ● 5 koilarakada ur ● gatza ● tipula hautsa

PRESTATZEKO ERA

ANETA erreboilak garbitu eta lauki txikitan zatitu. Lapiko batean, irekiten jarri 3 kiker ur, gatza eta piperrautsa. Aneta gehitu, estali lapikoa eta su normalean egosten eduki 20 minutuz. Iragaztontzi batetik pasatu, piperrauts aleak kendu eta labea aurrez berotu 250 gra-



dutan. Haragia, arrautza, tipula-gatza, ogi arrailatua, 1/8 litro ur eta perrexilarekin ore bat egin. Moldea koipeztatu. Orea zabaldu bertan eta gainean aneta jarri.

Arrautza, esnegaina, irina, 5 koilarakada ur, gatza eta tipula-gatza nahastuz saltsa egin eta moldean zabaldu. Estali eta labean sartu. Erdiko mailan utzi 40 minutuz n

Tomate, gazta eta albaraka entsalada

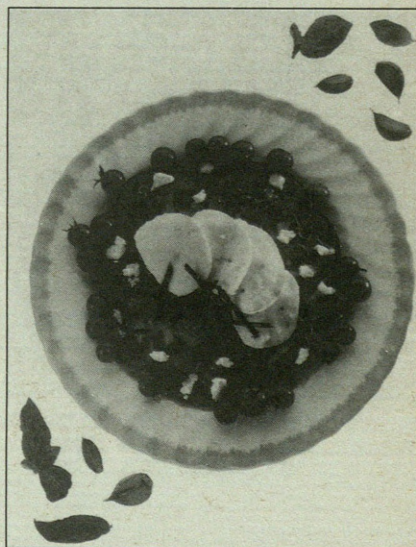
OSAGIAK

LAU LAGUNENTZAT

500 gr tomate luze ● 250 gr tomate txiki ● 185 gr mozzarella gazta ● 90 gr ahuntz gazta (txikitua) ● 3 koilarakada eguzkitan lehortutako tomate txikitu ● 2 koilarakada albaraka txikitua ● **Saltsarako:** 7 koilarakada oliba olio ● 3 koilarakada ardo beltz-ozpin ● baratxuri ale bat ● 1/4 koilarakadaxo azukre ● 1/4 koilarakadaxo Dijon-eko ziape ● Gatza eta piperrautsa.

PRESTATZEKO ERA

TOMATE luzeak hartu eta zerratan moztu. Zerrak azpil handi batean jarri bat bestearen gainean. Tomate txikiak inguruan jarri. Mozzarella moztu eta tomate zerren gainean ipini. Entsalada ahuntz gazta, lehortutako tomateak eta albaraka nahastuz busti. Plastikoko batekin estali eta hozkailuan sartu. Saltsarako, osagai guztiak nahastu potetxo batean, eta entsalada zerbitzean gaintetik bota.



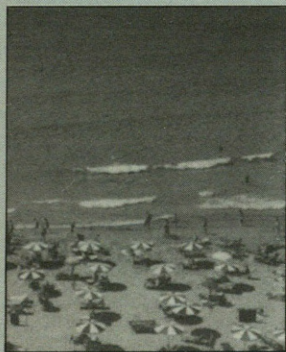
Entsalada hau lehen plater bezala jan daiteke, baina haragi zein arrain hotzekin batera mahairatzen bada, plater nagusi bihur daiteke. Oso astuna suertatzen zaienentzat ahuntz gazta eta tomate txikiak ken daitezke.



BATA ZURIA ERANTZITA

INAKI
IRAZABALBEITIA

Elhuyar-eko kidea



Berotegi efektua hasi al da?

Gure zibilizazioaren iraupena arriskutan jartzen duten faktoreen artean negutegi efektua, hau da, lurraren batezbesteko tenperatura igotzea, larrienetakotzat jo da azken urteotan. Besteak beste, Rio de Janeiroko gailur sonatuan mintzagai garrantzitsua izan da. Prozesuaren muina ezaguna da: XVIII. mendearen bukaeran industri iraultza hasi zenetik hona atmosferan pilatzen ari diren zenbait gasek, karbono (IV) oxidoak batez ere, lurrari darion beroa ez dute espaziora oso-osorik irteten uzten, ondorioz, atmosferan pilatzen ari da.

Egia aitortu behar badut, 1980ko hamarkadaren hasieran berotegi efektuaren berri zabaltzen hasi zenean, mesfidantzaz begiratu nien karbono(IV) oxidoa atmosferan pilatzearen ondorio katastrofistei, nahiz eta nere zientzi fikzioarekiko zaleatasun asegaiztean, horrelako egoera deskribatzen duen **Murgildutako mundua** J.G. Ballard-en eleberria oso gustora irakurria neukan. Energia nuklearra bultzatu nahian, erregai fosilen (ikatz, gas eta petrolioderibatuen) erabilpena baztertu gura zuten energi lobbyak ikusten nituen atzetik. Hondamendian itotako munduan bai-

no argudio sendoagorik ba al dago? Gainera, Sherwood Idso doktoreak eredu katastrofistei egiten zizkien kritikak oso zentzuzkoak iruditzen zitzaizkidan.

Alabaina, urteen poderioz eta, batez ere, pilatutako hainbat frogatan oinarrituta, arazoari buruzko neure eritzia aldatuz joan da eta oraindik, eredu katastrofistak mesfidantzaz ikusten baditut ere, berotegi efektuaren larritasuna onartzerira iritsi naiz.

Berotegi efektuaren oinarria atmosferan pilatutako karbono (IV) oxidoa da eta ikerlari guztiek gas horren kontzentrazioa azken bi mendeotan, 285 ppm-tik 350 ppm-ra igo dela aldarrikatzen dute. Oraingo kontzentrazioa neurtzea erraza da eta duela 200 urtekoa? Hori Antarktika eta Groenlandiako izotzetan harrapatutako aire-burbuiletako konposizioa aztertuz egiten da.

Dena den, oraintsu kaleratutako berri baten arabera, horrela bildutako datuak oker egon daitezke, besteak beste jatorrizko karbono(IV)ko kontzentrazioa txikiagotzen dituzten faktoreak kontuan hartu ez direlako. Beraz, industri iraultzaren hasieran uste baino karbono (IV) oxido gehiago zegoen atmosferan nonbait.

Berotegi efektuaren oinarria karta-gaztelu bat bezain eze-gonkorra al da? Ez, halabeharrez. 1958tik hona Mauna Loa sumendian egin diren kontzentrazio neurketek 310 ppm-tik 350 ppm-rako igoera errejistratu dute. Karbono(IV) oxidoa metatzen ari da beraz.

Nora goaz bada? Datuak hor daude. Berotegi efektuak itxuraz klima-aldaketa dakarke. Zein neurritakoa, zein azkartasunez, nori eragingo liokeen gehien eta antzeko galderei erantzuna ematea zaila da, besteak beste klimaren bilakabideari buruz, meteorologia eta klimatologia zientzia gazteak izanik, ezer gutxi dakigulako.

Ondorioz, zientzian ere egia absoluturik ez dago.



Atlantikoko ura hozten ari da

ATLANTIA Ozeanoko urak gradu zentigradu laurden bateko jeitsiera jasan dute batez beste azken hamar urteetan. Neurketa hauek Hesperides izeneko itsasuntzi batek burutu ditu eta 500 metrotik 2.500 metro bitarteko urak hartu dira kontuan, Kanariar Irletatik Floridako kostaldera bitartean. 500 metrotik gorako uraren tenperatura ez da kontuan hartzen urtaroaren arabera asko aldatzen delako.

Tenperatura aldaketa honek oso txikia badirudi ere, garrantzi handia du. Galdutako berotasun horrekin lurreko atmosfera osoa gradu bat berotu baitaiteke. Honek eragina izan dezake azken aldian zientzilari guztiak kezkatzen dituen lurreko berotegi efektuan ■

KONPUTAGAILUAK

Ordenegailuek Kasparov gaindituko ote dute?

AZKEN hamarkadetan makinak gizakia menperatzea lortzen saiatu dira arlo honetako adituak. Ordenegailuek Gary Kasparovi irabaztea oraindik lortu ez badute ere, 2000. urterako lortuko dutelakoan daude arlo honetan lanean aritzen direnak. Kontuan izan behar da xake munduko zenbait maisu gainditu dituztela jada makina hauek.

Arlo honetan gehien aritzen den enpresa IBM dugu,

eta bere sistema bereziaren aurka hainbat maisuk porrota jasan dute. Hala ere, 1990ean Gary Kasparoven aurka galdu zuen eta hau dela eta, enpresak gaur egun 300 milioi pezeta (15 milioi libera inguru) erabiltzen ditu 1995ean Kasparov gainditu ahal izateko. Lan hauetarake IBMk arlo honetako aditu garrantzitsuenak baliatzen ditu. Hala ere, ikusteke dago zein aterako den borroka honetan garaile ■

ETXE ZULOAN

ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

MODA

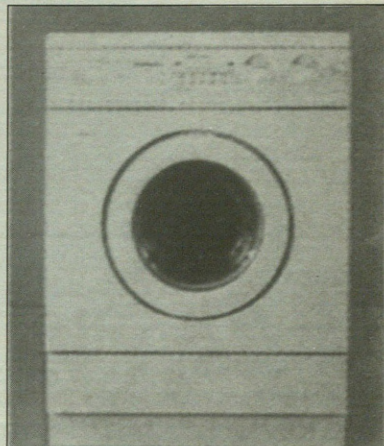
Arroparen itxura berritzeko aukera

ARROPA zaharrari itxura berria emateko tintak aukera bikaina eskaintzen digu. Tinta bakoitza nola eta zertarako erabili behar den jakitea garrantzitsua da. Lau tinta mota nagusi daude. **UR** hotzeko tintak hautsak

izaten dira, eta makinaz zein eskuz tintatzeko erabil daitezke. Ez dute kolorea galtzen eta ondorioz oso egokiak dira askotan garbitzen diren arropentzat. Zuntz naturala ematen ditu emaitza onenak.

ESKUZ zein makinaz erabili daitezkeen beste tinta mota batzuk ur beroko tinta likidoak dira. Zuntz sintetiko gehienentzat egokiak dira eta baina ez poliesterrarentzat. Kolorea gal dezakete, beraz, behin hauek erabili ondoren ezingo dira beste arrokekin batera garbitu.

Erabilpen askotako tintek ere kolorea galtzen dute, eta beraz argi ibili beharra dago. Hau erabiltzean, berotu dezakegu ontzi batean jarriko dugu arropa, irakiten eduki behar baitugu hogeitabat minutuz. Zuntz natural eta nylonarentzat da egokia



Edozein tinta erabili baino lehen arroparen alderdi ezkuturen batean saio egitea komenigarria izaten da, emaitza ona izango dela ziurtatzeko.

Tinta daitezkeen materialak

KOTOIA: Edozein tintarekin emaitza onak ematen ditu.

ARTILEA: Ur beroko tintak erabiliz gero emaitzak onak izaten dira, ur hotzekoetan ere ongi gera liteke, baina lehenak gomendagarriagoak dira. Artilezko arropa tintatu baino 20 minutu lehenago ur hotzetan sartu behar da, bestela zati batzuek ez dute kolorea hartuko.

NYLON: Erabilpen askotako tintek, ur hotzetan erabilita kolorea ongi hartzen dute. Ur hotzeko tintak ez erabili.

POLIESTER ETA KOTOI NAHASKETA: Kolore indartsuenentzat ez du balio, emaitza onak lortzeko ur hotzeko tintak erabiltzea komeni da.

iaz kaleratutako **Non dago Stalin?** *nobelaren ostean,*
Xabier Montoiaren liburu berria Durangoko Azokan:

emakume bibotetaduna

” bihotzaren pozaldi bakanen eta larrialdi ugariren gaineko hamaika ipuin ”

Susa literatura argitaletxea: Industrialdea 1-2, Lasarte-Oria. © 943-37.07.38

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

Aste honetan leku berezia betetzen dute eskuz banakako pilota partiduek. Lau t'erdiko txapelketak eskainiko du: Galartza-Eugi.



● Abenduaren 1ean, asteartean, 22.20etan, «**Ganbaran... bai**». Umorea, musika eta elkarriketak biltzen dituen magazineak aldaketarik ekarri du, aurkezlearena kasu, Josebe Aldabek bete baitu Idoia Sagarzazuren lekua.

● Kirolak arreta berezia jasoko du aste honetan. Asteazkenez, **abenduaren 2an, saskibaloia: Panionios Atenaseko taldea Alava-Baskonia gasteiztarraren aurka**, Korak Koparen barruan, 20.30etan. Abenduaren 5ean, larunbatean: **lau t'erdiko eskuz banakako pilota partidua: Galartza-Eugi**. 17.30etan. 18.55etan, El Diario Vasco afizionatu mailako saria: Agirre-De Luz.

● Ostiralean, abenduaren 4ean, «**Obidioren taldea**»

marrazki bizidunen lehen bi atalak aurkeztuko dira. Itsasoaren erdian atoloi batean bizi den Obidio eta bere taldeak abentura handiak ezagutuko dituzte. 13.15etan.

● Ostiralean ere, «**Egun bete**». 24 orduz gertakariaren atzetik aritzen den erreportari taldeak, lekuko eta nagusien hitz eta irudiez osatzen duen dokumentala. 22.05etan.

● «**Behe solairu baten ezoizko moldaketa**» deituriko filmea, idazle eza-gun eta umilaren istorioak kontatzera datorkigu, zeinak etxebizitza bat erosten duen liburuaren prestatzeko asmoz. Ezingo du alabaina, lasai lan egin goiko pisuan bizi den amonaren zarata arraroak direla medio. **Abenduaren 6an, 21.20etan.**

TXORI BATEK ESAN DIGU

«Txirri, Mirri eta Txiribiton» telebistara itzuliko dira. Abenduaren 17an hasiko dituzte grabazio saioak, urtarilaren 3an, igandez, ETBko pantailan plazaratzeko. 13 programa osatuko dituzte, bi ordukoak bakoitza, non Don-Don-Kilikon-eko formula beretsua baliatuko duten, kantuak, haurren jolasak eta beste tartekatuz, marrazki bizidunak ere. Aspaldi batez Tortolika hegazkinean buruturiko abenturak berrikusiko dira bestalde, Ikuskin produktorak ETBekin batera loturiko egitasmo honetan. Pailazoon irriak eta kontuak berreskuratzeko tenorea dela deliberatu dute, honela, Euskal Telebistako arduradunek.

Gerra eta gero... gerra, astero gauza bera

LARUNBATA 28, 23.10etan.

ABENTURA ZINEA: «**GERRA**

NOLA IRABAZI NUEN».

ZUZENDARIA: RICHARD

LESTER. ANTZEZLEAK:

MICHAEL CRAWFORD, JOHN

LENNON ETA ROY KINNEAR.



SOLDADU britaniar talde berezi batek II. Mundu Gerran bizitako abenturak kontatzen dira bertan. Alemaniako nazien aurka jardungo duen kolore nahiz sinesmen ezberdinetako

soldaduez osaturiko talde honek ez du atsedunik hartuko gerraren azken egunera arte. Lagun asko galdutako dituzte bidean.

Asteen joan etorrian, ETBren programazioa, II. Mundu Gerrari loturiko filmeak bereziki promozionatzen ari da. Abentura zinea horretarako jarritako saioa baliatzen. Zinemaren soberakinak gogoz jasotzen ditugu, bestela ere ■

● **AZAROA 21, 22.15ETAN.**

ABENTURA ZINEA: «**GERLA**

ETA AMODIO EGUNAK».

ZUZENDARIA: MOSHE

MIZRAHI. ANTZEZLEAK: S.

KENEAS ETA K. SEDGUVICH.

JACEK gaztea eta Halina elkar ezagutu bezain pronto maitementzen dira. 1939an, II. Mundu Gerrak erdi-erdian harrapatzen ditu baina. Alemaniarrek Polonia konkistatzen duten sasoian gazteon errealitate gordinaren kronika egiten da ■

● **AZAROA 21, 22.15ETAN.**

ZINEA: «**EGITE**

ARINGARRIAK». ZUZENDARIA:

JEAN BOYER. ANTZEZLEAK:

MICHEL SIMON, SUZANNE

DANTES ETA MILAN PANELY.

EPAIGIZON erretiratutak ustekabeak, eta arrazoirik gabe, lapur talde baten ekin-tzetan nahastua ikusten du bere burua. Garai bateko tresnak guztiak mugitzeaz ekingo dio, ulertzen ez duen gatazka larri honetatik libratzeko ■



Urte askotan irakaskuntzan ibili ondoren, Donibane Lohitzunen bizidun Urrozta honek, telebistarako jauzia eman du bapatean.

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Funtzioa

Telebista kate euskaldunak eman/ematen dituen teleaio itxurorosen artean, Peter eta Xabierrena aurkitzen dela uste dut. Oraingoan, izen bera mantenduz formatoa aldatuta pantailaratzen digute astearte iluntzean. Fritanga hutsa dela, lehen emanikoa errepikatzea besterik egin ez dutela esan badaiteke ere, formatoaren garrantzia erakutsi du. Funtzioaren bertsio laburtuak, erritmoa du lagun eta bizitasuna aliatu. Egia da, ematen dituzten esketx guztietan dekoratu berbera dela eta horrek ez duela ezertan laguntzen, baina hori da lehengo formatoak utzitako arrastoa. Nor hobeto, Xabier ala Peter? Horretan ez gara agian ados jarriko, baina bertsalitate handikoak direla ez da dudarik. Kanpokoa beti hobe dela esaten dutenak badaki Funtzioak dituen elementuekin esportablea dela. Lekukotarren umore klabeak eta aldi berean guztiek uler eta goza dezaketene ikutu kaustikoa, krunderia istrionikoa eta goxotasun gazi-geza dario. Batzutan, topiko epeletara jotzen dutela pertsonaia batzuekin uste dut nik ere, baina orohar, txispa esker-garria duen saioa da.

EDORTA ARANA

Josebe Aldabe: «Ongi pasatzea lortzen badut ikusleari trasmiti diezaioket»

Udazkenarekin batera ETB «Ganbaran... bai» saioa emititzen hasi zen. Orain aste batzuk Idoia Sagarzazu aurkezleetako batek bere lana utzi eta Josebe Aldabek bete zuen berak utzitako hutsunea. Josebek ez zuen izan orain arte telebistarekin inolako loturarik, irakasle modura aritu baita.

ponentsatzen, ez nuen denborarik haiekin aritzeko. Saiatu nintzen, baina inolako ziurtasunik gabe. Hurrengoan hobexego mola datu nintzen eta azkenean koetan oso ongi. Beti beldur-rrak, euskaldun berriak ote diren eta abar, ahalik eta hobe- biekien ahoskatuz. Badakit telebistan, berez, grabatze-ko garaian hala egin behar dudala, baina behin martxa hartzen dudalarik, nire eus- karan mintzatzen naiz. Dena dela, euskara irakasle izana zeharo baliagarria izan da.

A. Eraginik izan al du Ipar- raldean bizi izanak la- nean aritzeko orduan?

J.A. Denek esaten dutenez, oso euskara ezberdina eta gozoa entzuteko aukera dute. Nire euskara ez dut baztertu nahi eta uste dut eragina baduela Ipar Euskal Herrian bizitzeak, baina eragin ona, xarmanta.

ziekin jokatzu, noski.

A. Nola sentitzen zara bete- tzen duzun paperean?

J.A. Esperientzia eza alde batera utziz gero, saioa ongi pasatzekoa da, irri eragite-ko. Eta azken batean, neronek ere ongi pasatzea. Nik neronek ongi pasatzea lortzen badut ikusleari trasmiti diezaioke dala uste dut. Saio serioak badira, seriotasuna eskatzen dutenak, baina hau barregarria izan liteke. Badu bere alde serioa, elkarriz- keta zatia, baina momentu gozo bat izatea lortu nahi dugu.

A. Saioan bertan dagoen ikuslearekiko harremana nolakoa izan da orain arte?

J.A. Lehen grabaketan ez nuen nire buruaz besterik

ARGIA. Nola sartu zara saio bonetan?

J. ALDABE. Iragarki bat ikusi nuen aurkezleak behar zituztela esanez, eta idatzi nuen. Froga batzuk egin nituen eta deitu egin zidaten. Bat-bateko gauza izan zen, ez nion nire buruari aurretik pentsatzeko aukerarik eman. Oso bitxia izan da.

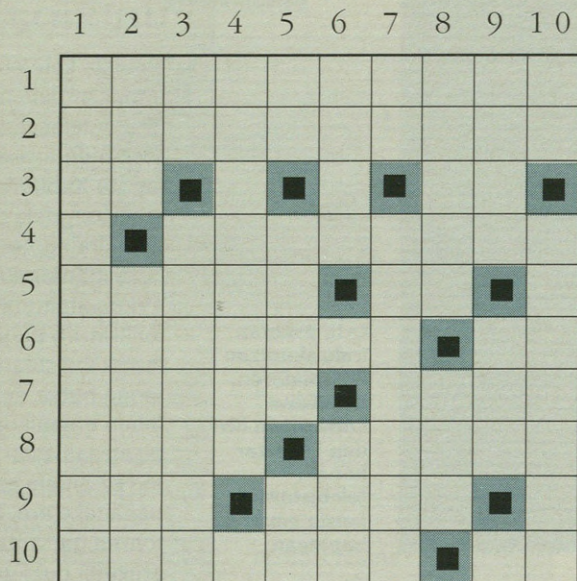
A. Zer iruditu zaizu telebis- taren mundua barrutik ikusita?

J.A. Mundu diferentea da, aparta, berezia. Baina dena dela lana beti lana da. Lan guztiak bezala, badu berezi- tasunik. Irudi bat eskaini- tzean datza bere berezita- suna. Baina lana denez, ahalik eta hobe- kien egiten saiatzen naiz, faktore bere-

AITZIBER YARZA

Denborapasa

Gurutzegrama



EZKER ESKUIN: 1.- Musika sortzen duen pertsona. 2.- Irekierak. 3.- Jainko egyptiarra. Lehenengoa. Uranioaren sinbolo kimikoa. Musika nota. 4.- Bokala. Etsaiak. 5.- Intsektu mota. Alderantziz, ez eme. Bokala. 6.- Udako bisitari. Gipuzkoako ibilgailuetan. 7.- Horia. Gabarrak. 8.- Urritzaren fruitua. Azkoitiako pilotari familia ospetsua. 9.- Aratu aditzaren infinitiboa. Labore hauts multzo. Bokala. 10.- Zuberoako arroil ezaguna. ... egin, goitik ari.

GOITIK BEHERA: 1.- Miraria. 2.- Oinarrizko edaria. Abarra. 3.- Selenioaren sinbolo kimikoa. Bitsak. 4.- Izutua. Bokala. 5.- Modu atzizkia. Gaisoa. Alderantziz eta bizkaiaetaz, omen. 6.- Zori. Bokala. Argi, hitz elkarketan. 7.- Lehenengo pertsona. Komunikabide mota. 8.- Sendoa. Behar. 9.- Lanabesa mota. Santua. Oxigenoaren sinbolo kimikoa. 10.- Ergatiboaren marka. Buruak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Bakezale
Elurteak
Laneskua
Tenkatua

7 letra

Arreske
Bizkiak
Ihintza
Sentitu

4 letra

Aker
Aran
Aske
Baoa
Gaur
Haiz
Hobe
Iaia
Ibar
Igaz
Ilar
Inka

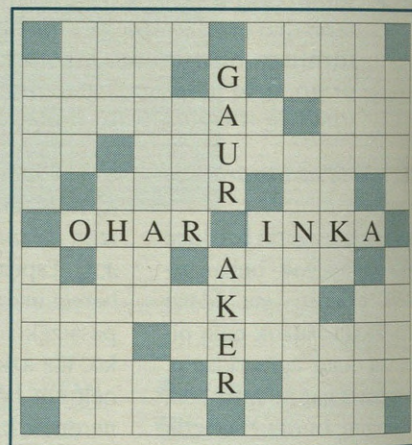
Irun
Isun
Itoa
Izar
Klan
Naiz
Nazi
Noka
Ohar
Otua
Usoa
Zuia

2 letra

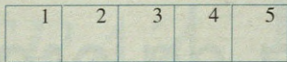
Az
Es
Gi
II
IL
It
Kr
Ss

3 letra

Art
Iso
Oiz
Rio



ERANTZUN



Arnostia		Harmailak	Aldrebesak	Krudel- keria
ibaiak		500	Gizon izena	
erriketa				
organoa				
Urania		Gipuzkoa- ko hiria		
Bat		Sail-		
Modua			Suari dariona	
Jainko egyptiarra			Bokala	5
				Kontso- nantea
				Idi, hitz elkarketan
	Interjek- zioa		Iparretarak	
	Eguna	1	Dirua	
Kontso- nantea		7 egun		
Baiezta- tzeko		Zaren hori		
				Röntgen
				Aluminioa
			Putre	
			Boroa	
		Jaurtiki- gaia		

segundu -
minutu
ordu
egun
hilabete
urte

Aurreko asteko soluzioak

BASARRI

					●	B	●	D	●	L	●
					M	A	K	A	L	A	K
●	G	●	B	●	S	I	K	A	T	T	E
K	A	Z	E	T	A	R	I	T	Z	E	A
●	Z	E	R	U	K	A	●	I	A	●	●
G	I	R	O	●	A	T	U	N	●	G	●
●	A	R	R	A	T	S	●	A	G	O	●
X	●	A	R	A	U	A	K	●	A	R	●
●	I	I	I	●	A	●	A	G	U	R	●
G	A	L	●	E	K	A	I	T	Z	A	●
●	Z	A	M	A	●	L	A	●	A	K	●

EZKER ESKUTIN: 1. Emagalkduak. 2. Belazea. Re. 3.

ASE, AL, BEH, 4, DE, OLIMAK, 5, UGHERKAK, 6, ALK, R

Ts. B. 7. K. Edadetuak. 8. Egia. Uneak. 9. Tutua. Ir

E. 10. Aka. Ohoima.

GOTTIK BEHERA: 1. Ebaluaketa. 2. Mesede. Guk. 3.

Ale. Akeita. 4. Ga. Ol. Dau. 5. Azalera. aO. 6. Lerak

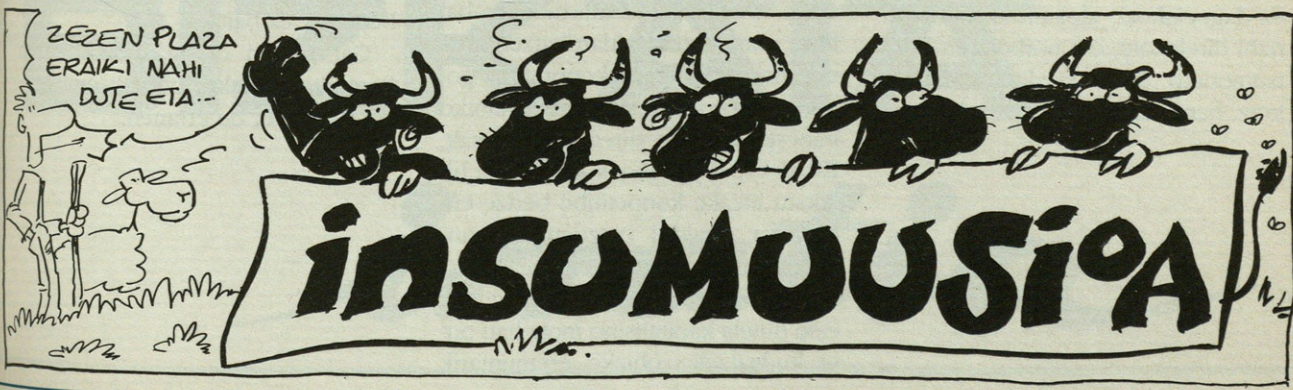
Dr. H. F. Dr. Romano, S. U. Biomedical Research, 174 N.

10. Keak. Bakea.

I	D	U	N	Z	A	M	A
E	K	I	N	U	Z	U	T
B	U	K	A	E	R	G	A
R	R	D	I	R	U	Z	A
O	Z	U	R	A	E	R	A
A	I	R	E	A	R	R	O
G	R	A	I	R	R	I	A
E	L	I	K	A	G	A	I
Z	A	N	L	E	U	K	A
I	M	A	N	L	I	L	E
A	K	E	R	G	A	U	R

Hitz
Kateatuak

КАХКУ

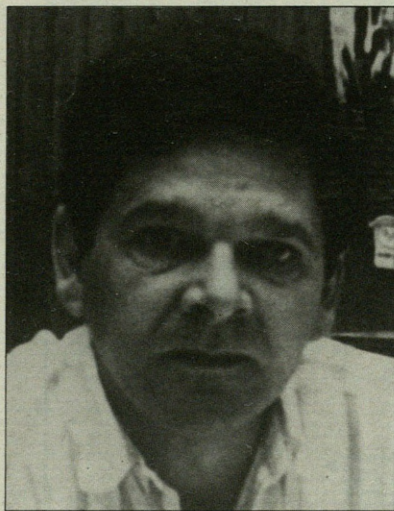


Krisia sakona da oso

KRISIAN gaude: maila askotara hedatu da krisia gainera. Egia da, gaur egungo errealtate politiko-ekonomiko-soziala irakurtzekotz, teorien defizitean mugitzen ari garela. Horrek ez du erran nahi, ezta hurrik eman ere, kapitalismoa erabat garai-lea denik, edota sistema kapitalistari irtenbideak topatzea ezinezkoa denik.

XIX. mendetik datorkigun kapitalismoa, eta berorren kontra gauzatu nahi zuen sozialismoa, erabateko krisian daude. Kasurako, kapitalismoan sinesten dutenek hamaika konponezinezko arazo daukate: inflazioa, langabezia, kanpozorra, ekologi mailako triskantzak eta abar luzetxoak.

EGUNEROKO bizitzan krisiak ikaragarritzko eragina dauka. Ekonomi mailan, zertxobait aipatzearen, Europan eta Estatu espainiarrean hartzen ari diren neurri ekonomikoak direla bide, gorriak ikusiko ditugu laister. Izan ere, monetarizta nagusia den uneon, interes-tasa, diruaren prezioa garai den momentuan, inbertsioak murrizturik daude guztiz. Alde batetik, kontsumorako dirurik ez dagoelakotz, alokairuak murriztu nahi direlakotz, eta norberaren kontsumorako dirua kredituan hartzekotz, bankuek jartzen duten interesa



JOSEBA TOBAR-ARBULU

Ekonomilaria

garaia delakotz. Bertzetik, industrian, empresa tipietan batez ere, inbertitzeko kredituak eskatzeko dirua garestiegia izatetik at, badago egon ziurgabetasun handi bat ekonomia-aren egonkortasunari buruz. Guzti horrek stagnazioa dakar, alegia, produkzioaren maila jaitsi egiten dela. Horren ondorio zuzena zera da, lan-tegiak hustea, langabezia. Are okerrago, merkatu mekanismoa erabat libre izan dadila aldarrikatzen den une honetan, lehia ekonomikoa gogorra da oso. Urteetan zehar nahiko babesturik egon diren entpresak, Estatu espainiarrekoak kasu, nola bilakatu litezke konpetitibo bertzeko entpresa erraldoi batzuen aurrean? Miraria litzateke hori gertatzea.

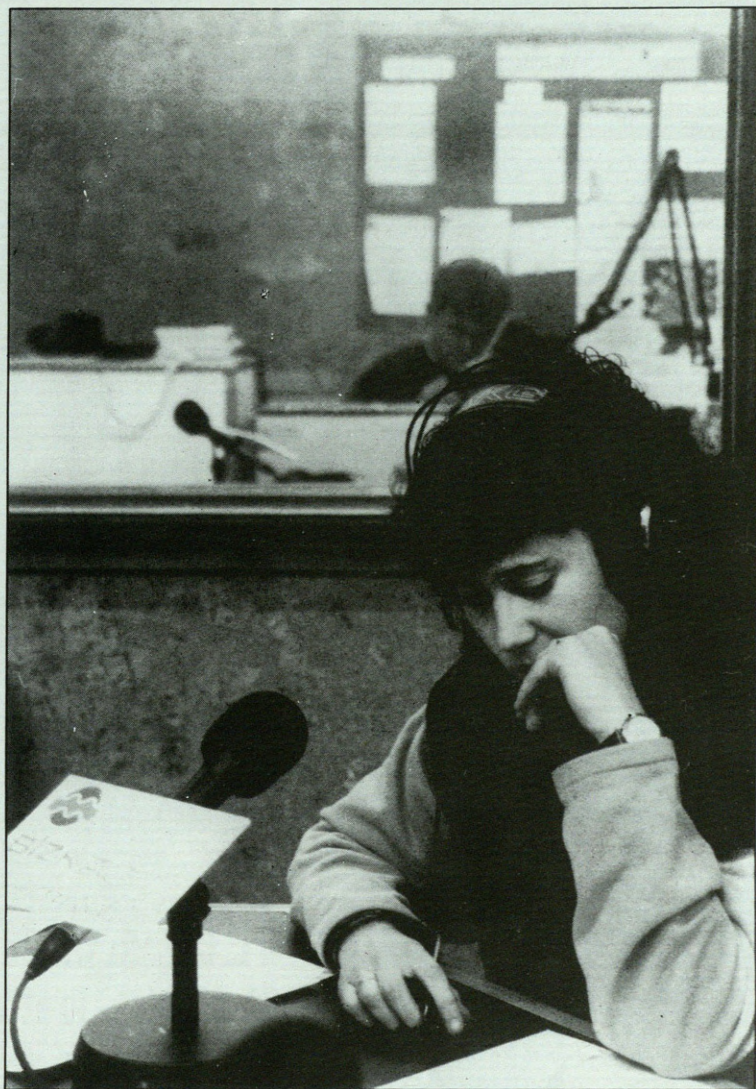
Egia da kapitalaren gestioegileek ezin dutela kapitalismo mota hau ongi kudeatzeko ohizko erramintarik

erabili, hau da, ohizko politika fiskala. Kontua zera da, kapitalismo mota berri honek krisia beharrezko daukala, mozkinak, irabaziaz eskuratu ahal izatekotz. Krisia, beraz, ez da agertu ustegabe bezala, 'ziklo' baten ondorio legez; aitzitik, une honetan, prozesu kapitalistaren mamia bera da. Hau da, kapitalak krisia erabiltzen duela alokairuak murrizteko, eta krisi-Estatuaz baliatzen dela bere politika orokorra aurrera eramaitzekotz.

KAPITALAREN hustiakuntza eta klase-borroka ez dira desagertu, bertzeko baldintza desberdin batzuren bitartez azaldu baizik. Beraz, bizi gareneko gizartea analizatzeko eta bera aldatzeko kategoria berriak asmatu beharra daukagu, hustiakuntza desberdinak aztertze-ko kategoriak, alegia. Kategoria berri horietan, esplotazioak —ekonomiko, politiko, kultural, nazional eta soziala— paper zentralak eduki behar du. Paper zentralak ez du erran nahi maoista amorratuek aipatu ohi zuten —oraingoz ere?— kontraerrian printzipalaren atzetik gabiltzanik. Azken horretaz aritzea zaborretan mugitzea bertzetik ez baita.

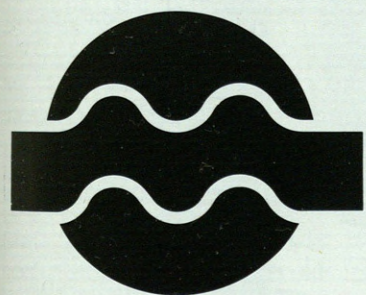
Gai izanzen ote gara kapitalaren kontrako proiektu berriak eraikitzekotz? Geroak du erranen.

*EUSKERAZ
BIZKAIKO
IRRATI
BAKARRA!*



F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9



BIZKAIA

irratia

1992an



EUSKADIKO LEHEN KOMUNIKABIDEAK HAMAR URTE BETE DITU

Hamar urte pasatu dira eta badirudi atzo bertan izan zela. 1982an Euskal Irrati-Telebista martxan hasi zen. Gaur egun, bi telebistakate eta lau irrati-emisora dituela Euskadiko lehen

komunikabidea da dudarik gabe: bai entzulego aldetik eta bai jendearen partaidetzagatik.

Oraindik badago zergirik, proiektu berriak, helburu berriak...



HAMAR URTE